

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ТА
МАРКЕТИНГУ

ЗБІРНИК ТЕЗ
VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«УКРАЇНА У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»

23-24 листопада 2022 р.
м. Дубляни

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

339.92 (477) (063)
ББК 65.0 (4УКР)32Я54
З-41

Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів: стан, проблеми та перспективи розвитку: збірник тез VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції / за заг. ред. А.О. Линдюка, Р.Д. Федіва. Дубляни, 2022. 157 с.

У збірнику максимально точно відображено орфографію та пунктуацію,
запропоновану учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

Укладачі: Линдюк А.О., Федів Р.Д.

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I		
ВЕКТОРНІСТЬ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ		8
<i>Дмитрук Х.П.</i> <i>Клейнота О.І.</i>	ВЕКТОРНІСТЬ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ	8
<i>Ключка М.М.</i> <i>Василина О.Р.</i>	ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ОРГАНІКИ	11
<i>Писко Я.І.</i> <i>Магійович Р.І.</i>	ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО	13
РОЗДІЛ II		
ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ БЕЗПЕЦИ (ВІЙСЬКОВА АГРЕСІЯ, ТЕРОРИЗМ, МІГРАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ)		17
<i>Боровець О.І.</i> <i>Федів Р.Д.</i>	ГЛОБАЛЬНИЙ, РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА СУБРЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ	17
<i>Боровець О.І.</i> <i>Федів Р.Д.</i>	ЗОВНІШНІ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ	21
<i>Булик М.О.</i> <i>Федів Р.Д.</i>	ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	25
<i>Волощук Р.</i> <i>Федів Р.Д.</i>	БАЛКАНСЬКИЙ КОМПЛЕКС НЕСТАБІЛЬНОСТІ Й НЕБЕЗПЕКИ	27
<i>Думін Р.</i> <i>Федів І.М.</i>	ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ НАТО ТА СТВОРЕННЯ НОВОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОБОРОННОЇ ІНІЦІАТИВИ	32
<i>Думін Р.</i> <i>Федів І.М.</i>	ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ПІВНІЧ-ПІВДЕНЬ	35

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

<i>Кавулич П.В. Федів Р.Д.</i>	ПОЧАТОК ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ЄВРОБЕЗПЕКИ У ПОСТЫПОЛЯРНУ ЕРУ	38
<i>Коваль В.Р. Федів І.М.</i>	РОЛЬ ЕТНІЧНОГО ЧИННИКА ТА КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ РЕГІОНУ В ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ	42
<i>Кожель П.О. Федів Р.Д.</i>	ПРОБЛЕМА «БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ» ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ	46
<i>Лизун В.А. Булик О.Б.</i>	ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	51
<i>Манько С.І. Федів Р.Д.</i>	ВПЛИВ РЕЛІГІЇ НА БЕЗПЕКУ ГЛОБАЛЬНИХ МАСШТАБАХ	53
<i>Павліш О. Р. Федів Р.Д.</i>	ГОНКА ОЗБРОЄНЬ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ	56
<i>Савчук С.П. Федів І.М.</i>	ТЕРОРИЗМ ЯК ГЛОБАЛЬНА ЗАГРОЗА	62
<i>Шийка Ю.Б. Федів І.М.</i>	НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ У ТРЕТЬОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ	66
РОЗДІЛ III ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА		70
<i>Бандура Р.Д. Джус Г.М.</i>	ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЗА ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ	70
<i>Бонк С.П., Ксенжик Н. Линдюк А.О.</i>	ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ	73

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

<i>Павліш О. Р.</i> <i>Федів Р.Д.</i>	ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ	77
<i>Сеньків Н.Р.</i> <i>Зеліско Н.Б.</i>	СУЧАСНА ЕКОНОМІКА ПІД ЧАС ВІЙНИ	82
<i>Холівчук О.П.</i> <i>Досин О.М.</i>	ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА	85
РОЗДІЛ IV РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ, МАРКЕТИНГУ ТА ЛОГІСТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ		90
<i>Костенко А.В.</i> <i>Булик О.Б.</i>	«ВІРУСНИЙ МАРКЕТИНГ» ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ	90
<i>Крехтяк С.Я</i> <i>Булик О.Б.</i>	БРЕНДИНГ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ПОПИТУ НА ПРОДУКЦІЮ	94
<i>Лукашук Я. В.</i> <i>Гаврилюк І. І.</i>	МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО МАРКЕТИНГОВОГО ПЛАНУВАННЯ	96
<i>Магера М. Є.</i> <i>Гаврилюк І.І.</i>	ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА	99
<i>Нанюк В.І.</i> <i>Савчук О.Я.</i>	РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ГЛОБАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ	103
<i>Пазюк Д. В.</i> <i>Жидовська Н. М.</i>	ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ТРАНСПОРТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ	106
<i>Рудий В.В</i> <i>Болюбаш Н.Б.</i>	ЗНАЧЕННЯ ЛОГІСТИКИ ДЛЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	111

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

РОЗДІЛ V			
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ			115
<i>Кожель П.О.</i>	СПІВРОБІТНИЦТВО	УКРАЇНИ	3
<i>Федів І.М.</i>	МІЖНАРОДНИМИ	ІНСТИТУТАМИ	(3)
	МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ)		115
<i>Стецюк О.О.</i>	НАПРЯМИ	ВДОСКОНАЛЕННЯ	УПРАВЛІННЯ
<i>Східницька Г.В.</i>	ФІНАНСОВИМИ	РЕСУРСАМИ	НА
	ПІДПРИЄМСТВІ		119
РОЗДІЛ VI			
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ			123
<i>Мазуркевич Н.А.</i>	ХАКАТОНІ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРО-		
<i>Варгас В.М</i>	МОЖНОСТІ ІТ ФАХІВЦЯ		123
РОЗДІЛ VII			
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМ БІЗНЕСОМ			126
<i>Веляник В.В.</i>	ПРОБЛЕМИ	РОЗВИТКУ	МІЖНАРОДНОГО
<i>Кулаєць Г.П.</i>	БІЗНЕСУ		126
<i>Яшан П.А.</i>	СЕРТИФІКАЦІЯ	ТОВАРІВ	ЯК ГАРАНТІЯ
<i>Булик О.Б.</i>	ЯКОСТІ		130
РОЗДІЛ VIII			
РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ			133
<i>Волощук Р.</i>	ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЙ		МІЖНАРОДНОГО
<i>Федів Р.Д.</i>	БІЗНЕСУ		133
<i>Рибка С.</i>	СУЧАСНИЙ СТАН	РОЗВИТКУ	СВІТОВОГО ТА
<i>Зеліско Н.Б.</i>	ВІТЧИЗНЯНОГО	РИНКУ	ОРГАНІЧНОЇ
	ПРОДУКЦІЇ		137
<i>Стегницький П.Я.</i>	УКРАЇНИ	У	СВІТОВОМУ
<i>Линдюк А.О.</i>	ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ		РИНКУ
			141

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

<i>Стеців О.Г. Брух О.О.</i>	ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	145
РОЗДІЛ ІХ ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ		148
<i>Купин М.П. Барило О.М.</i>	ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	148
<i>Лавришин А.С. Брух О.О.</i>	ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	150
<i>Манько С.І. Федів І.М.</i>	СТРУКТУРНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА У ПЕРЕХІДНИХ ЕКОНОМІКАХ	153

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

РОЗДІЛ I

ВЕКТОРНІСТЬ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Дмитрук Х.П.
Науковий керівник: викладач вищої категорії Клейнота О.І.
Івано-Франківського фахового коледжу ЛНУП

ВЕКТОРНІСТЬ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ

На сьогоднішній день вважається, що в економічних науках трансформація та трансформаційні процеси розглядаються як якісна зміна економічної системи в країні.

Отже, відбувається процес трансформації національно-державної форми організації світового соціуму в нову форму. Як зазначив американський економіст Л. Туроу, якщо в кінці XIX ст. локальні господарські системи були заміщені національними господарствами, то в XXI ст. вони заміщаються глобальною економікою. Перехід економічної влади від національних держав, до нових геоекономічних суб'єктів сприяє перерозподілу на їх користь політичної влади. Сьогодні національна політика багато в чому підпорядкована доктрині мегацентризму, й фахівці вважають, що в майбутньому вона повністю перейде в руки глобальних економічних гравців.

З 24 лютого 2022 року в Україні почався новий період трансформації – це не лише новий масштабний етап українсько-російської війни, що триває століттями, а і початок європейського цивілізаційного зламу.

Такі зміни формують нові можливості і загрози для національних економік. У зв'язку з цим визначення контурів антикризового регулювання та забезпечення економічної безпеки вимагає усвідомлення нових геоекономічних параметрів сучасного світу.

На мою думку на сучасному етапі є такі види спрямування векторності міжнародної економіки:

1. Формування єдиного економічного простору. Світове економічне співтовариство є доволі динамічною та нестійкою сукупністю взаємозалежних країн, які перетворюється в цілісну економічну систему, де національні економіки та соціуми виявляються складовими елементами всесвітнього господарського організму, пов'язаного не лише з міжнародним розподілом праці, але й всесвітніми виробничо-збутовими структурами, глобальною фінансовою системою та інформаційною мережею.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

2. Зміна співвідношення національного і наднаціонального. В умовах глобалізації національні та міжнародні економічні відносини починають трансформувати власні ролі. На попередньому етапі економічного розвитку для національних господарських систем визначальними при виборі характеру, форми і механізмів міжнародних зв'язків були внутрішньоекономічні відносини. В процесі формування наднаціональних ринків і транснаціональних виробничих структур міжнародні економічні відносини все більшою мірою набувають визначальної ролі. При цьому внутрішні відносини навіть найбільш розвинених країн змушені адаптуватися до реалій глобальної економіки. Міжнародна економіка стає єдиною сферою діяльності для бізнесу, а географія інвестування, його галузева структура, стратегія виробництва і збуту визначаються глобальною кон'юнктурою.

3. Структурні зміни організаційно-економічної архітектури світової господарської системи. Переважним стає тип міжнародних господарських і науково-виробничих об'єднань з центром у вигляді вузькоспеціалізованого ядра, в якому концентруються адміністративне та фінансове керівництво, стратегічне планування, наукові дослідження. Ядро оточене організаціями, які належать різним країнам, що виконують науково-технічні, виробничі, консалтингові функції та надають різні види послуг. Результатом такої тенденції стало створення транснаціональних корпорацій, міжнародних підприємницьких мереж та альянсів. Для підприємств, що входять до їх складу конкурентні можливості перестають вимірюватись накопиченим ними потенціалом. Він багаторазово зростає за рахунок використання порівняльних переваг різних країн, ефект синергії та системи «особливих» відносин у цих об'єднаннях.

4. Зміна характеру міжнародного поділу праці. По-перше, в умовах вільного переміщення капіталу по всьому світу втрачають свою актуальність порівняльні переваги країн, засновані на їх кращій забезпеченості як базовими, так і розвиненими факторами виробництва, які раніше складали основу національної спеціалізації. По-друге, виокремлення в сучасній економіці на глобальному рівні «центру», що володіє розвиненим науково-технічним і економічним потенціалом.

5. Зміни у напрямках і структурі міжнародних зв'язків. Основні процеси міжнародного обміну в сучасній економіці йдуть між відтворювальними центрами і всередині них, а не між національними економіками. За своєю конфігурацією світові відтворювальні центри є динамічними. Через це економічні кордони нової глобальної економіки носять гнучкий характер. Саме за цими межами в процесі конкурентної боротьби здійснюється безперервний переділ сфер впливу.

6. Глобалізація ринку капіталу, виникнення і віртуалізація геофінансів. Світовий ринок капіталу перетворився на глобальну систему акумулювання та надання вільних грошових ресурсів бізнес-структурами та державами. Як наслідок, капітал, заощадження та інвестиції сьогодні взаємопов'язані в усьому світі. При

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

цьому, переважна частина фінансових ресурсів належить економічно розвиненим країнам. Звідси і переважання в міжнародному обміні долара і євро, і значні їх запаси в золотовалютних резервах практично всіх країн світу, і, як наслідок, перетворення світової економіки в засіб забезпечення цих валют. Сформована ситуація сприяє все більшій віртуалізації капіталу, його відриву від реального матеріального наповнення. Віртуалізації капіталу сприяє також безконтрольне зростання ринку фінансових інструментів, який практично не пов'язаний зі станом реального сектора економіки.

7. Зміни в системі розподільчих відносин. У глобалізованому світі наднаціональні структури виконують функцію, що подібна до функції перерозподілу доходу держави в національній економіці. Проте масштаб таких дій є значно об'ємнішим, оскільки здійснюється перерозподіл всього сукупного світового доходу між наднаціональними центрами.

Тому найбільшою мірою ослаблення можливостей регулювання з боку національних держав стосується тих процесів, які виходять за межі національних кордонів і набули самостійності. Такі процеси переростають з міждержавних, що регулюються національними державами в односторонньому, двосторонньому або багатосторонньому порядку, – на позадержавні, які не підлягають державному регулюванню.

Потужний поштовх розвитку спекуляції і виникненню віртуальних фінансів дала і поява нових видів цінних паперів (головним чином похідних фінансових інструментів), гарантій і послуг. Фінансові інструменти, рекомбінуючи вартість по всьому світу, створюють ринкову капіталізацію із самої ринкової капіталізації. Вони використовуються не стільки для перерозподілу існуючих капіталів на ринку, скільки для створення не підлягаючих прямому контролю віртуальних капіталів і джерел одержання прибутку. При цьому практично неможливо передбачити, коли і наскільки відбудеться знецінення або, навпаки, підвищення вартості різних складових цінних паперів, що підвищують динаміку і непередбачуваність змін у глобальних фінансових мережах.

Список використаної літератури.

1. Сундук А.М. Управління розвитком національної економіки в умовах глобальних викликів і загроз / А.М. Сундук. – К.: Логос, 2019. – 302 с.
2. FULL TEXT: President Donald Trump's Inauguration Speech. By ABC NEWS. January 20, 2021 [Electronic resource]. – Regime of access: <http://abcnews.go.com/Politics/full-text-president-donaldtrumps-inauguration-speech/story?id=44915821>
3. Спрямування економічних відносин [Електронний ресурс].
4. Манаєнко І.М. Динамізм розвитку країн в умовах європейських трансформацій / Науковий вісник Ужгородського національного

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск №8/2020 . – с. 9 – 12.

Ключка М.М.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри економіки Василина О.Р.**

Львівський національний університет природокористування

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ОРГАНІКИ

У світі спостерігається стабільне зростання площ сільськогосподарських земель, зайнятих під органічним виробництвом. Загалом у 2020 році у світі під органічним виробництвом було зайнято 72,3 млн га, що на 1,1 млн га (або на 1,6%) більше ніж у 2019 році. В останні 20 років обсяги виробництва органічної сільськогосподарської продукції українськими товаровиробниками також зростають. Органічний сектор України нині має експортоорієнтовану модель розвитку, що зумовлено специфікою розвитку внутрішнього органічного агропродовольчого ринку.

Специфікою формування органічного агропродовольчого ринку України є домінування експортної орієнтації органічного виробництва (понад 80% усієї виробленої органічної продукції експортується), що зумовлено відсутністю відповідного платоспроможного попиту та скептичним ставленням до органічного маркування на внутрішньому ринку. Динамічне збільшення глобального попиту на органічну агропродовольчу продукцію та лімітована пропозиція створюють певні експортні можливості для країн-виробників органіки.

Органічна продукція порівняно зі звичайною є дорожчою, що ускладнює розширення внутрішнього ринку в країні. У середньому ціна на органічну продукцію у 2-2,5 рази вища за ціну на звичайні продукти. Це пояснюється невеликими обсягами виробництва, які не дають можливості економити на масштабі виробництва, значними витратами праці, необхідністю сертифікації, інспекції тощо. Проте саме натуральність і органічність продукції є однією з важливих конкурентних переваг на ринку.

Забезпечення харчової безпеки - основне завдання у сфері сільського господарства. Щодо прогнозів чисельності населення до 2050 року, то в світі буде 10 мільярдів, яким потрібна безпечна та поживна їжа. Щоб вирішити це завдання Європейська Комісія почала опрацьовувати нову стратегію «Від ферми до виделки». Ця стратегія базується на таких напрямках:

- забезпечити стале первинне виробництво;

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

- стимулювати сталі практики у харчовій промисловості, роздрібній торгівлі та сфері надання послуг проживання та харчування (HoReCa);
- сприяти стале споживання та перехід до здорового харчування;
- скорочувати відходи продуктів харчування.

Стратегія «Від ферми до виделки» вибрана у 2020 році, а для цього потрібно здійснити певні заходи: перейти до сталого виробництва, сприяти пом'якшенню зміни клімату та збереженню біорізноманіття. Мається на увазі потрібно зменшити використання хімічно-синтезованих пестицидів та добрив, зменшити застосування антибіотиків. Підрахунки Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату говорять про те, що викиди парникових газів від сільськогосподарської діяльності лише в європейських країнах становлять 11%. 25-36% всіх викидів парникових газів у світі йдуть від виробництва продуктів харчування.

Відповідно до досліджень, які провели у рамках проекту «Оцінка технологічних потреб в Україні», під органічними культурами може бути зайнято навіть 4 млн га. На даний час площа під органічним культурами займає лише 468 тис. га. Її можна збільшити майже в 10 раз. Згідно даних цього дослідження, запровадити технології мінімальної обробки ґрунту можна до 10 млн га, що допоможе зберегти структуру ґрунту, не допустити втрату гумусу та ерозій, а також сприятиме зменшенню викидів парникових газів. [3].

Україна посідає четверте місце серед імпортерів органічної продукції до Євросоюзу та перше місце до Європи. Якщо оцінювати першу десятку країн за вартістю проданих продуктів, то у цьому рейтингу Україна не фігурує, оскільки наш органічний експорт складається не з готової продукції, а з сировини. За системою TRACES основну частину експортної продукції складають зернові (пшениця, кукурудза, ячмінь, жито, овес) – це 70% всього експорту в Європейський Союз. На другому місці олійні (soя, ріпак, соняшник, льон, гірчиця). Дещо менше свіжих та сушених фруктів, соки. Прогнозують, що експорт плодової продукції зростатиме порівняно зі зерновими, оскільки додана вартість цих продуктів є більшою. Варто зазначити, що Україна є на першому місці в ЄС за імпортом переробленого проса. Це один із продуктів, яким можна пишатися. Переробка вівса також зростає, очікують, що й далі зростатиме. Відносно новими продуктами є експорт меду, морозива.

У рейтингу країн-імпортерів української органічної продукції на першому місці – Нідерланди, на другому – Німеччина, на третьому місці Литва, але це не значить, що вона багато споживає української органічної продукції, швидше вона є трейдером. Австрія посідає четверте місце, Італія – п'яте. [4].

Пошук нових ринків збуту збільшить кількість органічних виробників. Основне місце збуту на даний час лишається онлайн-платформа MarcetPlace, на якій збувається лише органічна продукція.

Закордонні споживачі чекають на українську органічну сировину, але наші виробники мають диктувати свої умови. Фермери мають створити потужний

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

внутрішній ринок, щоб зменшити залежність від зовнішніх чинників, поповнювати асортимент готовими органічними продуктами високої якості, використовувати маркетингову політику. [3].

Через органічне виробництво можна залучати молодь до сільських територій, інвестиційні ресурси, проводити інвестиційно-інноваційні заходи соціально-економічного і екологічного розвитку, забезпечити активізацію процесів агробізнесу. Органічне сільське господарство, має велике значення для значного потенціалу в економічному, соціальному та екологічному розвитку середовища, сприяє комплексному розвитку сільських територій, а також покращує стан здоров'я населення.

Бібліографічний список:

1. Бабан Т.О. Зовнішні фактори експортного потенціалу ячменю. Вісник ХНТУСГ (Екон. науки). Харків: ХНТУСГ. 2014. Вип. 149. С. 73-80.
2. Варченко О.М. Організаційно-економічні засади формування експортного потенціалу олійних культур в Україні / Економічний дискурс. 2018. Вип. 4. - С. 16-24.
3. Васильєва О.О. Перспективи розвитку експортного потенціалу аграрної сфери України. Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 лютого 2020 р.): у 2 ч. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. Ч.1. с. 73-76.
4. Експортні орієнтири органічної продукції. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://agroelita.info/eksportni-oriyentyry-organichnoyi-prod/>

Писко Я.І.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
економіки Магійович Р.І.**

Львівський національний університет природокористування

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

Країна, яка ставить перед собою за ціль інтеграцію та співробітництво в межах Європейського Союзу, повинна мати на це необхідні передумови та принципи. Процеси європейської інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності. Україна чітко визначила орієнтир на входження в європейський простір. Адже найголовніше у нас є – це наявність сировинних ресурсів, родючі ґрунти, освічена робоча сила, вигідне географічне розміщення території країни,

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

рекреаційно-туристичні можливості, науково-технічний та інтелектуальний ринок товарів та послуг.

До чинників, що гальмують процеси інтеграції України у світову економіку відносять: певну відірваність від головних напрямів сучасного науково-технічного і економічного розвитку; нераціональну участь України в міжнародному поділі праці; енергозалежність від інших країн; нераціональну структуру експорту й імпорту; неадаптованість вітчизняного законодавства до європейського й світового; залежність від міжнародних фінансових організацій; внутрішню політичну та економічну нестабільність [1].

Тому для того щоб інтеграція в Україні була ефективною, наша держава потребує певних політико-правових, соціально-культурних, економічних та інфраструктурних передумов. Серед основних політико-правових передумов інтеграції України можна назвати такі: політичне визначення України, забезпечення територіальної цілісності та створення адекватної системи національної безпеки, безумовне виконання міжнародних зобов'язань, особливо в сфері прав людини, запровадження прийнятної форми громадянства, перегляд існуючої практики політичних зв'язків з державами колишнього СРСР, пряма участь у регіональних і глобальних політичних процесах, формування відповідного законодавства і вироблення ефективних механізмів та інструментів його виконання [2].

Особливо важливими в цьому контексті є економічні передумови інтеграції. Вони формуються на основі економічного та інституційного забезпечення суверенітету, оцінці економічного потенціалу і напрямів структурної перебудови, розробленню та реалізації обґрунтованої програми переходу до ринкових відносин з пріоритетом роздержавлення і приватизації, соціального захисту населення, оцінці експортного потенціалу, виробленню експортно-імпоротної стратегії та адекватного механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності та багатьох інших економічних аспектів.

На сьогодні ефективна інтеграція України до світового економічного простору є нагальним завданням розбудови державності та економіки, але для того, щоб цей процес дійсно приніс очікувані результати, необхідно усвідомити деякі особливості інтеграції України. Болючим питанням залишається одноставний вибір чіткого визначення стратегічних і тактичних інтеграційних цілей країни.

На сучасному етапі для розвитку міжнародних інтеграційних процесів та вироблення інтеграційних стратегій необхідна наявність ряду об'єктивних і суб'єктивних передумов, ступінь розвитку яких суттєво відрізняється в окремих регіонах світового господарства, а це, у свою чергу, впливає на їхній рівень та характер. Адже світова практика свідчить, що країни, які здійснювали глибокі

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

перетворення, отримали успіх трансформаційних процесів лише у тому випадку, коли реформи та їхні результати відповідали інтересам і сподіванням широких верст населення.

Вступ до ЄС створює для країни додаткові «інтеграційні ефекти»: робота на великі ринки збуту та можливості використання ефекту масштабу, відсутність митних бар'єрів на шляху національних товарів, додаткові можливості залучення іноземних інвестицій тощо.

Західні експерти поділяють країни, які намагаються інтегруватися у ЄС, на три групи: 1) ті, які хочуть і здатні; 2) ті, які хочуть, але не здатні; 3) ті, які хочуть певною мірою. Україна підпадає під ознаки першої і другої груп. Звичайно, вона ще не готова вступити до цієї організації і головним чином через недостатню ринкову розвиненість соціально-економічних відносин, суттєве відставання від країн союзу за показниками людського розвитку. Тому перед нею довгий шлях наближення до економічних євростандартів. Але важливо те, що інтеграцію України у ЄС визнано стратегічною метою урядової політики [3].

Тим більше, що розраховувати на успіх у глобальній конкуренції можуть лише країни, які у своїй зовнішньоекономічній діяльності спиратимуться на власні порівняльні та конкурентні переваги. Це підтверджує історія й практика сучасних світових лідерів. Україна, як було описано вище, має потенційно сильні позиції для виходу на світові ринки та завоювання там своїх ніш.

Основні переваги, які отримають українські підприємства від інтеграції до ЄС полягають у наступному: забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу; упровадження стандартів ЄС у виробництві; упровадження ефективних методів соціально-економічної політики; підвищення кваліфікації робочої сили; надходження інвестицій у вітчизняну економіку; субсидування сільського господарства; покращення стану платіжного балансу України; технологічна модернізація вітчизняного виробництва.

Проте разом з тим, можна відзначити і загрози, які виникнуть: можливе переміщення до України шкідливих виробництв; використання України як сировинного придатку; використання українців як дешевої робочої сили; втрата державного суверенітету і можливості державного управління; втрата конкурентоспроможності окремих галузей, у тому числі агропромисловий комплекс, машинобудування, хімічної промисловості тощо; надходження дорогих європейських товарів; складність переходу на європейське ціноутворення; зниження ділової активності у вітчизняній економіці через відтік робочої сили [4].

Інтеграція національної економіки у глобальну господарську систему покладає на державу нові складні обов'язки. Від того, як вона впорається з ними, значною мірою залежить успіх трансформаційного процесу. Це зумовлюється тим, що зовнішня сфера відіграє дедалі важливішу роль в економічному житті країни. Вона може суттєво впливати на масштаби та динаміку господарських процесів, на зростання національного добробуту.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Отже, одним із першочергових завдань держави у забезпеченні входження країни у світові господарські структури є налагодження співпраці з міжнародними економічними організаціями. Останні регулюють діяльність у головних секторах глобальної економіки, поділивши країни на інсайдерів та аутсайдерів. Для перших, тобто членів – учасників угод, створюються сприятливі, пільгові умови здійснення комерційних трансакцій. Тоді як другі обмежуються та дискримінуються на світових ринках [5]. Тому країнам, які прагнуть інтегруватися у світовий простір і посісти там гідне місце, слід передусім досягти угоди з цими організаціями, стати їх учасниками.

Бібліографічний список:

1. Інтеграція національної економіки України у світове господарство. URL: <https://pidru4niki.com/11570718/ekonomika/>
2. Віннік В. В. Участь України в європейських інтеграційних процесах: тенденції та перспективи. Ефективна економіка. URL: <http://www.economy.>
3. Деліні М. М. Проблеми інтеграції України в світове співтовариство в сучасних умовах. URL: <https://www.researchgate.net/publication/343548112>
4. Гайдуцький П. Україна і Митний Союз: проблеми інтеграції. Дзеркало тижня. URL: <http://gazeta.dt.ua/internal/>
5. Антофій Н. М. Особливості розвитку взаємовідносин України з міжнародними фінансовими організаціями. Міжнародна економіка. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald_en/content/download/archive/2013/v1/V1_12.pdf

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

РОЗДІЛ II

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ БЕЗПЕЦІ (ВІЙСЬКОВА АГРЕСІЯ, ТЕРОРИЗМ, МІГРАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ)

Боровець О.І.
Науковий керівник:
ст.викладач кафедри
міжнародних економічних відносин та маркетингу
Федів Р.Д.
Львівський національний університет
природокористування

ГЛОБАЛЬНИЙ, РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА СУБРЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Новітні загрози, породжені процесами глобалізації, виникають із самої природи сучасних міжнародних відносин і є об'єктивним явищем. З огляду на це національного рівня гарантування безпеки вже недостатньо для їх попередження і подолання. Ізоляціонізм та різноманітні форми його прояву, такі як автаркія, класичні форми твердого нейтралітету, відмова від адекватних дій щодо інших суб'єктів міжнародних відносин і аналізу внутрішньополітичних процесів, що відбуваються за кордоном тощо, втрачають свою ефективність та є не виправданими з погляду національних інтересів сьогодення. Покладатися лише на такі форми уникнення загроз в умовах глобалізованого світу означає не лише не забезпечити надійний захист від них, а й створити додаткові проблеми.

Розглядаючи взаємозв'язок між глобалізацією й безпекою, можна виокремити критичні сфери, в яких проблеми наслідків глобалізації межують з проблемами безпеки, а саме:

1. конфлікт цінностей;
2. маргіналізація країн і регіонів;
3. розпад політичних утворень і виникнення "держав, що не відбулися";
4. технологічні прориви у створенні нових поколінь озброєння із залученням новітніх технологій;
5. неконтрольоване поширення звичайних озброєнь та ЗМУ в конфліктні регіони;

За сучасних умов протидіяти глобальним загрозам можна лише глобальними засобами, можливості для яких створює система міжнародних відносин. Головними формами такої протидії є створення глобальних та

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

регіональних моделей безпеки із засобами колективного попередження загроз і їх подолання.

Нині найбільш ефективною формою колективного співробітництва в галузі безпеки та протидії сучасним глобальним загрозам є Організація Північноатлантичного договору НАТО.

Цінність євроатлантичної системи колективної безпеки полягає ще й у тому, що з формуванням нової моделі міжнародних відносин після краху Ялтинсько-Потсдамської системи НАТО найбільш швидко та адекватно пристосувався до нових геополітичних умов, витримавши складний трансформаційний період.

Більше того, крім значного збільшення кола учасників колективної безпеки, Північноатлантичний Альянс значно розширив сферу своєї діяльності та форми протидії новим загрозам [1]. У найближчих планах діяльності НАТО розширення безпекового партнерства на глобальний рівень із включенням Японії, Південної Кореї, Пакистану, Австралії, Нової Зеландії [2].

Розглянемо також міжнародну систему колективної безпеки з позицій регіонального аспекту, до складу якого входять угоди та організації, до повноважень яких відноситься забезпечення безпеки в окремих регіонах, країнах або континентах.

Створення регіональних систем міжнародної колективної безпеки покликане необхідністю боротьби з локальними конфліктами або актами агресії. Дана форма є ефективною в сучасних умовах, оскільки її є оптимальнішими для запобігання локальних негараздів, що в майбутньому можуть перерости в повномасштабну війну.

Побудова системи колективної безпеки повинна ґрунтуватися на регіональних підсистемах з урахуванням спільності територій, характеру загроз, угруповань військ, інфраструктури та інших умов і чинників.

Основи системи колективної безпеки в Європі також були закладені Народою з безпеки і співробітництва в Європі у Заключному акті, що був підписаний у 1975 році в Гельсінкі. У Заключному акті було закріплено принципи співробітництва держав, їх взаємовідносини, окреслено конкретні заходи, що передбачалися у сфері роззброєння, перелічені кроки, що спрямовані на забезпечення європейської безпеки. Однак основною характеристикою Заключного акту все ж стала відсутність норм щодо можливості застосування заходів примусового характеру.

З 1995 року Народа з безпеки і співробітництва в Європі була перейменована в Організацію з безпеки та співробітництва в Європі, що успішно функціонує і по сьогоднішній день та забезпечує діяльність спрямовану на забезпечення миру та безпеки у Європі. Прийняті документи в рамках її діяльності, заклали основи для спільної співпраці європейських держав у питанні створення системи міжнародної колективної безпеки. Ключовим підтвердженням цього є підписаний у березні 1995 року в Парижі Пакт

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

стабільності в Європі, що був переданий на доопрацювання та реалізацію Організації з безпеки та співробітництва в Європі.

Як слідує з вищевикладеного, задля успішної діяльності регіональної системи міжнародної колективної безпеки існує нагальна необхідність у її постійному удосконаленні з урахуванням нових викликів та загроз, що виникають у світі. Дане удосконалення в першу чергу породжує внесення подальших змін до їх статутних документів, що є базисом їх діяльності та встановлюють механізми їх роботи, порядок вступу до них та виходу з них, а також інші ключові особливості.

Отже, вважаємо, що глобальна система міжнародної колективної безпеки в особі Організації Об'єднаних Націй та регіональні системи міжнародної колективної безпеки, в особі регіональних організацій спроможна забезпечити особисту безпеку кожної людини та громадянина, держави через забезпечення міжнародної безпеки та миру у всьому світі. Окрім того, міжнародна безпека є важливим фактором забезпечення національної безпеки держави та дієвим механізмом беззбройного захисту у разі акту агресії чи військового конфлікту.

З метою підвищення ефективності системи повинні базуватися на регіональних підсистемах колективної безпеки та враховувати характер викликів і загроз, склад і можливості контингентів військ, інфраструктури тощо. Створення системи колективної безпеки розглядається як один з найбільш ефективних засобів зменшення ризику війни у сучасних міжнародних відносинах.

Варто зауважити, що як НАТО, так і система безпеки та оборони ЄС не є взаємовиключними. Більше того, обидві сторони визнають взаємозалежність та обопільну доповнюваність. Свої стратегічні концепції розвитку ці дві безпекові структури розробляють з урахуванням перспектив та потенціалу одна одної.

Практично всі держави Європи активно залучені до участі в обох безпекових структурах НАТО та ЄС. Це лише підтверджує їх необхідність і ефективність для сучасної європейської безпеки загалом та кожної окремої держави континенту зокрема.

Окрім того, є підстави вважати, що в короткостроковій перспективі певних елементів системи колективної безпеки набуде Шанхайська організація співробітництва (ШОС). ШОС була створена 15 червня 2001 р. у Шанхаї (КНР) Республікою Казахстан, Китайською Народною Республікою, Республікою Киргизстан, Російською Федерацією, Республікою Таджикистан, Республікою Узбекистан. Серед її головних пріоритетів зазначено: спільне забезпечення й підтримка миру, безпеки і стабільності в регіоні. Це створює підґрунтя для подальшого перетворення ШОС на окремий військово-політичний блок в Азії. Однак специфіка суперечностей у межах ШОС (між Росією та КНР, Казахстаном і Узбекистаном) унеможлиблює прогнози щодо строків завершення такої трансформації [3].

Слід відзначити, що в Західній Європі превалюють інші виміри і

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

пріоритети державної безпеки. Так, традиційно нейтральна держава Швейцарія вступила в ООН, активно співпрацює з ЄС, її власні збройні сили беруть участь у міжнародних миротворчих та безпекових операціях, країна є учасником програми НАТО «Партнерство заради миру». Нейтральні Швеція, Фінляндія, Ірландія та Австрія активно співпрацюють з НАТО, зокрема Швеція є одним із провідних учасників операції НАТО в Афганістані. Зазначені країни залучені до реалізації Спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС [4].

Як слідує з вищевикладеного, в умовах глобальної кризи, яка посилює нестабільність у світі та формує принципово нові загрози, зміцнення власних оборонних можливостей є необхідним елементом захисту національних інтересів за межами держави та попередження ймовірного розширення російської агресії. Такий підхід не є універсальним і залежить від наявного економічного потенціалу держави та готовності суспільства нести величезні оборонні витрати, у тому числі за рахунок соціальних потреб.

Радля успішної діяльності регіональної системи міжнародної колективної безпеки існує нагальна необхідність у її постійному удосконаленні з урахуванням нових викликів та загроз, що виникають у світі. Дане удосконалення в першу чергу породжує внесення подальших змін до їх статутних документів, що є базисом їх діяльності та встановлюють механізми їх роботи, порядок вступу до них та виходу з них, а також інші ключові особливості. Отже, вважаємо, що глобальна система міжнародної колективної безпеки в особі Організації Об'єднаних Націй та регіональні системи міжнародної колективної безпеки, в особі регіональних організацій спроможна забезпечити особисту безпеку кожної людини та громадянина, держави через забезпечення міжнародної безпеки та миру у всьому світі. Окрім того, міжнародна безпека є важливим фактором забезпечення національної безпеки держави та дієвим механізмом беззбройного захисту у разі акту агресії чи військового конфлікту.

Бібліографічний список:

1. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці. К: НІСД. 2016. 528 с.
2. Декларація саміту НАТО в Страсбурзі. URL: <http://www.nato.int>
3. Криза сучасної системи міжнародної безпеки: причини та наслідки (за матеріалами наукової конференції). Зовнішні справи. Політичні науки. 2015. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1640233
4. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова ; за ред. К. А. Кононенка. К.: НІСД. 2013. 56 с
5. Пелих А.О. Залучення Збройних Сил та інших силових структур країн

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Євросоюзу до виконання завдань у безпековій та оборонній сферах. Досвід застосування Збройних Сил у світових війнах і воєнних конфліктах початку стю: тенденції та закономірності: зб.наук.пр.\ кол.авт.: за ред. С.В. Сидорова. К.: ЦП «Компринт». 2014. Вип. 3. С. 145-156.

Боровець О.І.
Науковий керівник:
ст.викл. кафедри міжнародних економічних відносин та маркетингу
Федів Р.Д.
Львівський національний університет
природокористування

ЗОВНІШНІ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

У другій половині ХХ-го століття, одразу по завершенні Другої світової війни на євразійському просторі зросла напруга між двома військово-політичними блоками, спричинена посиленням гонки озброєнь та бажанням нав'язати власну ідеологічну концепцію, що привело до біполярності світу.

Подальший розпад СРСР зупинив на деякий час протистояння антагоністичних держав, проте не зняв з порядку денного комплекс питань, пов'язаних із національною безпекою. Необхідність удосконалення стану військово-політичної безпеки України, як основного компоненту національної безпеки на сучасному етапі державотворення, теоретичного та наукового обґрунтування важливості її геополітичного вибору, як і решти держав пострадянського простору залишається актуальною.

Геополітичні трансформації у безпековому середовищі ХХ - ХХІ ст. змушують пострадянські держави визначатися із системою індивідуальної/регіональної та колективної безпеки, шукати місце в європейській та азійській площині координат [1].

Геополітичне становище держави визначається не тільки фізичною географією, але й змінами у світовому геополітичному порядку, геоекономічними та геокультурними процесами. Після розпаду СРСР геополітичний статус Росії, як спадкоємниці цієї держави, значно зменшився, а цей факт привів до того, що на пострадянському просторі почали формуватися інші центри сили. Так, з пострадянськими республіками активно взаємодіють США (країни Балтії, Україна, Грузія, держави Центральної Азії), країни ЄС, перш за все Німеччина та Польща, Китай (Центральна Азія), Туреччина з її спробами відновити єдність тюркського світу «від Адріатики до Великої китайської стіни», Іран тощо [1,2].

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

З набуттям колишніми радянськими республіками суверенітету зростає актуальність створення нових форм взаємодії й усередині пострадянського простору, і за його межами. Відцентрові тенденції супроводжувалися активними пошуками партнерів на Заході і Сході. До регіональних форматів співпраці, які ґрунтуються на цивілізаційній близькості або близькості геополітичних інтересів, можна віднести Балтійську асамблею (1991) у складі Латвії, Литви та Естонії; Центрально-азійське економічне співтовариство (1994, у 2002-2005 - Центрально-азійська співпраця) у складі Казахстану, Киргизстану, Таджикистану та Узбекистану; Співтовариство Росії та Білорусі (1996, з 1999 - Союзна держава); ГУАМ (1997) у складі Грузії, України Азербайджану та Молдови. За субрегіональним принципом було сформовано СНД (1991), ЄврАзЕС (2000-2015), ОДКБ (2002) та Євразійський економічний союз (ЄАЕС, 2015) [3].

Незважаючи на те, що з моменту формального набуття суверенітету колишніми радянськими республіками минуло вже понад чверть століття, низка зовнішніх і внутрішніх чинників уповільнює створення сталих фундаментів їхнього незалежного існування. Більшість пострадянських держав перебуває в пошуку власної ідентичності та місця в системі міжнародних відносин [1,5].

На просторі Євразії виникла складна конфігурація різнорівневих геополітичних утворень, яка впливає на сучасну систему міжнародних відносин. Адже трансформаційні процеси в Європі та їх інституційне наповнення відбуваються за незавершеного після закінчення «холодної війни» геополітичного поділу континенту між Росією та Заходом.

Перед новими незалежними державами постала об'єктивна необхідність формування власного курсу щодо трьох основних рушійних сил європейської політики: відносин із Заходом (НАТО, ЄС, США), відносин з Росією, а також балансу відносин між Росією і Заходом. З погляду системи міжнародних відносин, «серединні держави» зіткнулися з проблемами, зумовленими кінцем біполярності, що мала місце в добу «холодної війни», вони постали перед вибором між НАТО/ЄС, з одного боку, і Росією - з іншого [3,6].

Позиції європейських країн пострадянського простору, з погляду вихідних геополітичних і гео економічних чинників, схожі. Теоретично вони повинні були б мати схожу зовнішньополітичну орієнтацію щодо євроатлантичного вектору розвитку. Однак, геополітики розходяться в оцінках їхніх інтеграційних перспектив. Відповідно до теорії З. Бжезинського, ці країни є частиною євразійської «периферії», потенційним кордоном «атлантистської Європи».

На думку С. Гантінгтона, лінія розколу між католицько-протестантською і православною цивілізаціями проходить по території Білорусі та України. Гантінгтон вважає, що переважно православні традиції цих країн завадять їх успішній інтеграції до західних інститутів.

Більшість теоретиків російської школи геополітики, зокрема ідеолог рашизму О. Дугін зазначає, що землі, до яких відносяться Білорусь, центральна

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

частина України, Молдова, мають суперечливий геополітичний характер: географічно вони належать до південної частини Центральної Європи, культурно і конфесійно - до Росії, Євразії [7].

Проте хід історії поступово все розставляє по своїх місцях. Європейські пострадянські держави, які мають власну нерадянську державну традицію, зокрема, Україна та Молдова, визначилися з європейським характером своєї цивілізаційної та геополітичної самоідентифікації, підписавши 2014 р. угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Естонія, Латвія та Литва зробили свій вибір ще раніше, на початку 1990-х рр., набувши членство в ЄС та НАТО 2004 р. Натомість, Білорусь, яка фактично не мала державності в дорадянський період, обрала для себе цивілізаційну та геополітичну належність до «Русского мира», виявившись найближчим союзником Росії на пострадянському просторі та створивши з нею Союзну державу [4-6].

Та обставина, що регіональна інтеграція є одним з найважливіших інструментів управління глобальними процесами, для країн колишнього СРСР, які визначають свою стратегічну ідентичність і місце в сучасній Європі, стає вагомим чинником розвитку.

Особливо актуальною для Росії є проблема виведення з орбіти впливу західних країн і Туреччини, України, Азербайджану та Грузії, у центральноазійському регіоні - Киргизії й Узбекистану [4].

Пошуки власної цивілізаційної ідентичності посилили інституційну диференціацію нових незалежних держав, що знайшло своє вираження у використанні різних моделей реформування економіки, різних темпах перетворень, різному ступені державного інтервенціонізму тощо.

Інтеграційні ініціативи України на пострадянському просторі виявили себе створенням окремого регіонального блоку пострадянських країн - ГУАМ. До налагодження субрегіонального співробітництва без участі Росії ці країни спонукала незадоволеність позицією Москви щодо практичної складової економічної інтеграції, зокрема, небажання миритися з посиленням економічного домінування Росії на пострадянському просторі.

Узбекистан і Туркменістан послідовно демонструють стримане ставлення до інтеграції з державами пострадянського простору. Зважаючи на свій сировинний потенціал, ці країни прагнуть до зміни балансу інтересів у регіоні шляхом пошуку економічних партнерів за межами СНД. І якщо Узбекистан брав участь в окремих інтеграційних пострадянських проектах, зокрема у 1992-1999 рр. був членом Договору про колективну безпеку (ДКБ), у 1999-2005 рр. - ГУУАМ, у 2006-2008 рр. - ЄврАзЕС, проте залишив усі об'єднання, то Туркменістан відгородився від участі у будь-яких міждержавних інтеграційних форматах, окрім СНД, асоційоване членство в якому він набув 2005 р., офіційним проголошенням статусу постійного нейтралітету, підтвердженого спеціальною резолюцією ООН від 12 грудня 1995 р. № 50/8032 [7].

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

На економічну інтеграцію за межами пострадянського простору покладають надії держави Південного Кавказу. Головним фактором, який визначає зовнішню політику Азербайджану і Грузії, є каспійські нафта й газ та шляхи їх транспортування. Зокрема, у 2018 р. під Баку було відкрито «Південний газовий коридор», призначений для транспортування газу з Каспійського регіону через Грузію і Туреччину до європейських країн. Його складовими є запусканий у 2007 р. Південно-Кавказький газогін (Баку-Тбілісі-Ерзурум), яким передбачається прокачування газу з родовища Шах-Деніз (Азербайджан) до кордону Туреччини, та відкритий 2018 р. Транс-анатолійський газогін. У 1999 р. було запущено нафтопровід Баку-Супса, а 2006 р. - нафтопровід Баку-Тбілісі-Джейхан [6].

У своїй сукупності ці трубопроводи створили незалежну від Росії систему постачання каспійських нафти і газу на світові ринки. Вірменія, яка у військово-політичному і оборонному плані є залежною від Росії, у торгово-економічному і фінансовому відношенні намагається втримати баланс російських впливів, розгортаючись у бік Ірану, де існує сильна вірменська діаспора. Так, у 2007 р. було запущено газогін Іран-Вірменія, який з 2009 р. постачає іранський газ до Вірменії за програмою «Газ в обмін на електроенергію» [5-7].

У той же час неврегульованість великомасштабних конфліктів на Південному Кавказі (Нагірний Карабах, Південна Осетія, Абхазія) і в суміжній Чечні, обмеживши повноцінний транспортно-комунікаційний обмін, ускладнила соціально-економічну ситуацію, стимулювавши зміну зовнішньоекономічних пріоритетів і зовнішньополітичної орієнтації країн цього регіону. Азербайджан і Грузія, шукаючи шляхи інтеграції в систему світових господарських зв'язків, прагнуть брати участь й у формуванні нової структури безпеки на основі НАТО.

Протягом усього періоду після розпаду Радянського Союзу інтеграційні процеси на євразійському просторі відбувалися під впливом Росії його ревізувати, подавивши тим самим незалежність республік, що вилилось у військові агресії 2008, 2014, 2022 років. Проте, історія розставила усе по своїх місцях. Окремі пострадянські держави уже є членами ЄС та НАТО, окремі - подали заявки щодо вступу, інші - потрапили у сферу впливу неєвропейських центрів сили (КНР, Туреччина), наблизивши поразку т.зв. «русского мира».

Бібліографічний список:

1. Грищенко Т. А. Бжезінський Збігнев Казімеж // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. - К: Знання України, 2004. - Т.1 - 760 с. - ISBN 966-316-039-X
2. Молочко П.. Бжезинський (Brzezinski) Збігнев // Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови). - К. : Парламентське видавництво, 2011. - С. 61. - ISBN 978-966-611-818-2.
3. Бжезінський З. Стратегічне бачення: Америка і криза світової влади. -

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Львів, 2012. - 168 с.

4. Добровольська А.Б. Трансформація пострадянського простору як чинник регіоналізації Євразії в умовах формування багатопольярного світу // Стратегії зовнішньої та безпекової політики провідних міжнародних акторів: збірник наукових праць / за заг. ред. канд. іст. наук, доц. С.В. Толстова. - К., 2017. - С. 114-123.

5. Сталій нейтралітет Туркменістану. - [Електронний ресурс]: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/50/80&referer=english/&Lang=R 33

6. Вірменія та Іран розширюють програму “газ в обмін на електроенергію” - [Електронний ресурс]: <https://neftegaz.ru/news/view/177621-Armeniya-i-Iran-rasshiryat-programmu-gaz-vobmen-na-elektroenergiyu>

7. Шевчук О.В., Вовк О.О. Співробітництво Грузії з НАТО: 2004-2008 рр. // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Історія. - 2012. - Вип. 195. - Т. 207. - С. 58.

Булик М.О.

Науковий керівник: ст.викладач кафедри МЕВ та маркетингу

Федів Р.Д.

**Львівський національний університет
природокористування**

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах глобалізації функції держави зазнають певної трансформації. Нерозуміння суті глобалізаційних процесів непрофесійними урядами прирікає країну на злидні, тому глобалізаційні трансформації вимагають переосмислення ролі та ефективності систем державного управління.

Глобалізаційна трансформація має на меті передачу від країн частини своїх функцій управління міжнародним організаціям та об'єднанням держав, зокрема: ООН, ЮНЕСКО, НАТО, ЄС, Раді Європи, МВФ, Світовому банку розвитку, Міжнародній організації праці, СОТ, яка достатньо розширила свої функції та підкреслює свою діяльність у напрямку уніфікації норм та правил міжнародної торгівлі товарами та послугами. При цьому глобалізаційні процеси призводять до того, що світовими лідерами стали США, Євросоюз, країни БРІК, Японія, і таким чином, вони використовують міжнародні організації для лобіювання власних інтересів [1].

З іншого боку, розвиток процесів глобалізації підштовхує держави до все більшої координації їх політик у галузі правового регулювання інформаційного

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

простору, екології, боротьби з тероризмом, наркобізнесом і злочинністю. Така координація, не послабляючи зовнішньополітичну роль сучасної держави, вимагає посилення тієї сторони інституту державної влади, яка пов'язана з міжнародним співробітництвом і розвитком.

Досить суттєві зміни відбуваються з функціями держави всередині країни. В глобалізаційних умовах суспільство відчуває зростаючі перевантаження, які викликані ослабленням або розривом традиційних економічних і соціальних зв'язків, соціальним розшаруванням, міжетнічними і міжконфесійними конфліктами. Звідси – посилення історичної ролі держави як гаранта соціальної стабільності, покликаною забезпечувати насамперед необхідну допомогу найбільш вразливим категоріям населення і захищати суспільство від хвилі насильства, злочинності і терору, що здобуває глобальні масштаби.

В умовах глобалізації національні економіки не можуть уникнути впливу ТНК, які мають великі конкурентні переваги у вигляді використання нових технологій, збільшення кількості робочих місць, суми зібраних податків.

Наслідками негативного впливу ТНК на державний суверенітет та внутрішні суспільні процеси вчені вважають:

- ✓ створення потужної конкуренції на внутрішньому ринку місцевим компаніям, не даючи можливості їм розвиватися;
- ✓ нестабільність національних валют через вільне переміщення капіталу ТНК і створення загрози для національної безпеки країн, що розвиваються;
- ✓ насадження ідеології, яка суперечить інтересам розвитку національного бізнесу, пригнічення розвитку національних державних інтересів країни;
- ✓ конфлікти з тими державами, на території яких здійснюється діяльність ТНК [2; 3, С.49; 4].

Враховуючи те, що навіть найбільш сильні ТНК не здатні повністю регулювати стихійні економічні процеси, саме державні уряди намагаються виробити спільну стратегію щодо світової економіки та подолати періодичні масштабні світові економічні кризи. Проте захистити свої інвестиції, встановити загальні правила конкуренції, встановити загальні правила конкуренції, міжнародні стандарти виробництва та торгівлі держави намагаються через багатосторонні міжнародні угоди та діяльність міжнародних організацій.

Таким чином, активізація впливу державних адміністрацій на світові ринки через зазначені структури є можливістю ефективною реалізації економічної функції держави в умовах глобалізації. Необхідність забезпечення стійкого розвитку існуючої міжнародної системи підштовхує держави до пошуку нових форм співпраці та створення все більшої кількості наднаціональних об'єднань.

Отже, сучасні держави знаходяться в стані функціональної трансформації в умовах глобалізації. Поглиблення взаємозалежності країн призводить до

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

певної втрати державами частини суверенітету та передачі їх повноважень ряду наднаціональних структур. Вирішення проблем безпекової політики стає прерогативою міжнародних організацій. В умовах глобалізації роль держави дещо зменшується і вона виконує все більше не управлінські, а координуючі функції в межах глобального управління. Проте комплексне розв'язання соціальних проблем в суспільстві, які можуть виникати в тому числі через негативний вплив глобалізації, потребує зростаючої ролі держави. Досліджуючи процеси глобалізації з точки зору захисту національних інтересів країни та забезпечення безпеки вітчизняної соціально-економічної системи, особливо у фінансово-кредитній сфері, очевидними стають не зовсім втішні перспективи для України. Проте знехтувати глобалізаційними процесами неможливо, адже їх розвиток – це закономірність сучасного функціонування світової економіки.

Бібліографічний список

1. Сіденко С. Соціально-економічний вимір сучасної глобалізації. URL: http://www.kneu.kiev.ua/journal/ukr/articles/2014__1_Sidenko_UKR.pdf
2. Мостіпака О. В. Роль держави в умовах глобалізації. *Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції – Кривий Ріг: ДонНУЕТ ім. Михайла Туган Барановського, 2017. С. 244-247. URL: http://donnuet.edu.ua/uploads/files/konf/2017/strategii_2017.pdf
3. Павлова Л.І. Функціонування держави в умовах глобалізації: основні ризики та шляхи їх подолання. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Вип.27. 2020р. С.48-53.
4. Кучер Г.В. Трансформація ролі держави як джерела фінансування суспільного розвитку в умовах глобалізації. *Економіка та держава* 2017. № 8. С. 27-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2017_8_9.

Волощук Р.
Науковий керівник: ст.викладач кафедри МЕВ та
маркетингу Федів Р.Д.
Львівський національний університет
природокористування

БАЛКАНСЬКИЙ КОМПЛЕКС НЕСТАБІЛЬНОСТІ Й НЕБЕЗПЕКИ

Нові незалежні держави, які утворились на Балканах після розпаду Югославії, залишаються у центрі геополітичного протистояння різних світових

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

потуг. Для Європейсько-го Союзу Західні Балкани є іспитом на здатність реалізувати європейські демократичні цінності у стратегічно важливому для ЄС регіоні. Процеси дезінтеграції і міждержавних конфліктів, які відбувались на Балканах у 1991-2008 рр., є викликами безпеці і самому існуванню проекту європейської інтеграції. Сполучені Штати, які відіграли вирішальну військово-політичну роль у врегулювання основної частини балканських конфліктів (Дейтонський мирний договір для Боснії та Герцеговини, визнання незалежності Косово), на початку XXI століття передали регіон у відповідальність ЄС. Однак як лідер НАТО США залишаються гарантом, який страхує регіональну безпеку. Свою присутність на Балканах демонструє Росія, яка намагається зберегти вплив на Сербію. Однак головним гравцем на Балканах природно залишається Євросоюз. Саме від ЄС залежить темп просування країн Західних Балкан до об'єднаної Європи, ступінь економічної і політичної стабільності у регіоні. Складність проблем, з якими ЄС стикається у регіоні, робить суперечливим процес вироблення та імплементації стратегії щодо Західних Балкан.

Після завершення серії військових конфліктів на постюгославському політичному просторі основним провідником забезпечення демократичного транзиту країн Західних Балкан став ЄС, який через низку програм підтримки відкрив шлях до відновлення економіки та інтеграції в європейську спільноту. Більш успішними в плані євроінтеграції виявилися Словенія та Угорщина (2004), Болгарія та Румунія (2007), Хорватія (2013). Інші країни - Албанія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Сербія, Чорногорія, а також часткове визнане Косово перебувають на стадії подальшої модернізації політико-економічних систем та різних стадіях набуття членства. Вони мають низку невирішених територіальних проблем та відчувають етнічну напругу, яка в кожній країні має свої прояви.

Однак не тільки гальмування реформ з боку країн-претендентів, а й внутрішня проблеми ЄС, серед яких - популізм та євроскептицизм, формування валютного союзу, подолання міграційної кризи і, зрештою, Brexit, стали для багатьох підставою для тверджень про «втомленість від розширення». А у 2014 р. голова Єврокомісії Ж.-К.Юнкер на початку своєї каденції офіційно заявив про те, що найближчі п'ять років розширення ЄС не передбачається [1].

Зазначені події завдали шкоди репутації ЄС на Балканах і стали для дослідників основою для висновків про те, що «підхід ЄС до регіону викликає дружню байдужість» [2], а Балкани перетворилися на «напівзабутий регіон» [2]. Активізація позарегіональних міжнародних гравців на Балканах, разом з іншими викликами міжнародній безпеці, вплинули на швидкий перегляд європейської політики стосовно країн регіону в 2017-2018 рр., коли дискурс про перспективи інтеграції було поновлено.

Нову стратегію Європейської Комісії щодо Західних Балкан було представлено 6 лютого 2018 р. В документі перспективи членства регіону в ЄС

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

було віднесено до числа власних політико-економічних інтересів Союзу та названо «геостратегічною інвестицією» у об'єднану Європу [3].

Одним з ключових пріоритетів стратегії стала можливість вступу в ЄС Сербії та Чорногорії вже до 2025 р., що, вочевидь, мало надати стимулу для впровадження демократичних перетворень в інших країнах. Як у самій стратегії, так і у додатку до неї, чітко відображені наміри ЄС включити регіон у зовнішньополітичні, безпекові, економічні та транзитні зв'язки і процеси, забезпечити культурно-цивілізаційну єдність.

Прискорення курсу на євроінтеграцію Балкан викликало неабиякі протиріччя у німецько-французькому тандемі. «Каменем спотикання» стали умови та терміни початку переговорів про приєднання до Євросоюзу Албанії та Північної Македонії [3]. Дане питання було заблоковано Францією, Нідерландами та Данією, викликало негативні оцінки багатьох західних політиків і спричинило навіть відставку македонського уряду за невиконання передвиборчих обіцянок з реалізації євроінтеграційного курсу. Втім, для Македонії це не відкинуло іншої стратегічної мети - членства країни в НАТО, що стало можливим вже у березні 2020 р. за всебічної підтримки США [4].

Зрештою, у тому ж місяці було досягнуто згоди й щодо початку переговорів про вступ Албанії та Північної Македонії до ЄС. Компромісним рішенням у даному питанні став перегляд Єврокомісією правил процесу розширення Союзу, на чому наполягав президент Е. Макрон [5].

Зокрема, ЄС отримав право заморожувати переговори і перезапускати їх за окремими напрямкам. Попри це, тема початку переговорів з Албанією та Північною Македонією не знайшла відображення у декларації Загребського саміту ЄС - Західні Балкани (6 травня 2020 р.). Хоча лідери ЄС і висловили однозначну підтримку європейській перспективі балканських країн.

Перманентним головним болем для ЄС залишаються Болгарія та Румунія. Наприклад, на парламентських виборах у Болгарії 4 квітня 2021 р. 5% прохідний бар'єр по-долали п'ять партій: правляча ліберально-консервативна партія «Громадяни за європейський розвиток Болгарії - ГЕРБ», про турецький «Рух за демократичні права», «Є такий народ», «Вставай, геть корупцію», «Демократична Болгарія». Але жодна з них не змогла сформувати новий уряд. У підсумку 11 липня 2021 р. на Болгарію чекали другі поспіль парламентські вибори та складні переговори щодо формування нової правлячої коаліції.

У тривалому «клінчі» перебувають відносини ЄС з Румунією. Суд Євросоюзу у травні 2021 р. зажадав від Бухаресту забезпечити незалежність судової системи країни. Але на-віть загроза європейських санкцій досі не зачистила румунську еліту від корупціонерів.

Тож процес європеїзації балканських держав триває. Канцлер ФРН А. Меркель 14 вересня 2021 р. у Тирані провела переговори з главами держав Західних Балкан. Прес-реліз зустрічі подав тезу про стратегічне значення для

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Європейського Союзу прийняття країн регіону до свого складу (Western Balkan haben europäischen Zukunft)

Прагнення США наростити свою присутність в Західних Балканах знайшло безпосереднє втілення у підтримці атлантичного курсу Чорногорії та Північної Македонії, яка зовсім нещодавно стала 30-м членом Альянсу. У цьому ж контексті слід розглядати і відкриття у 2019 р. повітряної бази НАТО в албанському місті Кучова, що сприяло укріпленню безпеки в регіоні [6].

Власні інтереси на Балканах має глобальний конкурент США – Китай. Пекін майже три десятиліття вичікував на завершення гарячої фази балканських війн 1991-1999 років.

Однак фінансові проблеми Греції 2008-2012 рр. дали можливість китайцям купити низку грецьких морських портів, які відіграють помітну роль у китайській транзитній торговель-ній стратегії «Один пояс, один шлях». З точки зору логістики Балкани перетворюються і для Китаю на важливий торговельний шлях до Євросоюзу. Подальший сценарій великої балканської геополітичної гри головним чином залежить від проєвропейської національної консолідації балканських народів та ефективності стратегії Євросоюзу на Балканах.

Росія ніколи не приховувала свої геополітичні інтереси на Балканах, визначаючи їх сферою своїх стратегічних пріоритетів. На початку XXI ст. до традиційної для Росії проблеми контролю над чорноморськими протоками додалися забезпечення присутності флоту на Адриатичному і Середземному морях, а також проблема контролю за маршрутами транспортування енергоресурсів у країни Центрально-Східної та Західної Європи. Стратегічна присутність Росії в регіоні зумовлена дією принаймні трьох чинників.

1. На дипломатичному рівні. Здатність виступати регулятором міжнародного порядку через участь у Раді Безпеки ООН, де Росія неодноразово застосовувала право вето під час голосування питання щодо незалежності Косово. Це стало наріжним каменем позиції Сербії щодо Косово і зумовило неабияку популярність Росії як захисниці сербського населення.

2. Культурно-історичні зв'язки з багатьма народами Південно-Східної Європи. Росія активно використовує культурну спадщину, прагнучи оживити історичну роль Російської імперії як захисниці південних слов'ян від утисків Османської імперії. Сьогодні Москва також «захищає» слов'янські народи від Заходу для чого звертається до актуалізації дискурсу слов'янської єдності і православної культури [7].

Росія опосередковано впливає на політичне життя Боснії і Герцеговини, що стає можливим завдяки співпраці з Республікою Сербською, яка населена боснійськими сербами і є однією з субнаціональних структур у державі.

В результаті можемо дійти висновків, що в умовах стрімких змін глобального контексту світової політики Балканський регіон знов опинився на вістрі конфлікту інтересів світових центрів сили, до числа яких увійшли не тільки держави, а й транснаціональні структури. Відновлення інтересу ЄС та

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

США до Західних Балкан, зумовлене усвідомленням викликів дестабілізації, новими потоками біженців та радикалізацією донині світських політичних режимів в регіоні, має поза сумнівом позитивний характер. Однак у самому регіоні існує сильна історична модель пошуку партнерів та покровителів, яка нині активно використовується і гальмує проведення демократичних реформ.

Центральна ось геополітичного протистояння на Балканах пролягає сьогодні між ЄС та НАТО, з одного боку, та Росією - з іншого. Інші актори мають свій інтерес від можливості виходу на ринки ЄС та активної участі у європейських справах. Посилення російської присутності в регіоні також пояснюється не лише протидією розширенню НАТО (яке де-факто відбулося), а й можливістю впливати на європейську безпеку, у тому числі, завдяки великим енергетичним проектам. «Повернення» США до балканських справ спрямоване на усунення перешкод для подальшої євроатлантичної інтеграції (вирішення непримиримого конфлікту між Сербією та Косово), проведення внутрішніх реформ та зміцнення європейської безпеки.

Водночас, не варто недооцінювати й контревропейські тенденції, зумовлені посиленням авторитарних політичних режимів в регіоні, для яких досвід політичних систем незахідних партнерів часто виглядає більш зрозумілим та привабливим. На підтримку безпеки в регіоні будуть впливати глобальні чинники, які потребуватимуть подальшого дослідження та оцінки. Серед них: конфронтація Росії та Заходу, перегляд відносин між Америкою та Європою, посилення конкуренції між США та Китаєм, загострення міграційної кризи. Ще одним викликом для розширення ЄС може стати пандемія коронавірусу COVID-19, що може девальвувати ідеї європейської солідарності, спричинити посилення кордонів та ізоляційні настрої. Ці та інші чинники здатні відтермінувати розширення Євросоюзу на довгострокову перспективу та суттєво вплинути подальшу стабільність Західних Балкан.

Бібліографічний список:

1. Hänsel L., Feyerabend F. The influence of external actors in the Western Balkans. A map of geopolitical players. Konrad-Adenauer-Stiftung, 2018. Retrived from: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=194afc48-b3be-e3bc-d1da-02771a223f73&groupId=252038 (дата звернення 20.10.2022).
2. Erebara G. Fatigued EU Downgrades Enlargement Portfolio. Balkan Insight, 2014. Retrived from: <https://balkaninsight.com/2014/09/11/eu-downgrades-its-enlargement-portfolio-1/>(дата звернення 23.10.2022)
3. A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans. European Commission, 2018. Retrived from: <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication->

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

- credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf (дата звернення 22.10.2022)
4. Bieber F., Tzifakis N. The Western Balkans as a Geopolitical Chessboard? Myths, Realities and Policy Options. The Balkans in Europe Policy Advisory Group, 2019. Retrived from: http://biepag.eu/wp-content/uploads/2019/08/The_Western_Balkans_as_a_Geopolitical_Chessboard.pdf (дата звернення 28.10.2022).

Думін Р.
Науковий керівник:
доцент кафедри МЕВ та маркетингу Федів І.М.
Львівський національний університет
природокористування

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ НАТО ТА СТВОРЕННЯ НОВОЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОБОРОННОЇ ІНІЦІАТИВИ

НАТО – це військово-політичний союз, який створили 1949 року у Вашингтоні. Основна мета союзу – захищати демократичні цінності та свободи, а також відстоювати суверенітет своїх членів. [8]. У випадку іноземної агресії згідно з договором відносно невеликі військові сили союзників повинні бути діяти спільно. Але варто зауважити, що важливою ознакою за якою згруповані країни НАТО – це демократія. НАТО дотримується спільних для Альянсу цінностей демократії [6].

Демократія – правління народу, обране народом, для народу. Демократичний режим – це форма організації суспільно-політичного життя, заснованого на принципах рівноправності його членів, періодичної виборності органів державного управління і прийняття рішень у відповідності з волею більшості.

Противагою демократії є автократія – форма політичного режиму держави, де вища державна влада належить одному суб'єктові. Цей суб'єкт – глава держави – є джерелом і носієм суверенітету державної влади. Суверенний суб'єкт має вищу законодавчу, виконавчу і судову владу. Населення, у тому числі економічно панівний соціальний клас, прямої правової участі в утворенні державних органів не бере, або ця участь носить формальний характер

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

й істотно не впливає на функціонування державних інститутів [7]. Прикладом автократичного режиму є Росія.

Оскільки союз НАТО є союзом демократичних країн, важливим є об'єднання зусиль задля спільного захисту. На нашу думку, кордони НАТО зараз не є актуальними, оскільки Україна – суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава повинна входити до асоціації країн об'єднаних спільними інтересами та політичним режимом. Кожна демократична країна в Європі має право подати заявку на членство в НАТО, і союзники НАТО поважають це право.

Партнерство заради миру є важливою ініціативою, яку НАТО запропонувало на січневому 1994 року Брюссельському саміті Північноатлантичної ради. Метою Партнерства є зміцнення стабільності та безпеки в усій Європі [2].

У нашому повсякденному житті безпека є ключовою для нашого добробуту. Мета НАТО полягає в тому, щоб гарантувати свободу і безпеку його членам завдяки політичним і військовим засобам [1]. Діяльність НАТО здійснюється відповідно до принципу, що напад на одного або декількох у його членів вважається нападом на всіх. Це є принципом колективної оборони, який закріплено в статті 5 Вашингтонського договору [1].

Важливим є створення нової європейської оборонної ініціативи, яка б об'єднувала демократичні держави або ж реформування НАТО.

Вступ України до НАТО додає безпеці Європи нові вмотивовані, навчені і спроможні оборонні сили. Тобто це – дуже практичний внесок з боку України. Це ревіталізує Альянс і може створити нові моделі відносин в його рамках. Але рівною мірою важливим є компонент демократичних прав і свобод, верховенства права, вільних і конкурентних економічних відносин [3].

Оскільки Росія – це не проблемний сусід, з яким можна домовитися, а «екзистенційний ворог», метою якого є повне знищення Української держави, руйнація Європейського Союзу та НАТО. Консолідація Заходу (включаючи Україну) спроможна зупинити зухвалу російську агресією та покарати її за системні порушення міжнародного права [4]. Європейські країни мають розглядати війну в Україні як глобальний виклик власній безпеці, схожий за масштабами на світову фінансову кризу чи пандемію [5]. Якби Україна стала членом НАТО, то, на нашу думку:

- ✓ це б де-юре збалансувало безпекове середовище в Європі, оскільки НАТО – це оборонний альянс;
- ✓ це б усунуло залишки штучно створеного Москвою пограничного розподілу в Європі після колапсу СРСР;
- ✓ це дало б Росії шанс внутрішньої трансформації;

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

✓ від цього б виграла регіональна безпека загалом;
✓ це б актуалізувало завдання України в рамках подальшої модернізації, адже інтеграція в НАТО – це цільова взаємосумісність, а не імплементація на свій лад тих чи інших стандартів [3].

На наше переконання, членство України в НАТО – це історична закономірність, яка відповідає смислу та логіці сучасних міжнародних відносин, а також засадничому баченню Європи як цілісної, вільної й мирної [3].

Але не потрібно розглядати НАТО як панацею, це може буди будь який інший оборонний союз який об'єднуватиме демократичні країни від невиправданої агресії авторитарних режимів. Світ потребує нового всесвітнього безпекового договору для мирного існування та уникнення невиправданих втрат.

Бібліографічний список:

1. Інтернет видання НАТО. URL: https://www.nato.int/nato-welcome/index_uk.html
2. Мультимедійна платформа іномовлення України URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3276876-u-nato-viznaut-so-ne-ispisku-reform-aki-garantuut-vstup-do-alansu.html>
3. Інтернет видання РАДІО СВОБОДА. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-nato-bezpeka-yevropy-ssha-rosiya/31601710.html>
4. Інтернет видання ukrainer.net. URL: <https://ukrainer.net/ukrainina-nato/>
5. Стаття Олександра Калініченко, для Європейської правди. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/10/19/7148890/>
6. НАТО. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%90%D0%A2%D0%9E>
7. Автократія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F>
8. Інтернет видання «Вокс Україна» URL: <https://voxukraine.org/pryuednatysya-do-nato-misiya-nezdijsnenna/>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

**Думін Р.
Науковий керівник:
доцент кафедри МЕВ та маркетингу Федів І.М.
Львівський національний університет
природокористування**

ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ КОМУНІКАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ПІВНІЧ-ПІВДЕНЬ

В останні десятиріччя картина світу і динаміка його розвитку почала принципово змінюватися під впливом процесів глобальних трансформацій. Становлення єдиного світового співтовариства відбувається на тлі зближення соціально-економічного і духовно-культурного рівнів розвитку цивілізацій.

Цивілізаційний підхід дозволяє виявити багатофакторну соціокультурну специфіку, яка властива цивілізаційним утворенням, а також визначити комплексну модель сучасного глобального розвитку. Системний метод допомагає розглядати глобалізацію та її наслідки для міжцивілізаційних відносин як цілісну систему взаємопов'язаних процесів.

Основною функцією цивілізації як узагальненої характеристики цінностей і інститутів конкретного суспільства є об'єднання його членів, що виникає в процесі розвитку економічної і соціальної диференціації, збереження культурної та ідеологічної цілісності і ідентичності, досягнення «спадкоємності в історичній еволюції». Як свідчить історія розвитку людства, впродовж останніх століть завданням цивілізації виступає підтримка конкурентоспроможності окремих своєрідних форм організації життя і значущості їх внутрішнього досвіду розвитку. Водночас стратегічне, тактичне і оперативне забезпечення зовнішньополітичних інтересів на міжнародній арені також залежить від врахування впливу міжнародних комунікацій на міждержавну взаємодію, оскільки детермінантами зовнішньої політики вважаються стратегії формування і підтримування позитивного іміджу країни, переваги національних пріоритетів у міжнародних відносинах, сучасний комунікативний інструментарій дипломатичних представництв, консульських установ і дипломатичних місій [1].

Міжнародні комунікації сприяють поширенню впливу у міжнародному середовищі, вирішенню геополітичних завдань, формуванню нової архітектури сучасної системи міжнародних відносин. Практично діяльність у форматі міжнародних відносин, зазначає Л.Розель, зосереджується на тому, як зовнішня політика презентує міжнародні наміри, включаючи загрози і готовність до співпраці, а дискурсивний аналіз зумовлює необхідність розглянути конструювання і реконструювання ідей, ідентичностей та інтересів, а не сприймати їх як належне [2].

У схемі міжнародного комунікаційного процесу можна виділити структурні елементи (учасники, процеси, явища):

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

1. Джерело інформації – продавець (виробник) з певним товаром (номенклатурою продукції);
2. Кодування – трансформація в символічні та звукові форми інформації про фірму або товар для подальшого передавання;
3. Канали передавання – носії інформації – засоби масової інформації, представники джерела інформації;
4. Декодування – сприйняття та розуміння звукових та символічних сигналів;
5. Отримувач інформації суб'єкт, до якого зверталось «джерело інформації»;
6. Зворотний зв'язок – оцінка ефективності комунікаційного процесу виходячи з дій отримувача інформації;
7. Шуми – можливі перешкоди комунікації (синтаксичні, семантичні, прагматичні).

Визначаючи шляхи суспільного розвитку сучасної України, маємо враховувати прогресуючу глобалізацію соціально-економічних процесів суспільного життя в цілому. Прилучення до сучасних надбань цивілізаційного розвитку можливе лише через утвердження відкритого суспільства, зокрема відкритої економіки, її прискореної інтеграції у світовий економічний простір. Звичайно, відродження України передусім залежатиме від глибини здійснюваних внутрішніх реформ і насамперед реальних змін в економічному житті, темпів та масштабів соціально-ринкової перебудови економіки.

Ще у 1918 році, з крахом царської Російської імперії, видатний історик і державний діяч Української Народної Республіки Михайло Грушевський, викладаючи засади геополітичної доктрини для Української держави і виходячи з об'єктивних законів геополітики та знання української і всесвітньої історії, обґрунтовано доводив, що вісь Північ-Південь є визначальною для політики України. Визначальними, на його думку, є політичні, економічні та культурні відносини з нашим історичним сусідом і головним партнером у творенні цілісної Чорноморської дійсності – Туреччиною [3].

Засаднича теза М. Грушевського: «історичні умови життя орієнтували Україну на Захід, а географічні орієнтували і орієнтують на Південь, на Чорне море» – і сьогодні не втратила своєї актуальності. Ми активно інтегруємося в об'єднану Велику Європу і послідовно відстоюємо власні національні інтереси на Півдні та в Азії.

На жаль, перебуваючи у складі СРСР, Україна фактично була позбавлена можливості вести самостійну зовнішню політику, упродовж десятків років була в ізоляції від своїх східних і західних сусідів, тим більше від Туреччини, з якою Радянський Союз був у стані «холодної війни».

Перспективи повноцінного і повномасштабного розвитку відносин між Україною й Туреччиною відкрилися після здобуття Україною незалежності у 1991 році. Підписаний у 1992 році міждержавний Договір про дружбу і

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

співробітництво між Україною і Турецькою Республікою заклав нові основи для багатопланового двостороннього співробітництва у політичній, економічній та культурній сферах. Україна визначила свої геополітичні пріоритети і окреслила коло своїх партнерів і друзів, серед яких, безперечно, важливе місце належить Туреччині.

Ми – громадяни поліетнічного, багатоконфесійного і мультикультурального Чорноморського регіону. Україна і Туреччина майже симетрично й паралельно розташовані на берегах Чорного моря, яке не роз'єднує, а єднає нас – і цей географічний феномен набуває геостратегічного значення у XXI столітті.

Виходячи з наших спільних євроінтеграційних пріоритетів, констатуємо доконечну потребу перетворити (спільно з Європою) Чорне море на європейське море шляхом включення України і Туреччини до економічних і політичних структур Великої Європи. Відтак українські геополітичні інтереси мають бути близькими й зрозумілими Туреччині, як і турецькі – Україні.

В рамках сьогоднішніх реалій, зокрема Російське вторгнення в Україну 2022 року – відкритий воєнний напад Росії на Україну 24 лютого 2022 року, яскраво показує важливість міжнародних комунікаційних процесів між главою держави України Зеленським В.О. та главою держави Турецька Республіка Реджеп Ердоганом.

Міноборони Росії 29 жовтня 2022 року заявило, що зупиняє дію зернової угоди після вибухів у тимчасово окупованому Севастополі, внаслідок яких було пошкоджено кораблі Чорноморського флоту РФ. Відповідно до підписаних у Стамбулі домовленостей, у Спільному координаційному центрі утворюються інспекційні групи, які перевіряють судна на вході та виході до Босфорської протоки. До груп входять представники ООН, України, Туреччини та РФ.

Сформовані історично та політично цивілізаційні комунікаційні процеси: Північ-Південь дозволили дійти згоди сторін, як наслідок 31 жовтня 2022 року, з портів «Одеса», «Чорноморськ» та «Південний» вийшли 12 суден з 354,5 тис. т агропродукції до країн Африки, Азії та Європи. Про це повідомила пресслужба Мінінфраструктури. Серед них балкер IKARIA ANGEL з українською пшеницею для Ефіопії, яка знаходиться на межі голоду. Це сьоме судно, зафрахтоване в рамках Всесвітньої Продовольчої Програми під егідою ООН [4].

Україна і Туреччина як ключові країни в системі європейської і світової безпеки, регіональної стабільності та геополітичного плюралізму, мають реальні можливості для створення потужних транспортно-комунікаційних коридорів між Євразією, Близьким Сходом і Європою. Морська торгівля — це кров української економіки, це валютна виручка, яка важлива для стабільності гривні, це зменшення витрат на логістику, яке збільшує маржу експортерам і зменшує інфляційний тиск імпорту, це конкурентоспроможність нашого бізнесу, розвантаження дорожньої та залізничної інфраструктури.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Бібліографічний список:

1. Hamelink C. Trends in World Communication. URL: <https://www.religion-online.org/article/>
2. Roselle L. Foreign Policy and Communication. URL: <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626>
3. Виступ Голови Верховної Ради України Володимира ЛИТВИНА в Університеті Газі (Туреччина). URL: <http://www.golos.com.ua/article/235897>
4. «Зернова угода»: рух суден поновився без участі РФ. URL: <https://www.dw.com/uk/zernova-ugoda-ukraina-tureccina-i-oon-pogodili-ruh-suden-bez-rf/a-63605484>

Кавулич П.В.
Науковий керівник:
ст. викладач кафедри МЕВ та маркетингу Федів Р.Д.
Львівський національний університет
природокористування

ПОЧАТОК ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ЄВРОБЕЗПЕКИ У ПОСТЫПОЛЯРНУ ЕРУ

Безпека є ваговою складовою сучасного європейського академічного дискурсу. Проте в ньому можна помітити не просто відсутність спільного визначення безпеки, а наявність протилежних за своєю суттю інтерпретувань. Розгляньмо це за допомогою підходів, які формують основу сучасного європейського дослідження питання безпеки.

Безсумнівно, за часів Холодної війни теорія неореалізму, оперуючи поняттями «безпека», «оборона», «держава», «баланс сил», «національний інтерес», пояснювала функціонування міжнародної та регіональної безпеки переважно з військово-політичної точки зору.

Відповідно до неї, безпековий дискурс має місце, коли йдеться про виникнення небезпеки відносно держави, а тому він легітимізує використання державою сили у випадку загрози державній безпеці. Хоча для неореалістів, як і для їхніх попередників, світ залишається жорстокою ареною, де держави шукають можливості для реалізації власного інтересу [1], теоретики розробляють нові аспекти, які розширюють тези класичного реалізму [2]:

1) світовий порядок завжди анархічний; ієрархія держав відсутня: є більш і менш потужні держави, але навіть найпотужніша та впливовіша з них не може гарантувати, чи залишиться ситуація тією самою завтра;

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

2) через цю непередбачуваність, основною метою держав у анархічному світі є забезпечення виживання самих себе;

3) могутність держави залежить від її здатності максимізувати військову спроможність для того, щоб залишитися на верхівці ієрархії якомога довше;

4) держави поводяться раціонально, прораховуючи стратегії, в яких пріоритетом завжди виступає національний інтерес.

Цілком відповідно до цієї теорії, у практичних міждержавних відносинах часів Холодної війни, звернення до «безпеки» означало проголошення надзвичайного стану, який легітимізував використання будь-яких засобів для усунення наявної чи потенційної загрози державному інтересу. Однак і під час Холодної війни, у 1970-80-х роках, у зв'язку з набуттям більшого значення економічними та екологічними чинниками в міжнародних відносинах, з'явилася необхідність виходу за рамки «традиційного» політичного мілітаризму та застосування комплексного підходу до розуміння безпеки.

Ідея такого комплексного підходу була висловлена багатьма дослідниками, які свого часу виділяли декілька сфер безпеки, стверджуючи появу нових загроз, не пов'язаних лише з військовою сферою [3,4]. Але першими, хто надав безпеці нового, ширшого визначення, були дослідники Копенгагенської школи безпеки, зокрема, її найяскравіші представники Барі Бузан (Barry Buzan), Оле Вейвер (Ole Waver) та Яап де Вільде (Jaap de Wilde). Саме ці науковці підкреслили пріоритетність політичного розвитку та відокремили його від безпекового. Внаслідок цього, безпека стає продовженням політики з використанням надмірних засобів, свого роду екстремальна версія політизації, що знаходиться таким чином за межами політичних правил гри [4, с. 23].

Окрім того, вони почали застосовувати термін сек'юритизація (securitization), що є особливо використовуваним в останнє десятиріччя. В той час, коли неореалізм тлумачить безпеку як сталий феномен, який характеризується певними фіксованими категоріями, наприклад, балансом сил, розподілом військової сили, загрозою територіальній цілісності, сек'юритизація є процесом трансформації певного питання в питання безпеки. При цьому Копенгагенська школа розрізняє декілька елементів безпеки: політичний, військовий, екологічний, економічний та суспільний, наголошуючи, що кожна сфера життя може бути «сек'юритизована».

Головним чином, це пов'язано із визнанням важливості інших, окрім державних, акторів міжнародним відносин. Військова безпека завжди має справу із державою або союзом держав як головним актором, проти якого може бути спрямована загроза. Коли говорять про політичну безпеку, мають на увазі захист суверенітету, ідеології, загалом убезпечення від того, що становить загрозу визнання інституцій, легітимності норм, інколи – інтеграції держав. Екологічна та економічна безпека мають місце при виникненні загроз екологічного й економічного характеру відповідно.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Європейська безпека – такий стан міжнародних відносин, за якого створюються умови, необхідні для існування та функціонування держав, забезпечення їхнього повного суверенітету, політичної та економічної незалежності, можливої відсічі воєнно-політичному натиску й агресії, рівноправних відносин з іншими країнами.

На цій підставі основними показниками національної безпеки можна визнати:

1. національну незалежність і суверенітет, територіальну цілісність держави;
2. розвиненість громадянського суспільства, рівень демократизму, сформованість та дієвість законодавчої бази правової держави, захищеність особи;
3. економічні можливості держави;
4. стан збройних сил, їхню боєздатність та боєготовність;
5. національне визначення та самобутність;
6. розвиток національної самосвідомості та культури;
7. наявність загальної стратегії національного розвитку, «національної ідеї», загальновизнаної мети;
8. національну згоду і єдність;

При цьому треба мати на увазі, що сучасна світова практика виробила три головні засоби дотримання безпеки:

1. стримування потенційної агресії чи інших небажаних дій за допомогою різних засобів тиску, в тому числі воєнної сили;
2. покарання агресора чи іншого порушника міжнародної безпеки застосуванням проти нього тих чи інших практичних заходів впливу або ж їх поєднання;
3. політичний процес як з метою доповнення силових рішень, так і легітимації (правової, політичної) підсумків даних міжнародних подій [5].

Розвиток можливостей Європейської політики безпеки і оборони означає не посилення автономності Європейського Союзу, а посилення можливостей європейських країн-членів у рамках НАТО. Тобто європейська оборонна складова має стати європейською опорою НАТО. Провідні європейські країни переконані, що ЄС і НАТО можуть ефективно діяти тільки за умови взаємодоповнюваності. Погляд на модель європейської безпеки з точки зору функціоналізму визначає її розуміння як процесу динамічної співпраці країн, як спільність політичних настанов, стратегій та методів, які використовуються для запобігання війни при дотриманні здібності до політичного визначення.

Політика безпеки являє собою курс, що гарантує захист власної держави, своїх політичних та соціальних інтересів від загроз ззовні незалежно від їх характеру та прагне підвищити ризик для потенційного агресора, аби зберегти негативний мир - постійний діалог з можливим супротивником для вирішення найважливіших протиріч на шляху до узгодження компромісів.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Європейський вибір України, який був визначений у початковий період формування основ її зовнішньої політики, став природним наслідком здобуття країною державної незалежності. Він відображає життєво важливі інтереси України, викристалізувався з усієї попередньої історії українського народу, його ментальності та глибоких демократичних традицій, ґрунтується на законному прагненні громадян України бачити свою державу невід'ємною частиною єдиної Європи.

Інтеграція України до європейської системи безпеки означає приєднання України до Європейської політики безпеки і оборони, тобто вступ до Європейського Союзу [6].

Аналіз основних напрямків стратегій і пріоритетів партнерів України на світовій арені дозволяє перейти до визначення геополітичних і зовнішньополітичних пріоритетів нашої держави.

Основні геополітичні та зовнішньополітичні пріоритети України:

1. виживання України як суверенної незалежної держави, зміцнення фундаментальних цінностей та інституцій, що забезпечують добробут, безпеку і соціокультурний прогрес;
2. повернення України в європейський цивілізаційний простір, всебічна інтеграція до європейських і євроатлантичних політичних і соціальних структур, а також структур безпеки;
3. посилення потенціалу стримування як власного, так і колективного за рахунок участі в європейських структурах безпеки, укладання двосторонніх і багатосторонніх договорів, отримання відповідних гарантій безпеки тощо;
4. пріоритетна орієнтація на інтеграцію до ЄС і ЗЄС. Поглиблення спеціального партнерства з НАТО, курс на приєднання, що є першим кроком до політичних структур цієї організації як наріжного каменя структури європейської безпеки;
5. зміцнення стратегічного партнерства зі США та зв'язків з країнами Західної Європи відповідно до національних інтересів і пріоритетів;
6. зміцнення і консолідація особливих відносин зі стратегічно важливими сусідами, насамперед Польщею, Туреччиною, Грузією, Азербайджаном, країнами Балтії, Вишеградської групи і Середньої Азії;
7. курс на альтернативне лідерство на терені колишнього СРСР. Активна кооперація з тими країнами, які вбачають в Україні надійного рівноправного партнера, вільного від великодержавних і гегемоністських амбіцій Росії.

Бібліографічний список:

1. Mearsheimer J. The False Promise of International Institutions [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://links.jstor.org/sici?sici=0162-2889%28199424%2F1994%2919%3A3%3C5%3ATFPOII%3E2.0.CO%3B2-C>.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

2. Conversations in International Relations. Interview with John J. Mearsheimer (part I) [Електронний ресурс] // International Relations. - 2006. - No 20 (1). - P. 105-123. - Режим доступу: <http://mearsheimer.uchicago.edu/pdfs/A0039.pdf>.

3. Buzan B. People, States and Fear : An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. - London : Harvester Wheatsheaf, 1991. - 393 p.

4. Buzan B., Wæver O., De Wilde J. Security: A New Framework for Analysis. - Boulder, Colo : Lynne Rienner, 1998. - 239 p.

5. Миронова М. А. «Спільна зовнішня політика та політика безпеки» ЄС: вплив на трансатлантичний комплекс відносин // Вісник Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Сер.: Міжнародні відносини. - К., 2002. - Вип. 21-24. - С. 247-252.

6. Європейська інтеграція та Україна: Навч.-метод. посібник за ред. Будкина В. С., Бураковського І. В., Віткіна Л. М. - К.: Макрос, 2002. - 480 с. 5

Коваль В.Р.
Науковий керівник:
доц. кафедри міжнародних економічних відносин та маркетингу
Федів І.М.
Львівський національний університет
природокористування

РОЛЬ ЕТНІЧНОГО ЧИННИКА ТА КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ РЕГІОНУ В ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

Завершення протистояння наддержав у ході «холодної війни», утвердження демократичних цінностей у більшості країн світу, інтенсифікація процесів регіональної інтеграції, поглиблення глобалізаційних тенденцій давали підстави сподіватися на те, що найбільш криваві конфлікти в історії людства залишилися позаду, а всі проблеми будуть вирішуватися мирним шляхом за столом переговорів.

Однак останні дані Барометру конфліктів, що публікується Інститутом Гейдельберга, свідчать, що в 2014 році загальна кількість політичних конфліктів збільшилася на шість, до 424 випадків у всьому світі. Серед них кількість конфліктів, що відбувалися із застосуванням насильства, зменшилася порівняно з 2013 р. на шість, до 223, в той час як число конфліктів з високим ступенем насильства зменшилось на п'ять, до 46. Число ненасильницьких конфліктів збільшилося в 2014 році на дванадцять порівняно з попереднім роком. Як і у попередні роки, найчастіше причинами конфліктів є напружені міжетнічні

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

відносини. У регіональному розрізі найбільше конфліктів у 2014 році зафіксовано в Азії та Океанії - 127, у Південній Африці - 104, на Близькому Сході та в Магрибі - 74, в Європі - 67, а на американських континентах - 52.

У доповіді також наголошується, що спостерігається стійка тенденція до зростання конфліктів: з 83 в 1945 році до 424 в 2014. Досить часто такі конфлікти супроводжуються збройним протистоянням і призводять до втрати територій чи розпаду держави. Іншими словами, етнополітичні конфлікти характерні для усіх регіонів світу і демонструють тенденцію до збільшення їх кількості. Проблема забезпечення етнополітичної складової національної безпеки актуальна не лише для України. Зростання популярності радикальних націоналістичних сил на останніх виборах в європейських країнах свідчить про те, що навіть демократичні, [1] економічно розвинені держави неспроможні забезпечити гармонійні міжетнічні відносини, а масова нелегальна імміграція загрожує політичній стабільності. Абсолютна більшість держав постала перед проблемою реального або потенційного конфлікту етнічних груп на своїй території, що свідчить про актуальність проблеми гарантування етнополітичної безпеки та вироблення заходів для врегулювання міжетнічних відносин.

Роль етнічного чинника у формуванні якості та безпеки життя стає предметом досліджень у разі проблемності певних етносів і зумовлених нею викликів для соціально-економічних систем. Прикладами можуть слугувати дослідження ситуації із певними складовими якості життя ромів у ЄС. На початку 2000-х років на рівні міжнародних організацій та утворень організовано дослідження ситуації з ромами. Світовий банк у 2003 році організував конференцію «Роми у Європі, що розширюється: виклики для майбутнього» на якій піднімалися питання цієї національності у Центральному та Східному регіонах Європи шляхом: розширення участі в освіті та праці; підвищення стану здоров'я; покращення умов проживання, зменшення відчуження та дискримінації. У 2004 році Європейською Комісією опубліковано Звіт «Становище ромів у розширеному Європейському Союзі», в якому ситуація з ромами визначається як один із найактуальніших викликів, що стоїть перед Європою [2,3]. У 2005 році 12 європейських країн розпочали ініціативу «Десятиліття інтеграції ромів 2005-2015», спрямовану на зменшення нерівності у рівні життя між ромським та іншим населенням, підвищення добробуту, зниження соціального відсудження ромів. У 2006 році опубліковані результати обстеження під егідою ООН щодо ромів Південно-Східної Європи[4].

У 2011 році ПРООН, Світовим банком і ЄС проведено масштабне опитування домогосподарств ромського населення [5,6]. Також увага приділяється етнічній, расовій і мовній складовій у США в контексті порівняння «білого», «чорного» населення, латиноамериканців. У Канаді є розробки в контексті обумовленості стану здоров'я населення його приналежністю до корінного (індіанці).

Відмінні особливості етносів від інших соціальних груп:

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

- 1) наявність єдиної мови, спільних рис культури;
- 2) наявність специфічної самосвідомості, що поділяється всіма членами етносу, особливих форм солідарності і спільних дій;
- 3) наявність підвищеної стійкості і адаптивності, що дозволяють довгоіснувати за історичними мірками;
- 4) схильність до суттєвих змін у процесі консолідації, асиміляції та етногенезу.

Оскільки в сучасному світі майже відсутні моноетнічні держави, то до певної міри є справедливим твердження, що поліетнічний склад населення будь-якої країни є потенційною загрозою для її національної безпеки, що вимагає здійснення продуманої і далекоглядної державної етнонаціональної політики. Відсутність яскраво виражених міжетнічних протиріч, намагання отримати короткострокові політичні дивіденди шляхом мобілізації виборців навколо мовних питань, самоусунення держави від регулювання міжцерковних відносин, формування національної ідентичності громадян України сприяли формуванню Росією сепаратистських рухів на Південному Сході України. Провідним мотивом у ході окупації Криму, застосування зброї різноманітними угрупованнями на Донбасі був захист росіян та російськомовного населення. Іншими словами, безвідносно до справжніх причин збройного конфлікту між Росією та Україною, ворожою Російською Федерацією він подається як такий, що має виразний етнічний характер: захист однієї етнічної групи від насильницьких дій з боку іншої. Відсутність адекватної відповіді на етнополітичні виклики, що постали після збройної агресії Росії, послідовної політики щодо консолідації української нації, загрожують не лише дестабілізацією етнополітичної ситуації в країні, а й її дезінтеграцією з огляду на потенційні джерела конфліктів на кордонах України.

Фахівці Національного інституту стратегічних досліджень виділяють такі чинники активізації сепаратистських рухів в Україні [7]:

1. історичний: тривале перебування окремих частин нинішньої державної території України у складі інших держав, де сформувалася особлива регіональна ідентичність;
2. релігійний: локальне поєднання в окремих регіонах етнічного і релігійного чинників, що значно підсилює регіоналістські практики;
3. етнічний: більш русифікована південно-східна частина країни і більш українська північно-західна;
4. економічний: існування значного розриву в рівнях соціального та економічного розвитку між окремими регіонами, який стимулює невдоволеність багатших територій несправедливим, з їхньої точки зору, розподілом національного доходу держави.

На нашу думку, можна виділити чотири основні чинники етнополітичної безпеки в Україні: етнічний, збереження самобутності українців, демографічний та імміграційний.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

1. Етнічний склад населення. Проблеми етнополітичної безпеки особливо гостро стоять перед етнічно неоднорідними державами. Згідно класифікації Г. Нельсона, у світі існує п'ять типів держав залежно від кількості етносів, що проживають на їх території:

1) держави з єдиною нацією-групою, де одна етнічна нація нараховує понад 95% населення;

2) держави з однією основною нацією-групою, коли одна етнічна нація нараховує від 60 до 95% населення;

3) держави з однією основною нацією-групою та фрагментованими не основними етнічними групами (найбільша етнічна нація становить від 40 до 60% населення, а всього нараховується від 7 до 20 неосновних етносів);

4) бінаціональні (двонаціональні) держави (дві найбільші етнічні нації разом становлять від 65 до 96% населення);

5) багатонаціональні держави, в яких три найбільші етнічні нації разом становлять від 34 до 97% населення і де існує ще від 5 до 19 неосновних етнічних націй.

Україну можна віднести до другого типу, оскільки українці є найчисельнішою групою і становлять, згідно даних перепису населення 2001 року 77,8 % населення. На території держави проживає ще понад 100 національностей, серед яких найбільше росіян - 17,3 % всього населення країни.

Поліетнічність населення України аж ніяк не означає невідворотності етнічних конфліктів на її теренах, оскільки не є обов'язково конфліктогенною. Навпаки, поліетнічність має потужний інтегративний потенціал: створює для суспільства і громадян сприятливі можливості розвитку на основі взаємозбагачення культурними, інтелектуальними, генетичними та іншими ресурсами.

Бібліографічний список:

1. Conflict Barometer 2015, Heidelberg Institute for International Conflict Research / [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/>.

2. World Bank. Briefing Note. Conference: "Roma in an Expanding Europe: Challenges for the Future." 2003. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/872391468749375351/Roma-in-an-expanding-Europe-Challenges-for-the-future>.

3. European Commission Directorate. The situation of Roma in an enlarged Europe-an Union. - Luxembourg: Office for official publications of the European Commu-nities, 2004. URL: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b628783f-622a-4e33-9133-141329672d6e>.

4. United Nations Development Programme. At risk: Roma and the displaced in SoutheastEurope. - Bratislava: Regional Bureau for Europe, 2006. URL:

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

<https://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/library/roma/At-risk-Roma-displaced-Southeast-Europe.html>.

5. Cahn C, Guild E. Recent migration of Romain Europe. - Vienna: Organization for Security and Co-operation for Europe, 10 December 2008. URL: <http://www.osce.org/hcnm/78034>.

6. Саніна Т. О. Дослідження національної та етнічної ідентичності: теоретичний огляд // Наукові записки НаУКМА. Серія Соціальні науки. - 2005. - Т. 46. - С. 22-26.

7. Потенціальні загрози регіонального сепаратизму в Україні / [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1478/>

Кожель П.О.
Науковий керівник:
ст. викладач кафедри міжнародних економічних відносин та маркетингу
Федів Р.Д.
Львівський національний університет
природокористування

ПРОБЛЕМА «БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ» ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ

У сучасному глобалізованому світі проблема міжнародного тероризму уже давно стала однією із найболючіших проблем світової спільноти. Ще не так давно головним об'єктом більшості терористичних актів була суспільна безпека, руйнування якої ставало причиною залякування та обмеження демократичних принципів існування суспільства окремої країни. За останні десятиліття міжнародний тероризм перетворився на одну з глобальних проблем сучасності, що дестабілізує загальну ситуацію у цілому світі. Він все більше загрожує безпеці цілих країн та їх громадянам, тягне за собою значні політичні, економічні та моральні наслідки, спричиняє сильний психологічний вплив на населення, трансформується у нові гібридні форми та забирає життя все більшої кількості людей.

Актуальність даної теми обумовлюється тим, що на даний час міжнародне співробітництво держав у протидії тероризму отримало новий імпульс для розвитку та розв'язання проблеми. Це зумовлено утрудненою міжнародно-політичною ситуацією, яка в тому числі ускладнилась початком російської агресії проти України з 24 лютого 2022 року.

Стрімкі зміни у світовій системі безпеки фактично дозволили констатувати відсутність дієвих механізмів протидії агресії такого масштабу.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Світова спільнота виявилась неготовою до таких викликів, окрім того у міжнародному правовому полі фактично відсутні узгоджені поняття міжнародного тероризму. Розуміння тероризму відрізняється навіть у внутрішньому законодавстві низки держав, а політичні розбіжності та політика подвійних стандартів перешкоджають конструктивному діалогу між учасниками міжнародного спілкування.

Міжнародний тероризм завжди створював небезпеку для суспільства. На даний час загроза тероризму зростає. Методи та засоби діяльності терористичних угруповань вдосконалюються, використовуються останні досягнення науки та техніки, нові засоби та форми. Існує реальна небезпека застосування ними ядерних, хімічних та бактеріологічних засобів. Варто відзначити, що міжнародний тероризм підриває діяльність органів державної влади, загрожує життю громадян, створює атмосферу страху, психологічної неврівноваженості серед населення, загрозу для нормального життя держави. Сучасний тероризм стає явищем планетарного масштабу. Він виходить за рамки окремих держав, набуває рис інтернаціональних рухів, здатен конкурувати за масштабами та силою, в політичній площині, з великими світовими державами.

У Законі України «Про боротьбу з тероризмом» наводиться офіційне визначення терміну «тероризм», який полягає у наступному: «Тероризм – це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей» [1]. За деякими даними, у сучасній науці існує більше 200 визначень міжнародного тероризму, проте жодне з них не є уніфікованим та загально визнаним.

Вихідним чинником розкриття сутності тероризму є встановлення його зв'язку з таким явищем як терор. Питання співвідношення понять терору та тероризму є принциповими та основними для правильного визначення сутності тероризму.

Модель сучасного тероризму – це стійка форма екстремістського впливу, що має типові для даного регіону риси, обумовлені локальним характером суспільного розвитку. Моделі сучасного тероризму представлені особливими способами підриву підвалин держави та суспільства, нападу на населення, заперечення морально-етичних та юридичних норм ведення збройного протиборства та війни [6]

Відомий дослідник К. Хіршманн відзначав глобальний характер тероризму: «Тероризм сьогодні — це універсальне явище і за охопленням населення, і за географією його поширення. Кризовий пояс тягнеться від Касабланки на заході через Джербу, Ер Ріяд, Аден до острова Балі на сході, від Найробі і Дарес Салама на півдні до Москви і китайської провінції Синьцзян на півночі. Центри вогнища — Палестина, Ірак, Афганістан та Чечня» [10].

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Характерні риси сучасного тероризму, що впливають на глобальну безпеку, наступні:

1. Масовість (характерне зростання кількості жертв) та жорстокість (жертвами стають люди незалежно від віку, статі, релігійної та національної належності).
2. Зміщення характеру з політичного на релігійний.
3. Зміщення цілей (фокусування на створенні нового устрою, на відміну від ліквідації окремих політичних осіб; бажання лідерів терористичних організацій надати своїм діям глобального характеру; часто здійснюючи терористичні акти, вони не висувають ніяких вимог і не беруть на себе відповідальність за скоєні злочини).
4. Висока технологічність (від методів вербування до методів знешкодження).
5. Державна підтримка міжнародного тероризму (участь спецслужб).
6. Розширення джерел фінансування міжнародного тероризму, а саме: фінансування за рахунок кримінальної діяльності; спонсорство крупними міжнародними корпораціями, які переслідують власні бізнес-інтереси; допомоги різних країн (спонсорів тероризму); за рахунок тіньової економіки; приватне спонсорство тощо.
7. Взаємодія міжнародного тероризму із кримінальною та організованою злочинністю.

Міжнародний тероризм може виражатися в різних формах, зокрема: (1) політичний; (2) націоналістичний; (3) релігійний; (4) кримінальний; (5) екологічний [9].

Розширенню можливостей міжнародного тероризму сприяє науково-технічний прогрес, провокуючи ядерні та екологічні інформаційні та інші глобальні катастрофи. Таким чином велику небезпеку в сучасних умовах представляє технологічний тероризм. В нього входить інформаційний тероризм, біотероризм, ядерний тероризм. Нові форми тероризму постійно вдосконалюються і через це стає складніше протистояти загрозам та попереджати негативний вплив.

Міжнародний тероризм є відносно новою загрозою, що почала набирати обертів з 1970-х років. Під міжнародним тероризмом розуміється систематичне та скоординоване застосування насилля організованими групами в міжнародному масштабі. Міжнародний тероризм є реакцією певних соціальних, етнічних та конфесійних груп на умови глобалізації [7].

Зростання загроз зі сторони міжнародного тероризму та вплив на світову систему безпеки – це результат, в тому числі, значних змін у геополітичному просторі. Так, зокрема завершення періоду «холодної війни», який раніше характеризувався чіткою біполярністю, сприяв збільшенню кількості гравців на світовій політичній арені. Країни третього світу, що контролювались наддержавами вийшли з-під впливу. Вакуум контролю та сили заповнився

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

екстремістськими та іншими деструктивними силами. Тому, нинішня російська війна проти України та перспективи поразки РФ, з однієї сторони, є прагненням коаліції держав, а з іншою сторони викликають, в останніх, опасіння чергових змін у світовому безпековому порядку.

Стрімкі геополітичні зміни, формують в міжнародному лексиконі нову термінологію, зокрема є термін «держави – спонсори тероризму», до яких відносять держави, які безпосередньо підтримують терор, як засіб політики. Феномен державної підтримки тероризму дійсно має місце. Це підтверджується випадками, коли сплановані та здійснювані державними органами або терористичними організаціями акції терору мають ціллю ретельно відібрані об'єкти і пропорційні за своїми масштабом та змістом тим практичним політичним цілям, які мають на меті держави спонсори. Масштабне насилля, що застосовується тероризмом, який державно спонсорується, аналогічне тому, яке застосовується у конфліктах між етнічними, націоналістичними організаціями або національними формуваннями, що виступають за соціальну революцію.

У серпні поточного року Сейм Латвії ухвалив рішення, щодо позначення дій РФ як "держави - спонсору тероризму". Рішення було зумовлено не лише агресією проти України, а й підтримкою Росією терористичних режимів та організації, як наприклад режиму Асада в Сирії, як фігуранта у таких справах, як отруєння сім'ї Скрипалів або збиття літака МН-17. На даний момент це радше політична декларація, оскільки у латвійському законодавстві немає пояснення, що таке "держава-спонсор тероризму". Єдина країна, де такий статус передбачає конкретні наслідки, зокрема санкційні – це США. Якщо Росію визнають державою-спонсором тероризму у США, вона опиниться в одному переліку з Кубою, Північною Кореєю, Іраном та Сирією.

На глобальному міждержавному рівні питання безпеки та протидії тероризму є об'єктом регулювання в рамках діяльності Організації Об'єднаних Націй. Перші спроби впорядкувати дані питання починаються з Резолюції Генасамблеї ООН № 49/60 «Заходи з ліквідації міжнародного тероризму» що була прийнята в 1994 р. У ній визначено, що «злочинні акти, що спрямовані або розраховані на створення обставин терору серед широкого суспільного кола, групи або окремих осіб в політичних цілях, ні при яких обставинах не можуть бути виправдані, якими би не були міркування політичного, філософського, ідеологічного, расового, етнічного, релігійного або іншого характеру, що можуть бути надані у їх виправдання» [8].

До числа основних міжнародних правових актів, що спрямовані проти тероризму відносяться: Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден (1970), Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації (1971), Конвенція про запобігання і покарання злочинів проти осіб, що користуються міжнародним захистом, зокрема дипломатичних агентів (1973), Європейська конвенція про запобігання тероризму (1977), Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

заручників (1979), Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу (1980), Конвенція про боротьбу з незаконними актами, що спрямовані проти безпеки морського судноплавства (1988), Міжнародна Конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (1997), Міжнародна Конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999), Договір про співпрацю держав-учасників Співдружності Незалежних Держав у боротьбі з тероризмом (1999), Шанхайська Конвенція про боротьбу з тероризмом та екстремізмом (2001), Конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму (2005) та інші [8].

На сучасному етапі суспільного розвитку проблема міжнародного тероризму трансформувалась у глобальний виклик міжнародній спільноті. Міжнародний тероризм дестабілізує діяльність окремих держав та регіонів. Ця обставина породжує необхідність формування більш ефективної оперативної системи світової безпеки. Уже на цьому етапі можна зробити висновок про потребу тотального перезавантаження низки міжнародних інституцій, що підтвердили свою неефективність та декларативний статус. Виникає необхідність формування єдиного правового підходу та узгодження у всіх напрямках дотичних до формування світової системи безпеки. Безпекові питання, які обговорюються на поточному порядку денному мають ґрунтуватися на різноманітній інструментарію, в тому числі, на регіональні блоки та коаліціях держав. Без системного вирішення питання боротьби із різними проявами та формами тероризму світова спільнота може опинитись на порозі глобальних проблем в безпековому просторі.

Бібліографічний список:

1. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV // Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.
2. Міжнародний досвід боротьби із сепаратизмом: висновки для України [Електронний ресурс] : аналіт. доп. / О. О. Резнікова, А. О. Місюра, С. В. Дрьомов, К. Є. Войтовський. – К. : НІСД, 2016. – 52 с. – (Національна безпека / НІСД ; вип. 12). URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-01/Separatism_druk-8a53a.pdf.
3. Когут Ю. І. Кібертероризм (історія, цілі, об'єкти) : практичний посібник / Ю. І. Когут. – Київ : СІДКОН, 2021. – 304 с.
4. UN Global Counter-Terrorism Strategy: A/RES/60/288 // United Nations. Office of Counter-Terrorism. URL: <https://www.un.org/counterterrorism/un-global-counter-terrorism-strategy>.
5. Семикін М. В. Кримінальна відповідальність за створення терористичної групи чи терористичної організації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2004. 19 с.
6. Смазнова І. С. Філософсько-правовий аналіз тероризму та боротьби

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

з ним : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : 12.00.12. Київ, 2007. 18 с.

7. Revyn, V.P. (2002), “International terrorism: topical problems of improving international cooperation”, *Antyterror*, vol. 1, pp. 37.

8. Ліпкан В. А. Боротьба з тероризмом. К. : Знання України, 2002. 254 с

9. Белоножкін В. І. Інформаційні аспекти протидії тероризму. М. : Горячая линия – Телеком, 2009. 112 с.

10. Potiekhin, O. and Todorov, I. (2011), *Hlobalizatsiia systemy bezpeky* [Globalization of the security system], Donetsk, Ukraine

Лизун В.А.

Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри

МЕВ та маркетингу Булик О.Б.

Львівський національний університет

природокористування

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Міграція руйнує традиційні кордони між культурами, етнічними групами і мовами, і розвиває різноманітність, культурні та економічні багатства. Проте, коли йде мова про вимушену міграцію внаслідок війни чи стихійних лих, тоді це явище набуває негативних аспектів.

Мільйони людей в Україні покинули свої домівки через війну. Частина з них переїхали в межах країни, а частина — виїхали за кордон. Деякі люди переїжджали на певний час і вже повернулися до місць свого постійного проживання, а для деяких питання виїзду може постати згодом. Раптове переміщення великої кількості населення внаслідок війни створює нові виклики та збільшує вже наявні – як для приймаючих громад, так і для громад, з яких відбувається відтік людей.

Якщо говорити про внутрішню міграцію, то ВПО, які прибули зі східних областей, становлять більше половини (55%) від загальної кількості, з південних областей – 13%; їхня частка поступово збільшувалася. Водночас частка ВПО з Києва та північних областей суттєво зменшилася порівняно з першим місяцем повномасштабної війни — нині вона становить 16% і 12% відповідно [1]. Публікуються різні дані щодо внутрішньо переміщених осіб, проте і УВКБ ООН, і МОМ демонструють цифри більше 7 млн осіб станом на початок червня 2022 року [2].

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Що стосується зовнішньої міграції, то відповідно до статистики Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) станом на 19 липня 2022 року з України виїхало 9 567 033 особи. Транскордонні переміщення, які можуть носити маятниковий характер, і не можуть вважатись підтвердженням стійкого повернення – 3 793 403 особи [3].

Для відновлення економіки важливе саме працездатне населення, яке трудитиметься, сплачуватиме податки та витратиме зароблені гроші саме в Україні. Як зазначав у своїй публікації на «ЕП» доктор філософії, демограф, запрошений професор-дослідник в El Colegio de Mexico Хосе Мігель Гузман [3]. за результатами дослідження, профінансованого Радою ЄС, залежно від тривалості війни населення України може скоротитися на 24-33%. У першу чергу йдеться про дітей і населення працездатного, продуктивного віку. На тлі того, що частина людей працездатного віку не повернеться в Україну, може виникнути нестача задіяних у повоєнній відбудові. Тоді як зазначалось: ухвалюючи рішення про інвестиції, іноземці зважають саме на кількість населення, демографічні перспективи.

Кількість українців, що втратили роботу, впливає як на економіку країни загалом, так і на ділову активність зокрема. В умовах війни громадяни, як і бізнес, перебувають в шоковому стані. Відтік населення з постійних місць проживання і втрата постійної роботи суттєво впливає на споживання в середині країни і відповідно на обсяги виробництва товарів та послуг. За даними Світового Банку скорочення приватного споживання до кінця поточного року прогнозується на рівні -50% від показників минулого року. Це явище, а також обмеження можливостей експорту продукції з України, негативно впливають на інвестиційний клімат. Рівень прямих іноземних інвестицій в Україну сьогодні складає 0% [4].

Необхідно чітко визначитись з пріоритетами для стабілізації економічної ситуації і якщо не зупинки, то уповільнення міграційних процесів. Основним пріоритетом економічної політики воєнного стану і щонайменше рік після війни має бути забезпечення першочергових потреб населення і створення умов для повернення людей додому. Це, окрім питання безпеки, забезпечення повсякденних потреб людей – житла, їжі, води, тепла, світла, палива тощо. В сьогоденних умовах для вирішення першочергових проблем населення, держава має виконувати функцію основного драйвера економіки і маяка для бізнесу.

З більшою ймовірністю повернуться додому ті, хто не втратять зв'язок з Україною. Тому важливо розробляти політики і приймати рішення, які б дозволяли його зберегти. Зараз це відбувається зокрема через можливість дистанційного навчання у закладах освіти в Україні. Після завершення повномасштабної війни та стабілізації безпекової ситуації існуватиме потреба у створенні можливостей для повернення, передусім у питаннях житла і зайнятості. Ймовірно, в людей, чиє житло було пошкоджене або зруйноване,

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

буде менше причин для повернення. Це збільшує важливість впровадження політик, що уможливають отримання комфортного житла у довгострокове користування, зокрема через інструменти доступної оренди. Крім того, що довше біженці залишатимуться за кордоном, то ймовірніше вони знайдуть роботу і почнуть кар'єрний розвиток на новому місці. Щоб заохочувати людей повертатися в Україну, необхідною буде розробка політик зі створення робочих місць для тих, хто планують повернутися.

Бібліографічний список

1. Вимушена міграція і війна в Україні. URL:<https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-bereznya-10-cherwnya-2022/> (дата звернення 04.11.2022).
2. Стародубов О. Міграційна криза – масштаб, економічні наслідки і шляхи подолання URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/08/2/7361562/> (дата звернення 08.11.2022).
3. Повернути втрачене. Чим Україні загрожує зменшення населення? URL: https://lb.ua/economics/2022/09/22/530166_povernuti_vtrachene_chim_ukraini.html (дата звернення 10.11.2022). Українська економіка під час війни. Що далі? URL: <https://eba.com.ua/ukrayinska-ekonomika-pid-chas-vijny-shho-dali/> (дата звернення 10.11.2022).

Манько С.І.

Науковий керівник: ст.викладач кафедри МЕВ та маркетингу

Федів Р.Д.

Львівський національний університет

природокористування

ВПЛИВ РЕЛІГІЇ НА БЕЗПЕКУ ГЛОБАЛЬНИХ МАСШТАБАХ

Початок Україно-російської війни поставив нашу Державу перед низкою викликів релігійного плану, здатних зруйнувати її підвалини. Зокрема УПЦ Московського патріархату по суті здійснює рекламацію “русского міра” виправдовуючи акт російської агресії.

У цілому, незважаючи на певні, суто формальні ознаки незалежності, ієпархія Московського Патріархату копіювала генеральну стратегію Кремля у боротьбі проти Західних наративів розвитку України та демократичних цінностей. У зв'язку із цим нами досліджено питання, яким чином наша Держава

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

здатна поєднувати дотримання західних цінностей із боротьбою проти ідеологічних диверсій на релігійному фронті.

Суперечки на релігійному ґрунті супроводжували Українську державу протягом усього періоду її існування (із 1991-го року). При цьому, на відміну від низки держав світу, це були суперечності саме поміж різними конфесіями православ'я, у той час як відносини із українськими католиками та мусульманами демонстрували стійку тенденцію до розвитку.

Особливо чітко загострення вказаного антагонізму проявилось упродовж усього 2018 - початку 2019 рр., коли вітчизняна влада та суспільство виборювали автокефалію Православної церкви України (ПЦУ).

Якмайже завжди в історії набуття автокефального статусу Православними церквами, політика тут заступала еклезіологію, агеополітичні гравці – релігійних лідерів [2].

Слово «Томос», невідоме дотепер за межами вузького колазнавців грецької церковної термінології, стало словом року-2018, обійшовши «євробляхи», «безкарність», «агресію», «воєнний стан» і «новічок» [1]. Україна опинилася в центрі уваги світових медіа – найвпливовіші з них присвятили перемозі України в боротьбі за українську церковну незалежність спеціальні репортажі. Жодне з видань не розглядало проблему української автокефалії як хай і вкрай важливе, але винятково релігійно-інституційне питання – практично всі наполягали на його геополітичному значенні [3].

Характерно, що із початком Україно-російського збройного протистояння значно змінилось і позиціонування УПЦ МП в українському суспільстві. Так, зокрема 52% опитаних громадян погоджуються з тим, що діяльність Української православної церкви (Московського патріархату) радше сприяє російській агресії. Тих, хто вважає, що УПЦ МП, навпаки, сприяє обороні України, лише 11%.

Про це свідчать результати опитування фонду "Демократичні ініціативи" та Центру Разумкова, інформує Цензор.НЕТ. "Для більшості громадян, незалежно від їхнього віку, макрорегіону проживання, рівня освіти чи матеріального становища, УПЦ МП є радше загрозою суверенітету країни, ніж навпаки", – йдеться в повідомленні, проілюстровані у рис 1. [4].

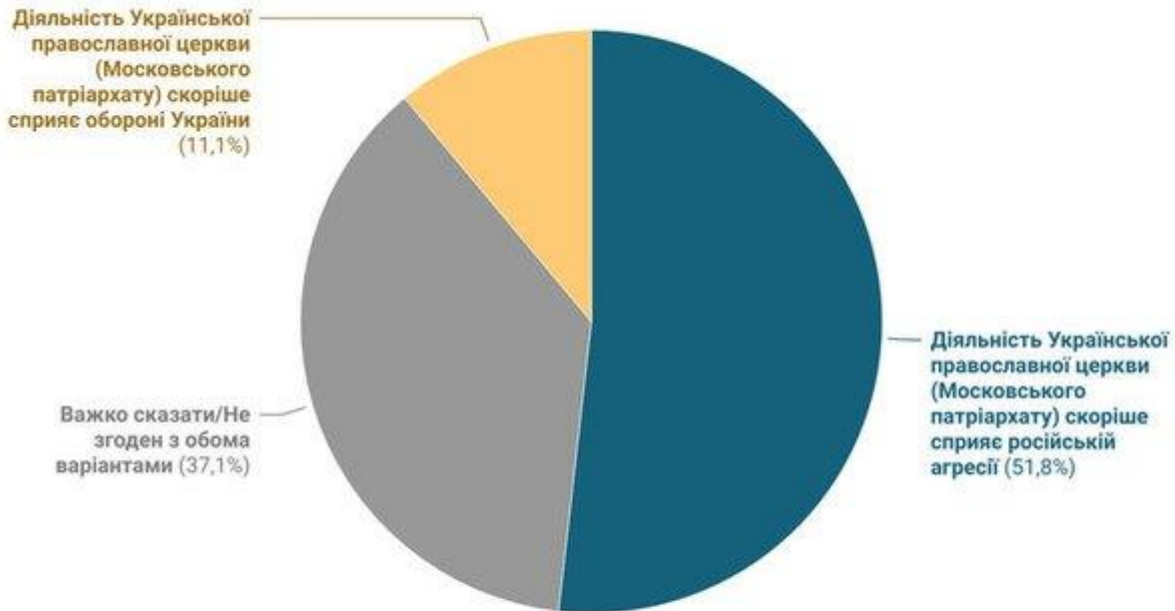
Проте серед мешканців південних та східних областей значна частка вагається чи справді варто оцінювати церкву з позицій її ролі у війні. 60% громадян, що проживають у південних областях, та 57% тих, хто проживає у східних областях, не погодилися з тим, що УПЦ МП сприяє чи шкодить обороні держави. Схожу позицію має 49% російськомовних респондентів.

Вказане опитування демонструє зміну бачення українського суспільства, оскільки частка респондентів котра частка респондентів, котрі вважають діяльність УПЦ МП шкідливою для основ національної безпеки протягом 2012-2022 рр. зросла утричі.

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

З яким із двох наступних суджень Ви більшою мірою згодні?

Опитування проведене соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва з 5 по 12 серпня 2022 року на територіях, що контролюються урядом України та на яких не ведуться бойові дії. Опитано 2024 респонденти віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%. Разом з тим, додаткові систематичні відхилення вибірки можуть бути зумовлені наслідками російської агресії, зокрема, вимушеною евакуацією мільйонів громадян.

Джерело: DIF, Razumkov Centre • Створено за допомогою Datawrapper

Рис. 1. Бачення ролі УПЦ МП у російсько-українській війні

Вважаємо таку кардинальну зміну поглядів суспільства реакцію на участь як УПЦ МП у легітимації російської зовнішньої політики, виправданні військової агресії, уславленні російського мілітаризму і неоімперіалізму, а також дискредитації України на міжнародній арені у будь-який можливий спосіб. Особлива ділянка – це індоктринація вірних Московського патріархату в самій Україні ідеями російської вищості, неділимості «Святої Русі» і антивестернізму.

Таким чином, можемо здійснити висновки, що влада України у питанні припинення діяльності УПЦ МП може опиратись практично повний консенсус та легітимізацію власних дій з боку суспільства, оскільки вказане питання є елементом державної безпеки України.

Бібліографічний список:

1. Названо найпопулярніше слово в Україні у 2018 році. URL: <https://glavcom.ua/news/nazvano-nauropulyarnishe-slovo-v-ukrajini-u-2018-roci-558893.html>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

2. AutokefaliaCerkwiukraińskiejstałasięfaktem. URL:
<http://wyborcza.pl/7,75399,24334063,autokefalia-cerkwi-ukrainskiej-stala-siefaktem.html?disableRedirects=true>
3. Patriarch von KonstantinopelerkenntSpaltung der orthodoxenKirche an.
URL: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/patriarch-von-konstantinopelerkennt-neue-orthodoxe-kirche-der-ukraine-an-a-1246587.html>
4. Як трансформується ставлення українців до декомунізації, УПЦ МП та націоналізму під час війни з Росією. URL: <https://dif.org.ua/article/yak-transformuetsya-stavlennya-ukraintsiv-do-dekomunizatsii-upts-mp-ta-natsionalizmu-pid-chas-viyni-z-rosieyu>

Павліш О. Р.
Науковий керівник:
Ст.викл. кафедри міжнародних економічних відносин та маркетингу
Федів Р.Д.
Львівського національного університету
природокористування

ГОНКА ОЗБРОЄНЬ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

Рівень безпеки держави, а відтак — стан захищеності її національних інтересів від будь-якого роду зовнішніх загроз визначається рівнем її воєнно-економічного потенціалу (далі—ВЕП). Основним показником, який детермінує ВЕП держави та рівень її оборонної здатності є валовий внутрішній продукт (далі — ВВП), тобто сукупність ринкової вартості кінцевих товарів та послуг, які вироблені (надані) підприємствами, установами та організаціями за рік на економічній території певної країни.

Аналіз динаміки ВВП деяких країн світу за 2012–2021 роки свідчить про те, що його зростання протягом досліджуваних років становить від 3 % до 7%. Лідером за темпом зростання ВВП є Китай (середній показник близько 9 %). США, Німеччина, Франція та Велика Британія тримають свої позиції лідерства в економіці, темпи зростання їх ВВП залишилися стандартними та найбільш прийнятними близько 4 %, що є ознакою сталості економіки та дотримання класичних схем її розвитку. Високі темпи зростання ВВП в Росії та Китаю мають різне підґрунтя. У Китаї дані темпи обумовлені значним розвитком інноваційних технологій в промисловості, що створює передумови до підвищення конкурентоспроможності продукції китайського виробництва на міжнародних

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

ринках. У Росії високі темпи нарощування ВВП обумовлені значним розвитком оборонно-промислового комплексу (ОПК) та подорожчанням сировини природних ресурсів на міжнародних ринках. Туреччина за показниками зміни ВВП відзначається деяким спадом за останні роки, який викликаний погіршенням умов на фінансових ринках, що призвело до зростання цін на імпортовані товари та інфляції. Зниження темпів економічного зростання провідних економік Єврозони в останні роки призводить до того, що деякі країни не можуть брати на себе зобов'язання щодо оборонних витрат у найближчій перспективі, які повинні бути на рівні не нижче 2 % від ВВП і з яких 20 % повинні бути спрямовані на програми розвитку та закупівлі нового озброєння та військової техніки [1].

Як слушно зазначає Т. І. Кім у власному науковому дослідженні «якщо аналізувати країни за типом економічної системи, то п'ятірка країн з великою військовою потужністю – це дві економічно розвинені економіки (США, Японія), дві країни з перехідною економікою (РФ, Китай) та країна, що розвивається (Індія). При цьому військовий потенціал США лідирує з великим відривом від усіх інших країн світу. Розвиток обороноздатності країни визначається її виробничою базою, зокрема індустріальним потенціалом, який у свою чергу спирається на інноваційно-технологічний і науково-дослідницький розвиток. І звичайно ж, досягнення четвертої промислової революції, зокрема штучний інтелект («розумні технології»). Значним стимулом розвитку воєнно-промислового комплексу і виробництва зброї у світі є міжнародна торгівля. Найбільшими експортерами зброї є США і РФ. За даними доповіді Стокгольмського міжнародного інституту досліджень проблем миру (СПІРІ) про стан світової торгівлі озброєннями за період 2017–2021 роки частки на світовому ринку основних озброєнь США, РФ, Франція становили відповідно 39 %, 19 % і 11 %. Четверту позицію у світовому обсягу продажів зброї посідає Китай, п'яту – Німеччина. Водночас змінились тенденції у географічній структурі імпорту озброєнь – спостерігається зниження імпорту озброєнь до Південної Америки, зростання військового імпорту до Європи (+19 %), Східної Азії (+20 %) та Океанії (+59 %). Зберігаються високі рівні військового імпорту до Близького Сходу та Африки. Найбільшим регіоном для імпорту основних озброєнь були Азія та Океанія з 43 % часткою у 2017–2021 роках загальносвітового обсягу, а шість країн регіону (Австралія, Індія, Китай, Пакистан, Південна Корея та Японія) увійшли до першої десятки найбільших світових імпортерів» [2].

Як бачимо, зростання імпорту товарів військового призначення, спрямованих для посилення ВВП держави здійснюється під впливом загострення економічних і політичних протиріч між країнами. Вищевказані тенденції у міжнародній торгівлі лише посилюють процеси нарощування озброєння, іншими

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

словами гонку озброєнь, перед якою постає сучасний світ, наслідки якої, можуть бути вкрай непередбачуваними.

Для розкриття теми статті варто проаналізувати детермінанти, які визначають стан сучасної гонки озброєння, а також каталізатори (механізми-прискорювачі) таких дій держав.

Детермінантом сучасної гонки озброєнь є не лише кількість виробленої або імпортованої державою зброї, а також й новітня тактика і технології, які застосовуються для її розробки. В даному аспекті варто загадати про оборонний альянс AUKUS (назва походить від акроніму назв держав-членів) – об'єднання регіонального масштабу, яке з'явилося 15 вересня 2021р., до якого входять США, Австралію та Велику Британію. AUKUS має ознаки військового союзу, що в цілому нехарактерно для міжнародної політики є ознакою серйозних геополітичних трансформацій. В рамках даного альянсу держави-члени співпрацюватимуть у напрямку протидії посиленню Китаю у військовій сфері (зокрема, у Азійсько-Тихоокеанському регіоні, де спостерігається зіткнення інтересів двох світових держав – Китаю та США) шляхом, але не виключно, обміну новітніми технологіями, розширенням партнерства у сфері кібербезпеки та штучного інтелекту. Новітні технології, які раніше США передавали лише Великій Британії, застосовуватимуться насамперед для створення субмарин з ядерними реакторами, що дасть змогу флоту Австралії патрулювати Північно-Китайське море неподалік від Тайваню та призведе до суттєвих змін балансу сил у регіоні. Створення військового союзу такого масштабу та з очевидною метою явного протистояння Китаю може лише посилити існуючі темпи нарощування озброєння та, як наслідок, підвищити ризик збройного конфлікту в даному регіоні і у світі.

Іншим критичним детермінантом гонки озброєнь є «змагання» на міжнародній арені у розробці високоточної зброї та зброї масового знищення, зокрема, ядерної. Проблемним аспектом у здійсненні міжнародного стримування та контролю за прагненням держав накопичити власні запаси ядерної зброї є те, що ідентичний процес – збагачення урану – може бути використаний державою одночасно, як в мирних цілях — для отримання ядерного палива для атомних електростанцій, так і для створення ядерної бомби, і таке виробництво може здійснюватись цілком приховано (під виглядом вже згаданого виробництва ядерного палива, у чому підозрюють Іран).

Слушною є думка Т. Чабанюк, яка вважає каталізатором у початку гонки ядерного озброєння рішення президента США Д.Трампа у 2018 р. про вихід країни зі Спільного всеосяжного плану дій (СВПД) (Joint Comprehensive Plan of Action) — ядерної угоди, яка була підписана Іраном та групою P5+1 (постійними членами РБ ООН Китаєм, Францією, Росією, Великою Британією та

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

США+Німеччина) у 2015 р. Угода була результатом тривалих зусиль із розробки плану стримування Ірану від розробки ядерної зброї, який, однак, активно працював над цим з початку 90-х років ХХ століття. Згідно з Угодою, Іран повинен був обмежитися виробництвом низькозбагаченого урану, який є придатним для цивільних цілей, та погоджувався на перевірку з боку МАГАТЕ дотримання ним положень СВПД. В обмін на це, з Ірану знімаються міжнародні санкції та відбувається нормалізація відносин із ним. Цей крок призвів до збільшення обсягів збагачення урану Іраном, що загостило безпекову ситуацію на Близькому Сході, а також порушило стабільність у відносинах США та ЄС. Іншими каталізаторами, на думку автора, є руйнування ядерних гарантій між США та РФ: вихід 2 серпня 2019 р. США із Договору про ліквідацію ракет середньої та малої дальності, який був підписаний ще 1987 р. та процедура виходу США у травні-листопаді 2020 р. із Договору про відкрите небо, який був підписаний у 1992 р. з метою створення режиму спостережних польотів над територіями країн-підписантів, що дозволяє контролювати виконання домовленостей про роззброєння, зокрема і ядерне, та відстежувати переміщення і концентрацію військ. Його учасниками були 34 держави, серед яких США, Канада, європейські країни та країни колишнього СРСР. В умовах договору сказано, що одна сторона повинна попередити не менш ніж за 72 години іншу сторону про заплановану перевірку [3].

Сучасне дослідження макроекономічних ефектів військових витрат у власній дисертації здійснив О. Ю. Сохацький. Зокрема, автор класифікує вплив таких витрат на макроекономічні показники у трьох основних аспектах: *сукупного попиту* (в його основі закладено ефект кейнсіанського мультиплікатора. Вважається, що збільшення військових витрат при зниженні сукупного попиту відносно пропозиції може привести до завантаження виробничих потужностей та відповідно – до зростання інвестицій і економічного зростання), *сукупної пропозиції* (використання факторів виробництва (таких як праця, фізичний та людський капітал, природні ресурси) і технологій сукупно спільно визначають можливий додатковий випуск товарів та послуг у тому числі подвійного призначення) *та безпеки* (необхідність захисту національних ринків можуть позитивно впливати на макроекономічні показники). Теоретично обсяги військових витрат можуть як сприяти, так і стримувати економічне зростання. Військові витрати сприятимуть зростанню економіки за допомогою наступних чинників. При вкладанні коштів у військові інновації розробляються нові технології, що переносяться на приватний сектор, створюється відповідна соціально-економічна структура у військово-промисловому комплексі, за рахунок ефектів відшкодування забезпечується публічна інфраструктура та захист від загроз, а також збільшується сукупний попит та зайнятість за рахунок

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

мультиплікаційного кейнсіанського ефекту. У 50-60 роках минулого століття було сформовано *теорію екзогенного зростання*, відповідно до якої навички та технології, створені в одній галузі, швидко передаються в інші, тоді віддача від інвестицій перестає бути спадною для економіки у цілому. Для військового виробництва дана ознака також є характерною, коли військові інновації використовуються в інших галузі економіки. З іншого боку, військові витрати можуть викликати негативні макроекономічні ефекти для зростання через можливі витрати. Завдяки торгівлі зброєю, військові витрати витісняють інвестиції або іншу продуктивну діяльність. Зростання цих витрат, як правило, пов'язане зі збільшенням податкового навантаження та державного боргу, що може зменшити зростання ВВП. У випадку браку доходів для покриття військових витрат досить часто країни покладаються на альтернативні джерела фінансування (зокрема, запозичення), що також може завадити у майбутньому економічному росту [4].

Глобальна безпека, оборона та рівень тероризму щорічно моніториться фахівцями Інститут економіки і миру у Лондоні через призму глобального індексу миру та спокою (Global Peace Index, GPI), в основі визначення якого закладено 23 кількісних і якісних показників, кожен з яких оцінюється за шкалою від 1 до 5. Чим нижчий бал, тим мирнішою вважається країна. Індекс GPI безумовно пов'язаний з добробутом і перспективою розвитку кожної країни. Тенденції банківської сфери та бізнесу свідчать, що рівень інфляції та процентні ставки є нижчими і стабільнішими в країнах з високим рівнем індексу GPI. Тобто, прямі іноземні інвестиції в країнах з високим індексом GPI більш, ніж вдвічі, перевищують рівні інших країн з менш мирними умовами життєдіяльності. Сьогодні, до першої п'ятірки держав увійшли: Ісландія з індексом — 1,107, Нова Зеландія — 1,269, Ірландія — 1,288, Данія — 1,296, Австрія — 1,3. Китай (GPI – 2,01), США (GPI – 2,44), РФ (GPI – 3,275) займають відповідно 89, 129 та 160 місце [5]. Гібридна війна росії, яка є наслідком накопичення нею озброєння протягом останніх років та бере свій початок з 2014р. (окупація Криму, створення маріонеткових державоподібних утворень на частині Луганської та Донецької областей), та яка з 24 лютого 2022р. трансформувалась у відкриту збройну агресію, що призвела до збільшення окупованої території України, зумовила 153 позицію України у даному рейтингу (GPI – 2,971).

Таким чином, сучасна система міжнародної економічної безпеки зазнає фундаментальних змін. Вищеописані кризові явища глобального масштабу пояснюються посиленням конфронтації основних наддержав (Китай-США-РФ), зростанням напруження між державами у боротьбі за нові ресурси, а також загострення боротьби за високоприбуткові частки світового ринку. Як наслідок

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

— нарощування військових витрат та їх частки в загальних державних витратах всіх без винятку світових держав, що переростає у перегони озброєнь новітнього рівня та масштабу. Характер впливу (позитивний або негативний) військових витрат на економіку конкретної держави залежатиме від отриманої нею вигоди, в порівнянні з можливими втратами, та переслідуваної мети (лише захисту власних суверенітету та національних інтересів або використання сили та тиску для досягнення власних цілей у претензіях на глобальне домінування).

Список використаних джерел:

1. Семененко О., Таран О., Трегубенко С., Онофрійчук П. та ін. Основні теоретичні аспекти забезпечення оборонної достатності держави з урахуванням стану розвитку її національної економіки./Journal of Scientific Papers “Social Development and Security”, Vol. 12, №. 3, – 2022.URL: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/download/455/535>
2. Кім Т. І., Українець Ю. М. Військово-промисловий комплекс у сучасній світовій економіці: передумови, фактори, тенденції розвитку./Економіка та суспільство, №39.– 2022.URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1370>
3. Чабанюк Т. Проблема оновлення ядерних гарантій як прояв кризи сучасної системи міжнародної безпеки./Studenckie Zeszyty Naukowe, №22.–2021. URL: <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2022/0113/140927-consensus-nr-22-21-22-14-12-1-tekst.pdf#page=118>
4. Сохацький О. Ю. Макроекономічні ефекти військових витрат у відкритих економіках.:дисертація.– 2020.URL:<https://www.wunu.edu.ua/svr/disertacja/sohatskuy/dusertatsia.pdf>
5. Vision of humanity. Global peace index. URL: <https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Савчук С.П.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент
кафедри МЕВ та маркетингу Федів І.М.**

Львівський національний університет природокористування

ТЕРОРИЗМ ЯК ГЛОБАЛЬНА ЗАГРОЗА

На сьогодні дуже багато різних чинників і явищ впливають на розвиток кожної країни. Перш за все всі повинні дотримуватися миру, але з таким явищем як тероризм це або не можливо, або дуже ускладнює стабільність та безпеку як в середині країни, так і відносини на міжнародному рівні.

Як про явище про тероризм уперше заговорили у 1970-х рр. з початком війни у В'єтнамі та з утворенням нових ліворадикальних груп, які переслідували політичні цілі та намагалася залякати широку групу людей [3].

Сьогодні проблеми тероризму досліджуються державними і громадськими організаціями, науково-дослідними інститутами, спеціальними службами, військовими відомствами, провадяться численні конгреси, конференції, симпозіуми, збори, семінари. Виникла спеціальна дисципліна, яка вивчає проблеми тероризму, — “терорологія”.

Тероризм — явище різностороннє, що складається з ідеологічних, релігійних, етнічних та інших компонентів, які настільки взаємопов'язані, що іноді важко дати правильну відповідь на запитання, з яким видом тероризму ми маємо справу. Крім того, тероризм має багато спільного з іншими формами соціального протесту і насильства: агресією, озброєною боротьбою, збройними конфліктами різного ступеня інтенсивності, партизанськими діями, диверсіями тощо. [2]

Сьогодні тероризм набув міжнародного, глобального характеру і є реальною та серйозною загрозою національній та міжнародній безпеці, має тенденцію до зростання, що засвідчує загальна кількість терористичних актів і число країн, залучених у сферу діяльності терористів.

Існує чимало злочинів у світі, які можуть трактуватися як тероризм. Проте загалом науковці виокремлюють п'ять видів тероризму:

1. Тероризм, який фінансується державою, – вид тероризму, який покликаний залякати державу або її уряд.

2. Дисидентський тероризм – терористичні акти, які здійснюються угрупованнями, які повстали проти режиму свого уряду.

3. Тероризм здійснений ліворадикальними та праворадикальними терористичними угрупованнями – терористичні акти, метою яких є політична ідеологія.

4. Релігійний тероризм – терористичні акти, ціллю яких є здійснення злочинів з релігійною метою.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

5. Кримінальний тероризм – вид терористичних актів, які покликані сприяти рівню злочинності або виправдати їх [2].

Сьогодні у світі для виміру тероризму використовують індекс тероризму. Глобальний індекс тероризму (Global Terrorism Index) і рейтинг країн світу, що його супроводжує, за рівнем тероризму — це комплексне дослідження, яке вимірює рівень терористичної активності в країнах світу і показує, які з держав і в яких масштабах стикаються з терористичною загрозою. Індекс розроблений міжнародною групою експертів під егідою Інституту економіки та світу (Institute for Economics and Peace) Сіднейського університету, Австралія. Розрахункова частина виконана на основі інформації з глобальної бази даних тероризму Національного консорціуму з вивчення тероризму при Університеті штату Меріленд — найбільшій у світі статистичній базі про терористичну діяльність, що містить інформацію про більш ніж 100 тисяч випадків терористичних актів за останні десятиліття. Тероризм визначається авторами дослідження як «загроза чи реальне застосування сили незаконними організаціями, що домагаються своїх політичних, соціальних та релігійних цілей шляхом насильства та залякування». Глобальний індекс тероризму вимірює рівень терористичної активності всередині тієї чи іншої країни за чотирма основними показниками:

1. Кількість терористичних інцидентів
2. Кількість загиблих.
3. Кількість постраждалих.
4. Рівень матеріальних збитків.

Крім того, при складанні Індексу аналізується ряд інших факторів, які можуть бути опосередковано пов'язані з терористичною активністю.

У цьому розділі наведено актуальний (періодично оновлюваний відповідно до останніх результатів дослідження) список країн світу та адміністративних територій без державного статусу, впорядкованих за Індексом тероризму. Поточні дані опубліковано у березні 2022 року. Табл.1[1].

Таблиця 1

Рейтинг країн світу по індексу тероризму University of Maryland, Institute for Economics and Peace: Global Terrorism Index 2022 року*

№	Країна	індекс
1	Афганістан	9,109
2	Ірак	8,511
3	Сомалі	8,398
4	Буркіна-Фасо	8,27
5	Сирія	8,25
6	Нігерія	8,233
№	Країна	індекс
7	Малі	8,152
8	Пакистан	7,825

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

9	Камерун	7,432
10	Індія	7,432

*□

Сучасний тероризм представляє не лише загрозу безпеки окремих політичних або громадських діячів, організацій, держав. Зважаючи на глобальні масштаби й розмах тероризму сьогодні, можна з повною визначеністю стверджувати, що він представляє смертельну небезпеку для усього людства [1].

Головною мішенню державного тероризму є не так безпосередні жертви насильства, як певна спільнота (національна або міжнародна) загалом. Державний тероризм намагається шляхом насильства досягти певних політичних або політико-економічних цілей. Причому він має як внутрішній, так і зовнішньополітичний аспект. У внутрішньому аспекті державний тероризм проявляється у залякуванні населення всередині країни, тоді як зовнішньополітичний аспект передбачає навмисне залякування інших держав у міжнародних відносинах, наприклад, сусідніх держав.

Всі події в Україні, і які почалися 24 лютого 2022 року показують, що тероризм став глобальною проблемою на рівні з ядерною загрозою та екологічними небезпеками. Росія вдається до блокування роботи міжнародних місій, вбивства військовополонених, продовольчого та ядерного тероризму, постійно здійснює невибіркові бомбардування міст та сіл України, свідомо винищуючи український народ та знищуючи цивільну інфраструктуру, а також уже скоїла та продовжує вчиняти інші жахливі злочини проти людяності.

У всіх нас є дуже багато прикладів того, як незаконні дії росії підривають мир і стабільність в країнах і регіонах. Всі ми знаємо, якою непередбачуваною може бути Москва, якщо її не зупинити і не притягнути до відповідальності за посягання на міжнародний правовий порядок і порушення міжнародно визнаних кордонів суверенних держав. Якщо росія побачить, що Захід закриває очі на ці порушення і готовий працювати з ними в умовах «звичайного ведення справ», не звертаючи уваги на важкі втрати від незаконних дій росії, це тільки спонукає Москву досягати подальшої дестабілізації в регіоні. Нам всім необхідно побачити більш широкий контекст і зрозуміти, що сьогодні може і нападають на Грузію та Україну, але в кінцевому підсумку жодна держава не буде в безпеці, якщо неповага до основ міжнародного права стане «нормою» і «усталеною практикою». Сьогодні на карту поставлена не тільки європейська безпека, але і доля всієї міжнародної системи.

З огляду на це тлумачення росію можна визначити як державу-терориста, оскільки вона вчиняє насильство, провадить цілеспрямовану державну політику терору з метою залякати не тільки суспільство всередині росії, але й також міжнародне співтовариство держав. Так, агресивна війна росії проти України має прояв, зокрема, у тому, що росія, вчиняючи тяжкі воєнні злочини та злочини

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

проти людяності, намагається залякати цивільне населення в Україні, а також залякати сусідні держави.

В сучасному світі високих технологій і загальної інтеграції неможлива боротьба з тероризмом кожної країни окремо. Потрібна коаліція всіх країн, зацікавлених в знищенні цього феномену. Треба завдати удару і відразу по всіх напрямках діяльності терористів, при чому цей удар повинен складатися не лише з військових заходів, але і із економічних, політичних. Питання полягає не лише в тому, аби знищити військові підрозділи бандитів, але і в перекритті фінансових ресурсів цим людям. Потрібно викоренити це зло повністю: і коріння, і втечі. Для вдалої боротьби необхідний удар і по злочинності, тому що терористи мають найбільший прибуток з продажу наркотичних засобів і зброї. Для вдалої боротьби з тероризмом потрібно знищувати не лише організації екстремізму, але і злочинність, тобто вести війну проти всього світового зла в цілому [3, с.1].

Для подальшого розвитку протидії як міжнародному тероризму, так і тероризму в цілому також необхідна розробка і реалізація комплексної програми, що включає політичний, соціальний, економічний, правовий, ідеологічний та інші аспекти. У ній повинні неодмінно бути враховані інтереси населення, проблеми і конфліктний потенціал тероризму в усьому світі. Потрібні так само взаємодія та координація всіх сил суспільства зацікавлених у вирішенні цієї актуальної проблеми. [2, с.162]

Отже, тепер ми дійсно можемо збагнути, що тероризм – це дійсно глобальна проблема сучасності і оскільки він серйозно позначається на цілому ряді основних прав людини, держави не тільки мають право, але і зобов'язані приймати дієві заходи для боротьби з ним і нарешті довести людям, що в них є право на життя у мирі та злагоді.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2022. 2022. URL: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2022/11/GTI-2022-web-1.pdf>
2. Володін П. В. Тероризм як глобальна проблема в сучасному світі. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Kultv_2014_32_31.pdf 2014
3. Дір І.Ю. Тероризм як загроза для країн Європейського Союзу. Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 23 квітня 2021 року) / за ред. Доценко О.М., Новікової Л.В., Червяцовой А.О. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2021. 382 с.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

4. Рейтинг країн світу за індексом тероризму / Гуманітарний портал: Дослідження [Електронний ресурс] // Центр гуманітарних технологій, 2006–2022 (остання редакція: 06.10.2022). URL: <https://gtmarket.ru/ratings/global-terrorism-index>

Шийка Ю.Б.

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри МЕН та маркетингу
Федів І.М.**

**Львівський національний університет
природокористування**

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ У ТРЕТЬОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ

Події початку 2022 року, які стали наслідком бездіяльності світової системи безпеки ще з 2014 року, показали, що без системного реформування, а, можливо, і повного перегляду та створення нової сучасної організації з новим підходом та статутом, світ може поринути у хаос та всесвітній військовий конфлікт. Неспроможність покарати та стримати агресора існуючою організацією, яка відповідає за підтримку миру у всьому світі та вирішення конфліктів мирним шляхом, а саме ООН, створює прецедент для інших держав, які мають схожі територіальні та/або політичні інтереси, створювати надумані підстави для військового вторгнення та агресії щодо своїх країн-сусідів без ризику бути покараними.

Як свідчить історія, Вестфальська система безпеки (Вестфальський мир 1648 року), не змогла запобігти початку Першої світової війни.[1] Так само як і створена за наслідками цього військового конфлікту Ліга Націй не змогла створити дієву систему противаг та стримувань для майбутніх агресорів, що стало однією з причин для початку Другої світової війни.[2]

Існуюча Організація Об'єднаних Націй, яка була створена ще у далекому 1945 році, покликана врегулювати ситуацію у повоєнній Європі та загалом у світі та не допустити нового витoku агресії, в умовах сьогодення, а саме, в час надшвидкого темпу науково-технічного прогресу, в тому числі і в сфері озброєнь, не змогла виконати свою безпосередню роль миротворця та регулятора світової системи безпеки, в переважній мірі через застарілий статут та відсталу систему організації.

В період часу від року створення ООН до сьогодення людство було свідком більше 150 великих і малих війн та збройних конфліктів і лише в невеликій їх

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

кількості ООН відіграло роль справжнього миротворця та брала безпосередню участь у становленні миру. Основною проблемою на шляху до вирішення конфліктів є застаріла структура самої організації, а також статут, який не повною мірою, а в деяких питаннях і взагалі без конкретних кроків у відповідь на заборонені дії агресора, може захистити потерпілу сторону.

Помітно, що після Другої світової війни великі держави фактично відмовилися від прямих зіткнень між собою і звернулися до політичних ігор. Натомість активним ініціатором сучасних війн стали недержавні суб'єкти: повстанські рухи, революційні групи, терористичні організації. В сучасній відсталій системі світової безпеки повністю відсутні засоби впливу та боротьби із вищевказаними «ініціаторами», які, насправді, є нічим іншим, як одним з елементів «гібридних війн».

Основним завданням сьогодення є перегляд та реформування Ради Безпеки ООН, членами якої є 15 країн-членів ООН - 5 постійних (Велика Британія, США, Китай, Франція та росія) та 10 непостійних, які обираються Генеральною Асамблеєю ООН на два роки (по п'ять щороку).[3] Проблема в тому, що кожен з 5 постійних членів мають «право вето», тобто можуть заблокувати будь-яке рішення Радбезу, чим постійно користується росія при розгляді питань, пов'язаних з її агресією.

«Статут ООН не змінювався з 1973 року, тож не відображає світу ні де-факто, ні де-юре», - з виступу Сергія Кислиці на Генасамблеї ООН.

«Сполучені Штати повністю підтримують реформування ООН, насамперед - Ради Безпеки; варто розширити географічне представництво членів Радбезу та змінити принцип використання права вето», - з виступу Лінди Томас-Грінфілд на брифінгу перед 77-ю сесією Генасамблеї ООН.

Проблема реформування Ради Безпеки ООН порушується протягом тривалого часу, проте жодних рішень з цього приводу не ухвалено.

Навіть після реформування Радбезу ООН та внесення суттєвих змін в статут та концепцію діяльності організації залишиться одна з найважливіших та невирішених проблем - ефективність дій ООН залежить від політичної волі держав-членів і від їх готовності виконувати ті рішення, які вони самі ж і прийняли.

Насправді, тут ситуація як і у всіх сферах людського життя: щоб знайти шлях до вирішення конкретної проблеми, потрібно знайти першопричину її виникнення, а не постійно вдаватися до боротьби з наслідками.

Сучасний світ дедалі більше поглинає перевага популізму над плюралізмом чи лібералізмом. Особливо вражає така тенденція у розвинутих демократичних державах, в яких засобами протидії таким процесам виступають міцні незалежні державні інститути. І, якщо, такі країни можуть дозволити собі тимчасові слабкості у вигляді приходу до влади популістів, отримавши, як наслідок, лише незначну зупинку чи спад у розвитку економіки, то країни, які

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

лише в недалекому минулому стали на шлях демократичного розвитку, ризикують зникнути з політичної карти світу.

Ми маємо багато прикладів в світовій історії за останні кілька десятиліть, коли держави, які починали активно розвиватися, у якийсь момент ставали заручниками популістичних ідей та скочувалися, як наслідок, у прірву зубожіння, рецесії, революцій та війн, в тому числі громадянських (як показує історія - насправді, гібридних). В одних випадках цей популізм переростав у автократію та тиранію (Німеччина часів Гітлера, Радянська Росія часів Сталіна), в інших - у нескінченне танго між дефолтами та кризами (Аргентина, Венесуела тощо).

Останнє десятиліття аж надто яскраве подіями, які стали наслідками, скажемо, світового популістичного руху. Адже саме прихід до влади популістів, які завойовують популярність та прихильність мас безкінечними та нездійсненними обіцянками і, як наслідок, створюють в коротко- чи довготривалій перспективі (в залежності від рівня розвитку економіки та запасу міцності державних інститутів) хвиль розчарувань та невдоволень, є першопрчиною тих негараздів, а саме повстань, революцій та навіть громадянських війн. Сильні держави, які давно змінили стратегію ведення світових війн, зрозуміли, що можна впливати на глобальні світові процеси саме завдяки підсиленню таких течій за рахунок фінансування. Так, це довготривалі стратегічні процеси, але вони приносять свої плоди. Вносячи деструктив в життєдіяльність тієї чи іншої політичної системи агресори приходять під виглядом миротворців і силою зброї примушують до «миру».

Саме слабкість політичних систем у відносно молодих демократичних держав є основною першопрчиною настання глобальних проблем навіть у світових масштабах. І саме проти течій популізму мають бути направлені превентивні дії світової системи безпеки.

Реформи потрібно проводити в напрямку розвитку превентивних засобів впливу на дезінформуючі процеси в тих чи інших країнах, де під виглядом демократичних перетворень відбувається узурпація влади однією чи групою осіб, що потім неминуче призводить до погіршення політичної та економічної ситуації. Влада в таких країнах на тлі погіршення відносин з власним народом старається втриматися силою, що неминуче закінчується конфліктами, які, як правило, можуть перерости у громадянську війну, а також, за умов присутності на цих територіях глобальних інтересів інших країн, вилитися у широкий військовий конфлікт у вигляді гібридної чи відкритої війни.

Можна із впевненістю сказати, що саме легковажність у відношенні до інформаційних потоків, а також масове ігнорування країнами Європи та США, як демократичного світового блоку та військового блоку НАТО, провадження «недемократичним світом» (росія, Китай, Іран, Сирія, КНДР та ін.) агресивної інформаційної війни із початку 2000-х років стало наслідком багатьох військових конфліктів у світі. І, якщо втручання демократичних країн у

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

внутрішні справи «інформаційних агресорів» розцінювалося б як акт агресії, то ООН, як світова організація, де присутні і самі, так звані «інформаційні агресори», вже тоді мала б починати розробляти комплекс заходів та діяти превентивно, щоб запобігти масовому розвитку популістичного руху та дезінформаційній кампанії по всьому світу.

Саме боротьба за думки людей за допомогою інформаційних потоків, розвінчування міфів та тлумачення реальних фактів є основним завданням оновленої системи безпеки. Адже свідомість людей, яка насичена знаннями та розумінням тих чи інших причинно-наслідкових процесів, які відбуваються у світі, не піддається маніпуляціям та зомбуванню за допомогою засобів ведення гібридної війни.

Бібліографічний список:

1. Вестфальська система міжнародних відносин. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вестфальська_система_міжнародних_відносин
2. Ліга націй. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ліга_Націй
3. Статут ООН. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

РОЗДІЛ III ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Бандура Р.Д.
Науковий керівник: викладач кафедри агрономії Джус Г.М.
ВСП «Івано-Франківський коледж ЛНУП»

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЗА ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Широкомасштабні військові дії, що відбуваються в Україні є прецедентом в сучасній історії цивілізації. Загалом українське Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів задокументувало 2 тисячі випадків заподіяння шкоди навколишньому середовищу внаслідок війни. Майже всі галузі сільського господарства, разом із переробною індустрією, опинились під ударом. Це стосується не лише економічної, але ще й екологічної проблеми. Як у соціальному, культурному, економічному і освітньому вимірах, так і у в агро-природному балансі. Забруднення ґрунту металами внаслідок артилерійських обстрілів здатне негативно впливати на сільське господарство України протягом цілого сторіччя. Про це йдеться у дослідженні наслідків Першої світової війни, опублікованому в *European Journal of Soil Science*. впливати на сільське господарство України протягом цілого сторіччя. Про це йдеться у дослідженні наслідків Першої світової війни, опублікованому в *European Journal of Soil Science*. Довгострокові наслідки зараження ґрунту внаслідок потрапляння в нього вибухових боєприпасів, від гранат до артилерійських снарядів, можуть впливати на врожайність, змушуючи фермерів не засівати уражені території або знищувати посіви [1].

До війни Україна забезпечувала 40% постачання пшениці в рамках ООН. У 2021 році Україна виробила близько 80 млн тонн пшениці, кукурудзи та ячменю. Цього року через війну врожай може виявитися вдвічі меншим.

Указом Президента № 266/2022 від 21 квітня була створена Національна рада з відновлення України від наслідків війни. На засіданні Робочої групи була визначена «рамка» подальшої діяльності – не тільки напрацювати пропозиції, які були б ураховані при створенні стратегії захисту довкілля та сталого природокористування, а й досягнути введення дієвої довкілцевої складової до таких сфер відновлення країни, як розбудова інфраструктури, розвиток енергетичної безпеки, створення аграрної політики, модернізація міст та інші.

І одним з найперших завдань на цьому шляху буде прийняття довгоочікуваного законопроекту № 2207-1-д про управління відходами, до якого

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

під час підготовки до прийняття у другому читанні будуть додані норми, які дозволять регулювання управління відходами війни, такими, наприклад, як відходи, що утворилися від руйнації будівель та об'єктів інфраструктури. Ще один законопроект, №6004-2, про забезпечення конституційних прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля, зобов'яже промислові підприємства відновлюватися лише за найкращими доступними технологіями та методами, розробленими Європейським Союзом. Тож Верховна Рада України 3 травня 2022 року прийняла Закон України «Про приєднання України до Конвенції про трансграничний вплив промислових аварій».

Участь у Конвенції надасть нашій державі можливість повноцінної співпраці з іншими країнами–учасниками Конвенції з метою захисту людей і навколишнього середовища від промислових аварій, що можуть мати трансграничний вплив, можливість отримати допомогу в рамках Конвенції для збільшення власного потенціалу та обміну досвідом у питаннях запобігання, готовності до аварій та ліквідації їх наслідків. Приєднання до Конвенції – це об'єднання зусиль з європейськими країнами, США, Канадою, заручення міжнародною підтримкою та допомогою у вирішенні зазначених питань.

Ще одним із прикладів взаємодії є активна участь комітету в приєднанні до програми LIFE – фінансового інструменту ЄС для захисту довкілля та впровадження кліматичних заходів. Програма допомагає країнам перейти до чистої, циркулярної, енергоефективної, кліматично нейтральної та стійкої до зміни клімату економіки задля захисту та покращення якості довкілля. На період 2021–2027 років загальний бюджет LIFE становить 5,4 мільярда євро. Для України реалізація проектів бізнесу, органів влади та неурядових організацій у рамках програми LIFE стане дієвим інструментом фінансування інноваційних проектів у сфері захисту довкілля та відновлення в післявоєнний час[2].

Актуальність питання також ще й у тому, що природоохоронне законодавство, як і загалом українське законодавство, розроблене здебільшого для мирного часу. На сьогоднішній день, в умовах воєнного стану, всю повноту заповдіяних нашій державі екологічних збитків оцінити надзвичайно важко. Застарілими станом на 24 лютого були й Методики обрахування шкоди довкіллю, тому Міністерство захисту довкілля разом з Держекоінспекцією та за консультацією з комітетом швидко оновило наявні та створило нові Методики, зокрема Методику, за якою розраховуватимуть обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від російських бомбардувань і відповідний розмір завданої шкоди, та Методику визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам унаслідок збройної агресії та бойових дій. Шкода, завдана довкіллю й обчислена за цими Методиками, стане підставою для звернення держави до міжнародних судів та для стягнення з росії збитків у сумі, що дасть змогу здійснити заходи, спрямовані на відновлення наших природних екосистем.

Починаючи з 2014 року наше законодавство значною мірою вже гармонізувалося з європейським, про що свідчить загальний показник виконання

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

в понад 61% взятих на Україну зобов'язань. Юридичною засадою для євроінтеграційних процесів у природоохоронній сфері є додатки ХХХ, ХХХІ до Розділу V, Глави 6 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Євроінтеграція у природоохоронній сфері охоплює заходи та реформи за такими напрямками, як управління довкіллям та інтеграція екологічної політики в інші галузеві політики, якість атмосферного повітря, управління відходами, якість води та управління водними ресурсами, промислове забруднення та техногенні загрози, зміна клімату, генетично модифіковані організми.

Величезний аналіз був зроблений організацією ФАО. Він стосується питань забруднення хімічними та металевими предметами. Кожна воронка в наших чорноземах де-факто є концентратором водної ерозії. Через декілька років, якщо не буде проведено ремедіаційних заходів, тобто виведення забрюнювачів з ґрунтів, ми будемо мати "місячний ландшафт", особливо в тих місцях, де проходили активні бойові дії.

Безумовно, головне – це безпека і в цьому сенсі, питання розмінування є ключовим, хоча зараз це можливо лише на звільнених територіях.

Українська асоціація бізнесу і торгівлі (UBTA) надала уряду країни рекомендацію підтримки стратегій "From farm to fork" (від "Лану до столу") та імплементації стратегії "Green Deal" (європейська "Зелена угода").

Стратегія "Від лану до столу" спрямована на прискорення переходу до стійкої продовольчої системи. Вона лежить в основі європейської "Зеленої угоди", та спрямована на всебічне розв'язання проблем продовольчих систем, а ключова її думка – нерозривний зв'язок між здоровими людьми, здоровим суспільством та здоровою планетою.

Це стало особливо актуальним після отримання статусу кандидата в ЄС. Україна має гармонізувати свої політики до політик ЄС. Імплементація українського "Green Deal" є необхідною умовою для подальшої євроінтеграції [3].

Бібліографічний список

1. Русан В. М. Особливості функціонування аграрного сектору економіки в умовах війни URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-07/rusan.pdf>
2. Бородіна О. Сільське господарство України в умовах воєнного стану: уроки для суспільства і політиків. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9288>.
3. Гадзало Я. М., Лузан Ю. Я. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції. Економіка АПК. 2021. № 8. С. 6–17. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202108006>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

**Бонк С.П., Ксенжик Н.
Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри МЕВ та маркетингу
Линдюк А.О.
Львівський національний університет
природокористування**

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ ЩОДО ПОДОЛАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ

Економічна взаємодія країн на світовій арені протягом всієї її історії ніколи не була простою і однозначною. Кожна країна прагнула і буде прагнути зміцнити свої позиції і захищати свої національні інтереси. У той же час, зростаюча взаємозалежність національних економік робить обов'язковим координацію зусиль для вирішення проблем, які мають глобальний характер. Таким чином, Велика депресія, що спричинила уповільнення економічного розвитку промислово розвинених країн підштовхнула країни, щоб захистити власну економіку, накласти досить жорсткі обмеження на імпорт товарів, девальвувати національну валюту, ввести певні обмеження на володіння іноземною валютою.

Однак розпорошені зусилля країн щодо збереження своїх золотовалютних резервів не принесли очікуваних результатів. Більш того, відбулося зниження промислового виробництва, і, як наслідок, падіння рівня зайнятості населення, зниження обсягу міжнародної торгівлі. Існувала об'єктивна необхідність подальшого поліпшення міжнародних валютних і фінансових відносин, що і стало передумовою створення Міжнародного валютного фонду.

За допомогою нагляду МВФ здійснює моніторинг міжнародної валютної системи та змін у світовій економіці, а також проводить перевірку стану економічної та фінансової політики своїх 190 держав-членів. Крім того, МВФ вказує на можливі ризики для стабільності держав членів та консультує їх уряди щодо потенційних коригувань політики, що дозволяє міжнародній валютно-фінансовій системі служити її основній меті сприяти обміну товарами, послугами та капіталом між країнами, підтримуючи цим стійкий економічний зріст. Фонд надає рекомендації щодо економічної політики кожної держави-члена через «нагляд» на двосторонній основі та проводить аналіз міжнародної валютно-фінансової системи, а також змін у світовій та регіональній економіці за допомогою «нагляду на багатосторонній основі». На практиці ці два аспекти нагляду доповнюють один одного, забезпечуючи велику цілісність та послідовність аналізу «вторинних ефектів» — впливу економічної політики однієї країни на інші.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Консультації відповідно до статті IV включають двосторонній діалог щодо аспектів економічної політики між МВФ та офіційними органами країни та охоплюють низку важливих питань, що мають суттєве значення для макроекономіки та відносяться до фінансової, податково-бюджетної, валютної та грошово-кредитної сфери, а також які мають структурний характер.

Що стосується сучасного часу, з огляду безпрецедентного попиту на фінансування та підтримку на початку кризи, спричиненої пандемією COVID-19, МВФ був змушений змінити пріоритетні завдання своєї роботи, оптимізувати свої процедури та перерозподілити кадрові ресурси.

Робота у рамках комплексного аналізу наглядової діяльності за 2021 рік сприяла підвищенню ефективності аналізу системних фінансових ризиків та рекомендацій у галузі макропруденційної політики. Зазначимо, що у 2020-2021 роках Фондом використовувались різні заходи залежно від типу країн. Зокрема, Міжнародним валютним фондом найчастіше застосовувались інструменти із пом'якшення грошово-кредитної політики, проте й інші мали місце у всіх країнах. Хоча гнучкий обмінний курс може відігравати корисну роль амортизатора в умовах волатильності потоків капіталу, він не завжди забезпечує достатній захист економіки, особливо коли доступ до світових ринків капіталу або ринкових потужностей обмежений.

У цілях надання більш своєчасних, цілеспрямованих та обґрунтованих рекомендацій з питань економічної політики МВФ також використовуватиме нові технології, дані та партнерські відносини.

З початку пандемії COVID-19 МВФ прийняв безпрецедентні за швидкістю і масштабами заходи у відповідь на загрози для національних економік, використовуючи свій поточний кредитний потенціал у розмірі приблизно 1 трлн доларів США. Ці заходи передбачали надання фінансової допомоги країнам з невідкладними або потенційними потребами у фінансуванні платіжного балансу з метою захисту життя людей та їх засобів до існування, особливо найбільш уразливих верств населення.

Фонд вжив термінових заходів для надання фінансової допомоги багатьом країнам, що відчували невідкладні потреби у фінансуванні платіжного балансу внаслідок пандемії. Для задоволення попиту ліміти доступу до екстреного фінансування та механізми кредитування МВФ були тимчасово збільшено до кінця 2021 року. Загалом з початку кризи були схвалені кредити 86 країн на суму понад 110 млрд доларів США, у зв'язку з чим загальний обсяг зобов'язань МВФ щодо надання кредитів збільшився до більш ніж 285 млрд. доларів США, з яких виділення більше однієї третини було схвалено з кінця березня 2020 року.

У серпні 2020 року було введено захисні заходи політики, які мали сприяти зниженню фінансових ризиків у випадках, коли держава-член має високий сукупний рівень доступу за механізмами кредитування PRGF та рахунком загальних ресурсів. Крім того, з метою задоволення високого попиту на кредитування МВФ внаслідок кризи Виконавча рада тимчасово збільшила

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

річний ліміт доступу до ресурсів МВФ, який потребує застосування системи виняткового доступу, а також річний та сукупний ліміт доступу до пільгового кредитування.

У зв'язку з пандемією COVID-19 МВФ у режимі реального часу надав рекомендації з питань економічної політики та допомога у розвитку потенціалу більш ніж 175 країнам. На ранніх етапах кризи, спричиненої пандемією COVID-19, Фонд опублікував понад 80 технічних довідок щодо пов'язаних із кризою питань економічної політики. Він також допоміг країнам підвищити ефективність збору та публікації економічних даних з метою вдосконалення процесу прийняття економічних рішень та підвищення прозорості.

В умовах, коли країни наращували надзвичайні витрати, МВФ допоміг зміцнити їхню систему державного управління з метою більш ефективного забезпечення того, щоб грошові кошти оперативно отримували ті, хто найбільше їх потребує, а органи державного управління несли відповідальність за витрачання коштів. МВФ швидко адаптував свої інструменти надання допомоги у розвитку потенціалу до нових дистанційних форматів, що задіяні у зв'язку з пандемією.

Міжнародний валютний фонд надавав державам-членам допомогу у вирішенні стратегічних завдань пов'язаних із стабілізацією національних економік, а також нових завдань, наприклад, пошуку цифрових рішень для здійснення прямих грошових трансфертів, а також дотримання податкових норм платниками податків та збору доходів, забезпечуючи захист витрат на охорону здоров'я та інших соціальних витрат та підготовку до труднощів, пов'язаних із зміною клімату.

Отже, можна стверджувати, що не існує єдиного рішення волатильності потоків капіталу, і що це не той випадок, коли «всі засоби хороші» або «всі політики однаково ефективні». Оптимальна політика залежить від типу шоку і особливостей країни. Наприклад, відповідні політичні реакції в країні з менш розвиненими фінансовими ринками і високим рівнем валютного боргу можуть відрізнятись, від країни, яка не характеризується валютними невідповідностями в своїх балансах, або в країнах, які мають можливість покладатися на більш розвинені ринки.

Загалом країнам з гнучким обмінним курсом, ємними ринками і постійним доступом на ринок все ще потрібно повністю адаптувати свої валютні курси до шоків. Однак, коли країна має певні вразливості, такі як дрібні ринки, доларизація або слабкі інфляційні очікування, інші інструменти також можуть відігравати корисну роль на додаток до постійних значних переваг гнучких обмінних курсів. Зокрема, макропруденційні заходи, валютні інтервенції та заходи з управління потоками капіталу можуть зміцнити незалежність монетарної політики, щоб монетарна політика була належним чином зосереджена на стримуванні інфляції та стимулюванні стабільного економічного зростання. Ті ж інструменти, включаючи превентивні заходи для управління

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

потоками капіталу по відношенню до припливу, прийняті до того, як відбуваються шоки, також можуть допомогти знизити ризики для фінансової стабільності.

Основними напрямками діяльності Фонду при подоланні наслідків пандемічної кризи були і є економічний нагляд, кредитування та розвиток потенціалу, а головна мета полягала у збереженні стабільності міжнародної валютної системи – системи обмінних курсів і міжнародних платежів, які дозволяють країнам здійснювати обіг товарів та послуг. Це є вкрай необхідним для забезпечення сталого економічного росту країн, які є членами МВФ та підвищення рівня життя їх населення.

Таким чином, питання більш ефективного функціонування МВФ в умовах пандемічної кризи та посткризового розвитку, стоїть досить гостро та певні кроки у цьому напрямку здійснюються. Однак при подальшому реформуванні доцільно враховувати історичний досвід при проведенні валютних реформ, складність та тривалість процедури узгодження питань, пов'язаних із суверенітетом та різними інтересами країн світової спільноти.

Бібліографічний список:

1. Антоненко І.М. Співробітництво України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями – шлях до стабільності та розвитку в період кризи. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2009_13/Antonenko.pdf.
2. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org/>
3. Салтинський В.В. Особливості організації кредитування національних економік Міжнародним валютним фондом / Салтинський В.В. // Фінанси України. – 2015. – № 32. – С. 65–67.
4. Ukraine: Financial Position in the Fund as of March 31, 2021, IMF, Data and Statistics, <http://www.imf.org/external/np>
5. World Economic Outlook Financial Turbulence and the World Economy. A Survey by the Staff of the International Monetary Fund. October 2020., <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/weo1098/index.htm>

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

О. Р. Павліш
Науковий керівник:
ст.викладач кафедри міжнародних економічних відносин та маркетингу
Федів Р.Д.
Львівського національного університету
природокористування

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Дослідження напрямів регулювання світової торгівлі та розкриття теми даної статті варто почати із з'ясування суті основних дефініцій міжнародних економічних відносин. Основною формою сучасних міжнародних економічних відносин є міжнародна торгівля, адже вона є інструментом реалізації результатів світогосподарських зв'язків – вивозу капіталу, виробничої кооперації, науково-технічного співробітництва. У широкому розумінні поняття «міжнародна торгівля» включає в себе всю обмінну діяльність на міжнародній арені, не лише товарами, а й іншими результатами людської діяльності (зокрема, послугами). Інше поняття, яке необхідно відрізнити, – «зовнішня торгівля» – торгівля конкретної держави, що здійснюється нею з іншими світовими державами, яка полягає у вивезенні (експорті) і ввезенні (імпорті) товарів і послуг. Сукупна зовнішня торгівля різних країн являє собою міжнародну або світову торгівлю.

Регулювання світової торгівлі здійснюється:

– безпосередньо державами на наднаціональному рівні шляхом створення міжнародних організацій глобального, міжурядового, галузевого характеру (СОТ, Міжнародна торгівельна палата (ІСС), органи ООН: Конференція з торгівлі і розвитку (УНСТАД), Комісія з права міжнародної торгівлі (УНСІТРАЛ); Всесвітня митна організація (ВСО), Економічне співтовариство країн Східної та Південної Африки (СОМЕСА), Шанхайська організація співробітництва (СО), Організація країн — експортерів нафти (ОРЕС), Міжнародна організація із стандартизації (ІСО) та ін.), виникнення інших інституційних форм міжнародного співробітництва, спрямованих на обговорення спільних проблем і координації стратегій економічних політик держав-учасниць (БРІКС, «Велика сімка G7» та ін.); на міжнаціональному рівні — на підставі укладених міждержавних двосторонніх та багатосторонніх договорів (ГАТТ 1947р., Хартія Шанхайської організації співробітництва 2002р., Угода між Сполученими Штатами, Мексикою і Канадою (УСМСА, 2018, набула чинності 01.07.2020р.); Угода про створення Регіонального, всебічного економічного партнерства (РСЕР, 2020, набула чинності 01.01.2022р.), Економічна та торговельна Угода між урядом Сполучених Штатів Америки та урядом Китайської Народної Республіки 2020р. та ін.). На національному рівні державне регулювання здійснюється через органи державного управління цих

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

держав та в межах компетенцій даних органів (у США — Міністерство торгівлі, Офіс Торгового представника, Комерційна служба; у Франції — Міністерство економіки, фінансів та відновлення; у Китаї — Всекитайське зібрання народних представників, Державна Рада, Міністерство Комерції; в Україні: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство економіки України, Антимонопольний комітет та ін.);

– недержавними органами управління економікою (товарними, фондовими, валютними біржами; торговими палатами; асоціаціями; спілками та іншими організаціями координаційного типу), діяльність яких визначається відповідно до їхніх засновницьких документів;

– безпосередніми суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (торговельними фірмами, корпораціями, підприємствами: резидентами та нерезидентами) відповідно до укладених між ними контрактів (договорів): про встановлення цінової політики, розподіл ринку сировини, матеріалів, збуту товарів, розширення сфер впливу тощо.

Державне регулювання є одним із важливих та засадничих складових регулювання світової торгівлі в цілому, яке полягає у провадженні державами власної економічної політики, тобто здійснення комплексу заходів, форм, методів та інструментів державного впливу на економічні процеси. Існують два основні напрями державного регулювання зовнішньої торгівлі: протекціонізм та лібералізація.

Під *протекціонізмом* розуміють системний політичний підхід держави, спрямований на захист власного внутрішнього ринку від іноземної конкуренції, що реалізовується шляхом збільшення кількості обмежень у торгівлі. Протекціонізм, як напрям державного регулювання, класифікують на: *монопольний* (одноосібним суб'єктом та регулятором зовнішньої торгівлі є держава (характерний для країн з командно-адміністративною економікою: Куба, Північна Корея); *прихований* (передбачає одночасне зниження рівня мита і збільшення кількості нетарифних обмежень. До прихованого протекціонізму вдаються економічно розвинуті країни), *колективний* (політика інтеграційних угруповань держав стосовно третіх країн (ЄС), *селективний (вибірковий)* – передбачає захист від іноземної конкуренції лише окремих галузей національного виробництва (наприклад, аграрний протекціонізм).

Історично першим і тривалий час основним інструментом протекціонізму в торгівлі був митний тариф. Такий протекціонізм називається *тарифним* і в чистому вигляді в сучасних зовнішньоторговельних політиках майже не застосовується. Політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції може ґрунтуватися також на вжитті *нетарифних заходів, таких як ліцензування і квотування, «добровільне» обмеження експорту, встановлення мінімальних імпорتنих цін, застосування високих імпорتنих податків і механізму імпорتنих депозитів, адміністративних формальностей і технічних бар'єрів тощо.* Такий тип протекціонізму буде називатися *нетарифним*. Нетарифними за

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

походженням є ще два типи протекціонізму: *неопротекціонізм і прихований протекціонізм*. Неопротекціонізм – це обмеження на міжнародну торгівлю, що вводять країни на доповнення до традиційних (тарифних) форм обмеження небажаного імпорту товарів. До неопротекціоністських, як правило, належать заходи додаткового тиску на експортера товарів/послуг у дану країну, такі як «добровільне» обмеження експорту, технічні бар'єри, адміністративні формальності, «впорядкування» торговельних угод. Зрозуміло, що жодна зовнішньоторговельна політика не може ґрунтуватися тільки на нетарифних заходах. На практиці кожна країна застосовує змішаний протекціонізм як поєднання тарифних і нетарифних методів та інструментів впливу на процес досягнення національних торговельно-економічних інтересів [1].

Лібералізація, на відміну від протекціонізму, має на меті відкриття внутрішнього ринку держави для іноземних конкурентів, шляхом зниження кількості обмежень у торгівлі. Як правило, лібералізаційне державне регулювання торгівлі здійснюється із застосуванням *режиму найбільшого сприяння* (надання податкових, митних пільг для суб'єктів зовнішньоторговельних відносин) або *здійснення вільної торгівлі* (невтручання держави у розвиток торговельних відносин між суб'єктами світового господарства).

Якщо на національному ринку рух товарів зумовлюється переважно економічними факторами і державною політикою, то на світовий ринок суттєвий вплив має зовнішньоекономічна політика окремих держав чи їх груп. Загострення конкуренції між США та Китаєм та існуючі торговельні спори між цими країнами є основним чинником впливу на світову торгівлю. На світовій арені це протистояння називається «торговельна війна» («trade war») і розпочалося воно через встановлення тарифів адміністрацією США на китайську продукцію за часів президентства Д. Трампа. Ця політика була орієнтована на споживачів і збільшення попиту на купівлю американських товарів, що робить дорогим імпорт. Було встановлено такі бар'єри на одяг, також взуття і засобів із електроніки, і не обійшлося без деяких китайських інвестицій. Китай також застосував свої тарифи на продукти американського походження. 15 січня 2020 р. укладено *Економічну та Торговельну Угоду між урядом Сполучених Штатів Америки та урядом Китайської Народної Республіки*. Згідно з Угодою, протягом двох років Китай збільшить закупівлі промислових, енергетичних і сільськогосподарських товарів і послуг США щонайменше на 200 млрд.\$; він бере на себе зобов'язання спробувати викоринити продаж підроблених товарів. Угода включає положення щодо розширення доступу компаній, що надають фінансові послуги, на китайський ринок. Китай також продемонстрував свою готовність піти на компроміс, зменшити дисбаланс у двосторонній торгівлі до 200 млрд.\$ і лібералізувати свій внутрішній ринок для американських компаній. Проаналізувати ефективність даної Угоди можна дослідивши частку імпорту та експорту між ними. У 2021р. експорт

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

американських товарів до Китаю досяг історичного максимуму — 149,2 млрд. \$ (найбільша частка серед інших товарів належить олійним культурам, зерну, напівпровідникам, нафті і газу). У 2017р. ця частка експорту становила 128 млрд. \$, у 2018 р. – 118,4 млрд. \$, у 2019 р. – 104,6 млрд. \$, у 2020 р. – 123 млрд. \$. Щодо Китаю, то у 2021 р. експорт до США склав 577,13 млрд. \$. Це показник є найвищим за останні п'ять років, тому що близько половину цього значення було у 2018 р., і найнижчим є 2019 р., що складає близька 425 млрд. \$ [2].

На регулювання світової торгівлі впливає також *Угода про створення Регіонального, всебічного економічного партнерства (RCEP)* між 15 державами, яка набула чинності 01.01.2022р. і вважається найбільшою в історії торговельною угодою. Угода об'єднала Китай та країни Азійсько-Тихоокеанського регіону, зокрема Австралію, Японію та Південну Корею. Новий торговельний блок змінить позиції Китаю у світі. Він опинився в центрі найбільшого договору завдяки політиці головного суперника — США. Угода дозволить торговим партнерам в Азії отримати доступ на ринки один одного та знизить мита на товари, що потенційно обіцяє прискорення економічного зростання та підвищення рівня життя, особливо найбільш біднішим країнам регіону. Частина торговельної політики Угода все ж залишає на розсуд влади країн-учасниць, тобто Китай або Японія можуть, як і раніше, захищати свій ринок заборонними митами та обмежувати свободу торгівлі, закріплену в новій угоді. Жодного загального механізму вирішення спорів також не передбачено. Але RCEP має одну відмінну особливість: цей торговий союз об'єднує країни, у яких зазвичай непрості дипломатичні відносини, як у Китаю та Японії [3].

Менший, однак помітний вплив на регулювання світової торгівлі, здійснює також *Угода між США, Мексикою і Канадою (USMCA)*, яка з 01.07.2020 р. замінила Північноамериканську угоду про вільну торгівлю (НАФТА), підписану ще у 1989 р між Канадою та США, до якої у 1994 р. приєдналась Мексика. Північноамериканська угода про вільну торгівлю – це торгова угода, яка встановила правила торгівлі між Канадою, США та Мексикою. З часу набуття чинності угоди НАФТА систематично ліквідувала більшість тарифних та нетарифних бар'єрів для вільної торгівлі та інвестицій між трьома країнами НАФТА. USMCA змінює НАФТА в декількох напрямках. Найважливіша зміна полягає в тому, що тепер автомобільні компанії повинні виробляти не менше 75% автокомпонентів в торговельній зоні USMCA [4]. Перспективи USMCA полягають в різному зростанні продуктивності і торгівлі в Північній Америці, а також в захисті вразливих осіб і галузей промисловості. Зниження або скасування тарифів знижує витрати виробництва і торгівлі, що в кінцевому підсумку знижує роздрібні ціни для споживачів і збільшує прибуток компаній. Не дивлячись на те, що Канада зберегла свою давню систему управління поставками для молочного сектора, вона все ж погодилася відкрити американським виробникам додатковий доступ на ринок для 14 видів молочних продуктів. Згідно USMCA, експортери більше не будуть зобов'язані заповнювати

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

офіційні сертифікати. Сертифікація походження може бути здійснена з використанням неофіційної документації, такої як комерційні рахунки-фактури, і може бути завершена імпортером, експортером або виробником. Для спрощення процесу для бізнесу була створена заповнена форма, яка забезпечує включення всієї мінімальної інформації, необхідної митницею [5]. Варто погодитись із думкою М. Л. Варламової, яка зазначає, що «зниження митних бар'єрів та відкриття більшого доступу до ринків країн позитивно позначилися на економічній взаємодії цих країн. Країни активно обмінюються товарами, послугами, робочою силою, інвестиціями. Але ці процеси мали і мають не завжди тільки позитивний вплив. Оскільки США та Канада є більш впливовими членами, ніж Мексика в угрупованні, спостерігалася певна несправедливість прийняття рішень щодо мексиканської сторони. Це стосувалося як і економічних моментів на пряму, так і соціальних та екологічних» [6].

Таким чином, регулювання світової торгівлі здійснюється на державному трьохрівневому, недержавному напрямках, а також безпосередніми суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з метою формування більш прозорого торговельного середовища, запровадження недискримінаційних «правил гри» між державами під час здійснення ними товарного обміну, врегулювання корпоративних торговельних зв'язків, що в цілому призводять до інтенсифікації експортно-імпортних відносин. Переважний вплив на регулювання світової торгівлі здійснюють процеси інтеграції між географічно-близькими державами, економічні зв'язки між якими сформовані історично (наприклад, США, Канада та Мексика), а також глобалізація існуючих регіональних інтеграційних угруповань (наприклад, USMCA, RCEP, ЄС та ін.).

Список використаних джерел:

1. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 602 с.
2. Брензович К.С., Січка В.М. Торговельні відносини США та Китаю в сьогоденних умовах конкуренції./International economics and international relations. Proceedings of the 13th International Scientific and Practical Conference «Science and Practice: Implementation to Modern Society» (October 16-18, 2022). Manchester, Great Britain, №128. URL: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>
3. Найбільша торговельна угода в історії набула чинності. Вона об'єднала 15 країн навколо Китаю. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-59847651>
4. The New York Times. Trump Just Signed the U.S.M.C.A. Here's What's in the New NAFTA. URL: <https://www.nytimes.com/2020/01/29/business/economy/usmca-deal.html>
5. Understanding North America's new trade deal. Livingston International 2021. URL: <https://view.livingstonintl.com/usmca/p/1>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

6. Варламова М. Л., Ковальова О. І., Козачишина А. С., Лясковець К.К. Особливості інтеграційних процесів країн НАФТА. / Економіка і організація управління, № 2 (42) 2021. – 10 с.

**Сеньків Н.Р.
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри економіки Зеліско Н.Б.
Львівський національний університет
природокористування**

СУЧАСНА ЕКОНОМІКА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Початок воєнних дій на території будь-якої держави має руйнівні наслідки для її економіки. Наприклад, експерти зазначають, що «російська агресія завдала Україні безпрецедентних гуманітарних і соціальних втрат і спричинила серйозні деструктивні процеси, у т. ч. руйнацію інфраструктури на території бойових дій, дезорганізацію усталених виробничих зв'язків і критично важливих постачань ресурсів, часткову втрату зовнішніх ринків та експортного потенціалу» [1]. Проте згодом економіка країни адаптується та перебудовується під потреби війни. Як результат, змінюються економічні практики та економічна поведінка різного роду соціальних суб'єктів. В умовах капіталістичної системи локальні війни можуть розглядатися як потенційні джерела прибутку.

З урахуванням того, що ми маємо справу з новим типом збройного конфлікту в Україні, актуальним є дослідження його впливу на економіку країни.

Збройний конфлікт в Україні спричинив масштабні зміни в економіці. Основними наслідками є: економічна нестабільність, зниження ділової активності; втрата частки промислового потенціалу (на окупованих територіях опинилося до 20 % промислових підприємств України); руйнування виробничої та соціальної інфраструктури Донецької та Луганської областей; пошкодження та руйнування житлового фонду; зменшення аграрного потенціалу країни; зростання безробіття та зниження купівельної спроможності населення; погіршення бізнес-клімату; зниження обсягів експорту та втрата надходжень до бюджету з окупованих підприємств тощо [2]. На військові потреби у бюджеті України закладаються значні кошти у порівнянні з попередніми роками, активно розвивається військово-промисловий комплекс, зростає чисельність української армії. За даними Стокгольмського інституту проблем миру (SIPRI), останніми роками суттєво збільшилися військові витрати України. Наприклад, у 2013 р. цей показник становив 2,047 млрд долл., а у 2019 р. – 4,557 млрд долл. [3]. Якщо взяти співвідношення витрат до ВВП країни, то маємо 1,6 % та 3,4 % відповідно.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Війна породила нові практики отримання доходів. Наприклад, заборона оптової торгівлі з окупованими територіями призвела до підвищення роздрібних цін в неокупованих населених пунктах, які розташовані неподалік лінії розмежування. Люди пенсійного віку з ОРДЛО здійснюють «маятникову» міграцію з метою підтвердження права на соціальні виплати та заодно роблять закупи. Продукти, одяг, ліки стали значно дорожчими, що викликало обурення серед місцевого населення.

Російсько-українська війна є найстрашнішою у Європі з часів Другої світової війни. У 2014 році Росія порушила післявоєнну систему безпеки Європи після анексії АР Криму, проголошення ЛНР та ДНР на території Східної України, а у 2022 році розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну по всій довжині спільного кордону і з території Білорусі. Світовий банк прогнозує, що через російське вторгнення в Україну глобальне економічне зростання у 2022 році знизиться з 4,1% до 3,2%, країни зіштовхнуться з стагфляцією (стагнація у виробництві відбувається одночасно з інфляцією), зростанням цін на енергоносії, порушенням ланцюгів поставок. Населення буде змушене жити в умовах турбулентного середовища, постійній нестачі продуктів харчування, обмеженій кількості робочих місць, що призведе до масових заворушень та голодних бунтів.

Експерти Bloomberg Economics змоделиували три сценарії розвитку російської, європейської та американської економіки (зростання, інфляція, монетарна політика) під час війни в Україні (рис.1.).

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

■ Жорсткий ■ Помірний ■ М'який

Сценарії	Стабільність на ринках нафти та газу	Порушення енергопостачання, зростання цін на нафту та газ, ризик на ринках	Постачання європейського газу та нафти припинено, глобальний шок
Санкції	Широкі. Санкції проти великих банків, обмеження валютних операцій і доступу до технологічних компонентів	Універсальні. Російські корпорації та банки відрізани від глобальних ринків із вилученням нафти та газу	Максимальні санкції. У відповідь Росія перекриє потік газу до Європи
Вплив на Росію	Падіння рубля, інфляція, скорочення економіки	Слабкий рубль, перебої у торгівлі викликають глибоку рецесію	Поглиблення кризи, оскільки бюджет та енергетичний сектор Росії зазнають додаткового удару
Вплив на Європу	Вищі ціни на енергоносії та помірне зростання. Підвищення курсу ЄЦБ наприкінці 2022 року	Сплеск цін на енергоносії, помірний економічний спад. Підвищення курсу ЄЦБ перенесено на 2023 рік	Дефіцит енергії, економічна невизначеність, рецесія
Вплив на США	Вищі ціни на енергоносії та жорсткі фінансові умови	Вищі ціни на енергоносії та глобальні ризики	Найгірший випадок: сплеск цін на енергоносії, інфляція, ФРС змушена посилити свій вплив

Рис.1. Сценарії розвитку економіки під час війни в Україні*

*Джерело: [4].

Вплив збройних конфліктів на економіку можна розглядати в двох аспектах – глобальному та локальному. Наявність війн малої інтенсивності в різних частинах світу підживлює економіку через бурхливий розвиток військово-промислового комплексу, а також можливості екстерналізації витрат капіталістичної системи. У локальному масштабі будь-яке збройне протистояння є руйнівним для економіки країни, орієнтованої на функціонування в мирний час. Набуття конфліктом затяжного характеру спричиняє переформатування життя суспільства в усіх аспектах. Економічна система адаптується та породжує нові практики. Виникають парадоксальні ситуації, коли з'являються можливості «заробляти» на конфлікті, а відтак і особи, які зацікавлені у його збереженні.

Принципово важливо у сучасних умовах звернути увагу на ідентифікацію науковцями характеру війни. Як відомо війни поділяються на несправедливі загарбницькі імперіалістичні та справедливі національно-визвольні. Весь цивілізований світ, спираючись на норми міжнародного права та трагічний

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

досвід глобальних воєн, засуджує нелюдську жорстокість та закликає дотримуватись моральних принципів ведення війни.

Бібліографічний список:

1. Українець Л., Яблонська А., Кравець Ю., Стасина Ю. Комплексна оцінка економічної ситуації в Україні у 2014-2015 рр. (частина 1: Загальна оцінка макроекономічної ситуації). URL: <http://iac.org.ua/kompleksnaotsinka-ekonomichnoyi-situatsiyi-v-ukrayini-u-2014-2015-rr-chastina-1-zagalna-otsinka-makroekonomichnoyisituatsiyi/> (дата звернення: 13.10.2022).
2. Кучер Л. Воєнний конфлікт на Сході України: економічний аспект. Сучасна війна: гуманітарний аспект: тези доповідей, 31 травня – 1 червня 2018 р. Харків : Харківський національний університет повітряних сил ім. І. Кожедуба, 2018. С. 149-153.
3. *The Economist*. How the invasion of Ukraine will spread hunger in the Middle East and Africa. URL: <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/how-the-invasion-of-ukraine-will-spread-hunger-in-the-middle-east-and-africa/21808072> (дата звернення: 3.10.2022).
4. Bloomberg. How War in Ukraine Threatens the World's Economic Recovery. URL: <https://www.bloomberg.com/news/features/2022-02-25/war-in-ukraine-how-the-ukraine-russia-conflict-could-impact-the-global-economy> (дата звернення: 30.09.2022).

Холівчук О.П.

Науковий керівник: викладач економічних дисциплін Досин О.М.
ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж Львівського
національного університету природокористування»

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Глобалізація господарської діяльності призвела до того, що на механізм світового господарства все більш помітний вплив стали справляти проблеми, про які світове співтовариство вперше заговорило наприкінці 60-х і на початку 70-х років. Ці проблеми одержали назву глобальних, а в наукову літературу був уведений термін "глобалістика" як специфічний напрямок міжнародних економічних досліджень.

Більшість дослідників одностайні в тому, що, незважаючи на всю розмаїтість глобальних проблем, вони мають загальну специфіку, яка виділяє їх на тлі інших проблем світової економіки.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Під глобалізацією світового господарства розуміють процес посилення взаємозв'язку національних економік країн світу, що знаходить своє вираження в утворенні світового ринку товарів та послуг, фінансів; становленні глобального інформаційного простору, перетворенні знання в основний елемент суспільного багатства, виході бізнесу за національні кордони через формування ТНК, впровадженні й домінуванні в повсякденній практиці міжнародних відносин і внутрішньо-політичного життя народів принципово нових, універсальних ліберально-демократичних цінностей.

Причини формування глобалізаційних процесів:

- процес інтернаціоналізації, який приводить до поглиблення співробітництва між країнами та посилення їх взаємозалежності;
- науково-технічний прогрес: поява інформаційних технологій, які докорінно змінюють всю систему соціально-економічних відносин, переносять на якісно новий технічний рівень організаційно-економічні відносини, транспортні та комунікаційні зв'язки;
- загострення проблем, що є загальними для всіх людей і країн світу та важливими з погляду збереження та розвитку людської цивілізації. Характерні ознаки глобалізації:
 - взаємозалежність національних економік та їхнє взаємопроникнення, формування міжнародних виробничих комплексів поза національними кордонами;
 - фінансова глобалізація – зростаюча фінансова єдність та взаємозалежність фінансово-економічних систем країн світу;
 - послаблення можливостей національних держав щодо формування незалежної економічної політики;
 - розширення масштабів обміну та інтенсифікація процесів руху товарів, капіталів, трудових ресурсів;
 - створення інституцій міждержавного, міжнародного регулювання глобальних проблем; тяжіння світової економіки до єдиних стандартів, цінностей, принципів функціонування.

На рівні галузі глобалізація визначається тим, наскільки конкурентоспроможність компанії всередині галузі в даній країні взаємопов'язана з її конкурентоспроможністю в іншій країні. Чим більше глобалізована галузь промисловості, тим більше переваг отримує компанія від внесеної технології, виробничого процесу, фабричної марки. Глобалізовані галузі промисловості мають тенденцію домінувати на кожному ринку одним і тим самим набором глобальних компаній, які координують між собою стратегічні дії в усіх країнах своєї активності.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Глобалізація на рівні окремої країни характеризується ступенем взаємозв'язку її економіки зі світовою економікою в цілому. Незважаючи на зростання глобалізації світової економіки, не всі країни інтегровані в однаковій мірі.

Існують декілька головних показників, що визначають ступінь інтегрованості економік різних держав у глобальну економіку:

- співвідношення зовнішньоторговельного обігу і ВВП;
- прямі іноземні інвестиції (ПІІ), які спрямовуються в економіку країни і з країни, та портфельні інвестиції;
- потік платежів роялті в країну та з країни, що пов'язані з переданням технологій.

Глобалізація на світовому рівні визначається економічними взаємозв'язками між країнами, що відбиваються на зустрічних потоках товарів, послуг, капіталу й ноу-хау, що постійно зростають.

Основна риса процесу глобалізації полягає у формуванні глобально функціонуючого виробничого процесу, серцевиною якого є сформовані інтернаціоналізовані відтворювальні цикли – ядра, які виступають своєрідним локомотивом світового господарства.

У сучасному світі глобалізація справляє домінуючий вплив на розвиток будь-якої держави. З одного боку, через розповсюдження інновацій у сфері технологій і менеджменту, активний обмін товарами, послугами, інвестиціями, вона сприяє підвищенню ефективності функціонування національних економік, а з другого – посилює нерівномірність, асинхронність та диспропорційність розвитку. На одному полюсі сучасної світової економіки концентруються країни – глобальні лідери з домінуванням США.

Глобалізація – це об'єктивний процес планетарного масштабу, який має як прогресивні наслідки, так і негативні.

До позитивних ми можемо зарахувати:

- поширення нових інформаційних технологій та пов'язаних з ними переваг (скорочення часу і витрат на трансакції, поліпшення умов праці та життя);
- перехід на ресурсозаощаджувальні технології;
- посилення уваги до важливих проблем людства та ін.

Однак, глобалізація економіки – це не лише вигоди від зростання участі країни в світових економічних процесах, але й висока ймовірність втрат, зростання ризиків. Глобалізація передбачає, що країни стають не просто взаємозалежними з причини формування системи міжнародного інтегрованого виробництва, зростання обсягів світової торгівлі та потоків іноземних інвестицій, інтенсифікації руху технологічних нововведень тощо, але й більш вразливим щодо негативного впливу світогосподарських зв'язків.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

До негативних наслідків глобалізації належать:
посилення нерівномірності розвитку країн світу;
нав'язування сильними країнами своєї волі, нераціональної структури господарства, політичної та економічної незалежності.

Зміни, що відбулися в 70—80-і й особливо в 90-і р., дають підставу говорити про зміну пріоритетів у глобальних проблемах. Якщо ще в 60-70-х р. головною вважалася проблема запобігання світовій ядерній війні, то зараз на перше місце одні фахівці ставлять екологічну проблему, інші - демографічну проблему, а треті - проблему бідності та відсталості.

Питання встановлення пріоритетних глобальних проблем має не лише наукове, а й важливе практичне значення. За оцінками, що проводилися в різних дослідницьких центрах, щорічні витрати людства на вирішення глобальних проблем мають складати не менше 1 трлн дол., тобто близько 2,5 світового ВВП. Звідси важливого значення набувають рейтинг тієї чи іншої проблеми та фінансування її вирішення відповідно до рейтингу.

Класифікація глобальних проблем така:

- 1) політичні проблеми (недопущення світової ядерної війни і забезпечення стабільного миру, роззброєння, військові та регіональні конфлікти);
- 2) природно-екологічні проблеми (необхідність ефективною і комплексною охорони навколишнього середовища, енергетична, сировинна, продовольча, кліматична, боротьба з хворобами, проблеми Світового океану тощо);
- 3) соціально-економічні проблеми (стабільність розвитку світового співтовариства, ліквідація відсталості країн, що розвиваються, проблема розвитку людини, злочинність, стихійні лиха, біженці, безробіття, проблема бідності та ін.);
- 4) наукові проблеми (освоєння космічного простору, довгострокове прогнозування тощо).

Екологічна проблема. Важливою складовою глобальних проблем є екологічні, спричинені варварським ставленням людини до природи: масова вирубка лісів, знищення річок, забруднення прісної води. Щорічно у світі знищується 15 млн.га лісів, на одне посаджене дерево припадає 10 вирубаних.

Шляхи розв'язання екологічної проблеми:

швидкий розвиток і використання таких основних видів самовідновлюваної енергії, як сонячна, енергія вітру, океанічна інше;

структурні зміни у використанні існуючих невідновлюваних видів енергії, а саме: збільшення частки вугілля в енергобалансі при зменшенні частки нафти та газу, оскільки запаси останніх на планеті значно менші, а їхня цінність для хімічної промисловості набагато більша;

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

необхідність створення екологічно чистої вугільної енергетики, яка б працювала без шкідливих викидів газу;

розробка всіма країнами конкретних заходів із дотримання екологічних стандартів – чистоти повітря, водних басейнів, раціонального споживання енергії, підвищення ефективності своїх енергетичних систем;

вивчення запасів усіх ресурсів із використанням найновіших досягнень НТР. Як відомо, планета розвідана лиш на глибину – до 5км. Тому важливо відкрити нові ресурси на більшій глибині Землі та на дні Світового океану;

пошук ефективних методів управління процесом зростання народонаселення з метою його стабілізації на рівні 10 млрд. осіб на початок XXI ст.;

призупинення вирубки лісів, особливо тропічних, забезпечення їх раціонального використання;

комплексна розробка законодавства про охорону навколишнього середовища, у тому числі про відходи.

Бібліографічний список:

1. Глобальні проблеми людства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Глобальні світові проблеми господарського розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19157/>.
3. Світова глобалізація та сучасні глобальні проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://msn.khnu.km.ua/pluginfile.php/254660/mod_resource/content/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B0_10_%D0%93%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2014022015.pdf

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

РОЗДІЛ IV

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ, МАРКЕТИНГУ ТА ЛОГІСТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Костенко А.В

**Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри
МЕВ та маркетингу Булик О.Б.
Львівський національний університет
природокористування**

«ВІРУСНИЙ МАРКЕТИНГ» ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ

Вірусний маркетинг – це комплекс заходів, які сприяють виведенню на загал рекламної інформації. Розповсюдження такої інформації зазвичай є результатом поширень кінцевих споживачів, це означає, що основну рекламу роблять самі споживачі які дуже зацікавлені цією продукцією, яка «вірусно» на них по впливала, у більшості варіантів це вірусний відео-ролик вони поширюють його на загал у своїх соціальних мережах, месенджерах, історіях, або просто розповідають друзям чи близьким при очному спілкуванні.

В основному, вірусний маркетинг отримує успіх завдяки тренду. Тренд – напрям, тенденція. Зміна що визначає загальний напрямок розвитку будь-якого процесу або явища (економіки, політичних відносин, суспільної думки, стилю в моді і т.д) [1]. Тому не будемо відкидати факту, що простий маркетинг може бути не підготовленим, не спланованим, а просто вчасно викладеним у мережі, тобто під час якогось відповідного на той момент тренду. В такому випадку успіх на деякий час гарантований, споживачі просто підхоплюють тренд, і за визначення наведеним вище, поширюють його, тобто просто реклама перетворюється у «вірусну». Але якщо брати до уваги повноцінну рекламну компанію то, вірусний маркетинг – це настільки правильний і впливовий підхід до реклами, що користувачі просто впливають один на одного і стають споживачами. Використання вірусного маркетингу за останні 6 років супроводжуються позитивною статистикою та оцінено від 1 балу(що означає мінімальне використання) до 12 балів (що означає широке розповсюдження) (рис.1).

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Рис. 1 . Тенденція розвитку «вірусного маркетингу» у світі [2]

Як і будь яка реклама вірусний маркетинг має свої плюси та мінуси. До плюсів можна віднести: низьку вартість (практично безкоштовно); немає асоціації з рекламою; легкі ненав'язливі канали поширення; миттєве підвищення впізнаваності; свобода від правил; гнучкість. З мінусів, це: нестабільність; перенасиченість ринку; ніяких гарантій; один вірус не спрацює, ажітаж схильний до спаду [4, С.339]. Як бачимо, переваги все ж переважають над недоліками, звідси і зрозуміло чому вірусний маркетинг набрав такої популярності серед споживачів. Що означає не залежить від правил? У мережі Інтернет досить легко поширити будь-яку інформацію, тому реклама є не лише вільною, а й гнучкою для будь-якого споживача. Також особливістю вірусної реклами є її непомітність: вона не набридає потенційному клієнту та повільно підводить його до покупки коли він сам цього не усвідомлює.

Але у розповсюдженості вірусної реклами є декілька величезних мінусів: ніхто не може гарантувати її результати, перенасиченість ринку за останні роки стімко зростає ,навіть якщо ви отримали успіх з однієї реклами, це не гарантія стабільності, у вірусному маркетингу потрібно кожного разу оновлювати свою рекламу нововведенням, слідкувати за трендами , або й придумувати знову щось нове. Тобто вірусна реклама не може існувати окремо – її використовують, скоріше, як допоміжний інструмент.

Основний принцип вірусного маркетингу заключається в тому, що людина, яка отримує «вірусну рекламу», повинна бути впевненою, що вона виходить від особи незацікавленої, просто від знайомого, друга, члена сім'ї, але ні в якому разі не причетного до рекламної компанії.

На перший погляд здається, що це все дуже просто, але насправді для запуску вірусної реклами потрібні також необхідні знання у сфері економіки та маркетингу.

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

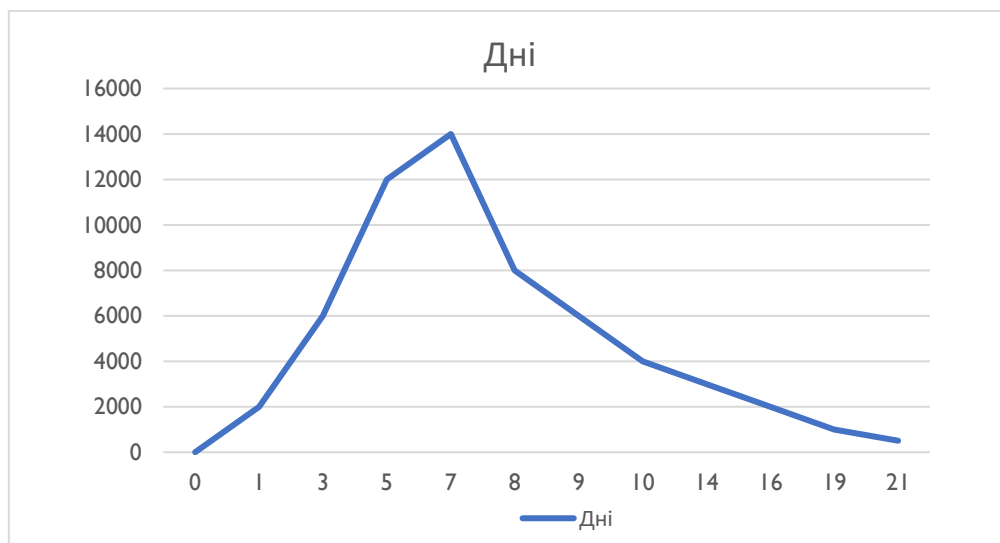

Рис. 4. Крива поширення контенту вірусної реклами (перегляди за дні після поширення) [2].

За графіком ми можемо спостерігати, що пікова кількість переглядів припадає на 3-7 дні та триває протягом 21 дня, що доводить довготривалість вірусної реклами. Перші 3 дні вірусна реклама набирає обертів та розповсюджуються серед мережі (беремо до уваги що графік є стандартним, оскільки пік популярності може бути по часі тиждень і навіть місяць) [5].

Просування за допомогою вірусної реклами може приймати найрізноманітніші форми – відео, фото, флеш-ігри, ігри, статті, просто текст, офіційні новини, або розповсюдження у вигляді чуток. Найкраще поширюються відеоролики. Найгірше – текст. Саме з цієї причини сьогодні текстової вірусної реклами відшукати практично неможливо. А от щодо вірусних відео – тут, як правило, використовуються різноманітні смішні ролики тривалістю не більше 5 хвилин. Вони нагадують за своїм форматом рекламне відео. Крім роликів, вірусним відео може стати також і музичний кліп або трейлер до нового фільму, випадково за знятий відео-ролик, навіть виступ якоїсь людини на конференції

Можна відокремити декілька видів вірусного маркетингу.

Таблиця 1.

Класифікація вірусного маркетингу

Pass-along (з англ. «передавати»)	Найбільш розповсюджений та найдешевший вид вірусного маркетингу. Прикладом може слугувати обмін відеороликами, посилання на кумедні фото, флеш-ігри. Ідея полягає у тому, що рекламодавець несе витрати тільки на створення цікавого фото або ролика, а розповсюдженням будуть займатись самі користувачі, причому абсолютно безкоштовно.
Undercover (з англ. «таємний», «секретний»)	Це здебільшого не дешевий варіант вірусного маркетингу, проте дуже дієвий. Його використання завжди пов'язане з незвичайністю повідомлення, яке змушує цільову аудиторію

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

	звертати увагу на нього та здійснювати самостійні пошуки інформації. Тут важливим є саме «елемент розслідування», коли люди, наприклад, побачивши на вулиці гарний малюнок, після цього заходять в Інтернет для того, щоб дізнатися подробиці.
Incentivised (з англ. «стимул»)	Використання цього виду вірусного маркетингу передбачає певну винагороду за дії з боку цільової аудиторії (знижку під час здійснення наступної покупки тощо).
Buzz (з англ. «чутки»)	Його основною метою є привернення уваги, а засоби значення не мають

*Джерело: [4].

Для створення ефективної реклами, необхідно пам'ятати, що ідея має показати продукт таким чином, щоб представити всі його переваги і сформулювати потребу в ньому. В іншому випадку оригінальна ідея може просто «задавити» бренд і він залишиться в стороні від слави реклами. Отже, вірусний маркетинг може стати ефективним лише в правильних руках і при комплексному підході, розробленому спеціалістами, але не виключає факту, що вірусна реклама може бути також і випадковою.

Бібліографічний список

1. Словник визначень. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?sword=тренд>
2. Economic Analysis, Volume 32. No. 2. 2022, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна, доц. Дар'я Горелова. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/2026/6565657101>
3. Блог Техонюк Надії. Вірусний маркетинг: Реклама за яку не потрібно платити. URL: <https://elit-web.ua/ua/blog/viral-marketing>
4. Кордзає Н.Р. Вірусний маркетинг як метод електронної комерції. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 338-342.
5. Вірусний маркетинг (Viral marketing). Теорія і практика. URL : <https://seo-fight.blogspot.com/2011/01/viral-marketing.html>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Крехтяк С.Я
Науковий керівник: к.е.н., доц. Булик О.Б.
Львівський національний університет
природокористування

БРЕНДИНГ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ПОПИТУ НА ПРОДУКЦІЮ

Поняття «брендинг» – це діяльність зі створення тривалої прихильності до товару на основі спільного впливу на споживача рекламних повідомлень, товарної марки, пакування тощо, об'єднаних певною ідеєю та фірмовим оформленням, які виокремлюють товар серед конкурентів і створюють його образ.

Особливу роль відіграє значення та допомога у формуванні попиту на продукцію. Брендінг включає роботи по дослідженню ринку, позиціонуванню продукту, створенню імені (brand name), дескриптора, слоган, системи візуальної і вербальної ідентифікації (товарний знак, фірмовий стиль, упаковка, спеціальні звуки і так далі), використанню ідентифікаційних і комунікаційних носіїв, що відображають і транслюють ідею бренду [1].

Брендінг допомагає:

- ✓ підтримувати запланований обсяг продажу на конкретному ринку і реалізовувати на ньому довгострокову програму зі створення та закріплення у свідомості споживачів образу товару або товарної групи;
- ✓ забезпечити збільшення прибутковості внаслідок розширення асортименту товарів і знань про їхні загальні унікальні якості, впроваджуваних за допомогою колективного образу;
- ✓ передати в рекламних матеріалах і кампаніях культуру країни, регіону, міста, де виготовлений товар, врахувати запити споживачів, для яких він призначений, а також особливості території, де він продається [2; 4].

Іншими словами бренд або фірмовий стиль – це певне враження про товар в думках споживачів, так кажучи це ярлик який наклеюємо на товар.

Брендінг у сучасному міжнародному економічному середовищі активно розвивається. Якщо ще недавно вважалося, що для виникнення бренду необхідно, щоб торгова марка проіснувала як мінімум 50-60 років, то тепер у світі почали вести бесіду про феномен швидких брендів. Інтернет-магазин Amazon потрапив у списки інтербренд після 5-ти років свого існування. Однією з основних проблем брендінгу в сучасній економіці є його недовговічність. Люди банально забувають про відоме ім'я.

На тлі цього все більшу роль в успіху становлення бренду і в його подальших перспективах відіграє своєчасне проведення кваліфікованих маркетингових досліджень. Для організації, що бажає зробити зі своєї продукції

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

бренд, це надзвичайно важливо, тому що саме правильно досліджений ринок – це половина справи при створенні добре розробленого, прибуткового бренду. Існують сильні й слабкі бренди. Сильним називається бренд, який заснований на високоефективний товарному знаку, що виділяється серед конкурентів, що поринають у свідомість споживача і виникають у його пам'яті при згадці певної групи товарів. Він володіє художньою цінністю і формує позитивне ставлення до товару. Слабкий ж, навпаки, не виділяється серед конкурентів і не викликає в пам'яті споживача асоціацій з товаром.

Предметом брендингу може стати будь-який об'єкт. Найбільш поширені види брендингу: товарний, брендинг послуг, брендинг особистості і організації, внутрішній, брендинг роботодавця, політичний, брендинг в мистецтві, спортивний [3].

До засобів реалізації доцільно віднести інструменти брендингу, адже саме їх використання на підприємстві дозволить контролювати та здійснювати брендинг для забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Завдяки брендингу встановлюється необхідний асортимент товарів чи послуг, потрібних споживачеві. Споживачі віддають перевагу бренду, який має високу цінність, тому що так їм легше розуміти, які переваги має товар – носій бренду. І водночас бренд має цінність, якщо обізнаність споживачів з ним сприяє виявленню прихильності до товару і формуванню лояльності. Подальші дослідження мають бути спрямовані на удосконалення методик оцінювання сили та вартості бренду, визначення особливостей управління брендами в конкретних галузях.

Отже, процес брендингу повинен носити стратегічний та цілісний характер, зосереджуватися на створенні образу бренда, для чого всі маркетингові зусилля повинні бути об'єднані. У довгостроковій перспективі правильно побудований образ бренду повинен викликати його силу, яка в свою чергу забезпечить в майбутньому надійну та стабільну додану вартість товару, підвищення конкурентоспроможності підприємства

Бібліографічний список

1. Амосов О.Ю., Діденко Н.В., Лебедева К.Ю. Брендинг як основний інструмент маркетингу в Україні. *Економічна наука*. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2015/4.pdf.
2. Вєсьолов В. Що таке брендинг і навіщо він потрібний. URL: <https://sendpulse.ua/blog/what-is-branding>
3. Гриценюк В.В., Руснак А.В., Надточій І.І. Сутність брендингу та його роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/158.pdf.
4. Ковальов А. В., Шиян А. О. Теоретичні основи бренду, брендингу та ребрендингу. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/72006318.pdf>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Я. В. Лукашук
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри
МЕВ та маркетингу Гаврилюк І. І.
Львівський національний університет
природокористування

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО МАРКЕТИНГОВОГО ПЛАНУВАННЯ

Для будь-якої дослідницької або планової роботи базовим є питання планування та стратегій, бо від нашого вибору залежить подальша доля підприємства, а саме:

- інформативна база роботи;
- математичний апарат, який використовується;
- можливість ілюстрації та презентації результатів;
- достовірність та надійність одержаних рекомендацій [2].

Зараз доступний цілий спектр методів стратегічного маркетингового планування, хоча вони суттєво відрізняються один від одного. Найважливішою є проблема їх систематизації та виявлення найбільш результативних для даного проекту, потрібно аналізувати усі технічні, організаційні, економічні особливості та визначати достовірність вихідної інформації.

Стратегічне планування забезпечує основу для всіх управлінських рішень, функції організації, мотивації і контролю орієнтовані на вироблення стратегічних планів. Основним завданням планування є отримання максимального прибутку як результату діяльності та здійснення його найважливіших функцій: планування маркетингу, продуктивності, інновацій та іншого.

Основна мета стратегічного маркетингу фірми – розробка плану заходів, націлених на досягнення поставлених цілей за показниками реалізації продукції у встановлені тимчасові рамки за рахунок збільшення рентабельності, залучення зовнішніх інвесторів і своєчасного реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища компанії.

Головне завдання стратегічного маркетингу – регулярний моніторинг діяльності компанії з метою виявлення можливостей і варіантів дії для досягнення більш високих показників прибутку і рентабельності.

Стратегічний маркетинг будується на проведенні передпланового маркетингового аналізу, маркетингових дослідженнях, сегментації ринку і позиціонування продукції компанії в регіоні збуту. Всі перераховані елементи вимагають розробки певних тактичних дій.

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

Таблиця 1

Аналітичні методи стратегічного маркетингового планування

Назва методу	Сутність та зміст	Недоліки, обмеження	Область використання
1. Концепція життєвого циклу виробу (ЖЦВ)	Зв'язує обсяги продажу з доходом по етапах життєвого циклу виробу. Можливо прогнозувати обсяги випуску товару по етапах ЖЦВ	Потребує великої інформаційної бази за весь ЖЦВ. Орієнтовні результати	Ранні стадії СМП для продукту, який довго знаходиться на ринку
2. Метод кривих досвіду	Зв'язує собівартість виробу з обсягом випуску продукції Укрупнений підхід, має багато припущень Стадія розробки цілей, задач та вибору варіантів стратегії та господарських рішень 3. СVP–метод	Зв'язує витрати, обсяг випуску продукції та прибуток, враховуючи структуру собівартості; дозволяє розрахувати крапку безбитковості, коефіцієнт запасу та ціни в залежності від рівня прибутку	Багато укрупнень та припущень, тому результат – орієнтовний
4. SWOT-аналіз	Дозволяє проводити комплексний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, та одержувати кількісну збалансовану оцінку факторів впливу.	Потребує широкої інформаційної бази; при дефіциті даних метод досить суб'єктивний.	Стадія діагностики та аналізу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища
5. ABC-аналіз	Базується на виділенні «малої» долі, 20% товару (група А), яка потребує не менш, ніж 80% витрат. Правило Паретто «20/ 80». Група В – менш, ніж 15%, група С – залишок.	Потребує відповідної інформативної бази; наявність приблизної оцінки та розподілу товару по групах	Стадія планування товарного портфелю фірми розробки маркетингового «міксу»
6. PEST-аналіз	Структурує фактори впливу зовнішнього середовища по 4-х групах – політична, економічна, соціальна, технологічна, що дає можливість комплексно	Дає приблизну оцінку впливу, але у поєднанні з бальним методом може бути одержана і кількісна оцінка в цілому та по кожній з 4-х груп.	На стадії аналізу та діагностики зовнішнього середовища.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

	оцінити вплив зовнішнього середовища.		
--	---------------------------------------	--	--

Найпопулярнішою методикою проведення портфельного корпоративного аналізу є використання матричних методів.

Матриця – це модель, що може бути побудована на основі будь-яких показників. Найбільше поширення одержали двовимірні матриці, за допомогою яких підприємства або послуги можуть порівнюватися один з одним за такими критеріями, як темп зростання продажів, відносна конкурентна позиція, стадія життєвого циклу, частка ринку, привабливість галузі тощо [1].

Матричні методи – дають можливість виявити тренди процесу, виходячи з якісної оцінки та зв'язку між величинами, по яких будується сама матриця. Вони в основному зводяться до побудови двовимірних матриць (можуть бути і з більшим числом вимірів).

Для реалізації матричного підходу необхідна попередня робота:

- 1) визначення переліку об'єктів, щодо яких розглядається первинний, вторинний і третинний впливи факторів;
- 2) визначення переліку факторів, які мають значний вплив на конкурентоспроможність підприємства.

Основними, найчастіше використовуваними є 5 моделей, а саме – модель портфеля долі ринку (БКГ), матриця Мак-Кінсі, матриця можливостей та загроз, модель PEST, матриця «конкурентоспроможність –стадії життєвого циклу» (модель ADL/LC). Існує ще багато більш специфічних матриць, які використовуються обмежено [3].

Крім того, стратегічне планування можна розглядати як один із засобів, який дозволяє найбільш повно використовувати потенціал підприємства. Саме тому останнім часом на підприємствах економічно високорозвинутих країн світу стратегічне планування виступає головним чинником, що визначає успіх підприємства на ринку. Натомість в Україні використання стратегічного планування дуже обмежене, а результати такого планування часто не задовольняють керівництво підприємств.

Стратегічне планування не приносить бажаних результатів підприємствам в силу цілої низки суб'єктивних причин, серед яких найбільш значущими є:

- формальний підхід до розробки та реалізації стратегії;
- низька економічна культура керівників і виконавців;
- планування “зверху” при відсутності чітких цілей та стратегічного бачення;
- відсутність професійних навичок володіння інструментарієм стратегічного менеджменту;
- низька якість інформаційних потоків і сповільнений рух інформації;
- низька якість зворотних зв'язків при плануванні та реалізації стратегії [4].

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Для ефективного використання методів стратегічного планування кожна послуга підприємства повинна аналізуватися окремо, що дає змогу порівняти їх між собою. Крім того, таке порівняння можна зробити з подібними послугами конкурентів для оцінки своєї частки на ринку і своїх можливостей розвитку бізнесу. Умови маркетингового стратегічного планування:

1. Необхідно розрізнити методи та інструменти стратегічного маркетингового планування.

2. Інструменти стратегічного маркетингового планування (СМП) треба розрізнити за їх можливостями, точністю та областю використання.

3. На практиці використовують комплекс доступних інструментів СМП в залежності від наявної інформаційної бази і стадії планування.

4. Наявні інструменти розділені на 7 груп, для яких наведені їх характеристики по трьох ознаках: сутність, переваги та недоліки, область використання.

Бібліографічний список

1. Виханський О.С. Стратегічне управління: "Менеджмент" – 2000р. 328с.
2. Кліланд У. «Стратегічне планування в організаціях». – 2000г. С.67-70.
3. Котлер Ф. «Основы маркетингу». –2017. С. 86 –91.
4. Філіп Котлер "Маркетинг від А до Я. 80 концепцій, які повинен знати кожен менеджер".

Магера М. Є.

**Науковий керівник: к.е.н., в.о. доцента кафедри
МЕВ та маркетингу Гаврилюк І.І.**

Львівський національний університет природокористування

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Створення та розвиток бізнесу, як суб'єкта ринкових відносин не обмежується одноразовим процесом прийняття рішень, а є тривалим, багатограним і системним процесом, що включає значну перебудову всіх сфер та зміну соціально-економічних аспектів, професійних відносин та просування нових відносин із цільовими спільнотами. Успіх компаній на ринку вимагає їх партнерства та взаємодії з державними органами, ЗМІ, діловими партнерами, споживачами, неурядовими організаціями та суспільством в цілому. Все це можливо лише за умови застосування маркетингової стратегії, визначення

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

організації та методів формування доходів, витрат і фінансових результатів торгового підприємства.

Стратегічний маркетинг – це одна з головних частин стратегічного управління компанією, певний план її ділової активності. Головне завдання стратегій маркетингу – підтримка та розвиток процесу виробництва і просування товарів та послуг, підвищення і поліпшення якості й асортименту виготовлених продуктів, та інтелектуальний потенціал співробітників компанії, освоєння нового ринку або ринків [1].

Маркетингова стратегія підприємства є системою координат, у якій внутрішні аспекти діяльності врівноважуються із зовнішніми, і саме тому основне призначення маркетингової стратегії полягає у взаємоузгодженні маркетингових цілей суб'єктів підприємницької діяльності з їх можливостями, використанні своїх конкурентних переваг, а також вивченні та задоволенні потреб споживачів, що у свою чергу мають стрімку та непередбачувану тенденцію до змін [2, с. 630].

На сьогоднішній день саме маркетингова стратегія панує вище за усі стратегії, які застосовуються у сучасному підприємстві. Вона визначає напрямок, за яким компанія веде свою виробничу та збутову діяльність. Вдало обрана маркетингова стратегія впливає на успішність бізнесу на ринку, на виграшну позицію серед конкурентів та отримання бажаного прибутку.

Процес розробки маркетингової стратегії підприємства відбувається шляхом реалізації послідовно здійснених етапів. Кожний наступний є логічним продовженням попереднього [3, с. 12].

Можна відзначити наступні етапи формування маркетингової стратегії, а саме: дослідження, розробка маркетингової стратегії, реалізація маркетингової стратегії. Детальніше з їх особливостями можна ознайомитися в таблиці 1.

Таблиця 1

Зміст етапів формування маркетингової стратегії підприємства

Етап	Зміст етапів	Суть
1. Дослідження кон'юктури ринку	Аналіз зовнішнього середовища	аналіз ринку на який планує вийти підприємство та найбільш вагомих гравців на ньому; проведення широкого спектру маркетингових досліджень, оцінка місткості ринку та обсягів продажу основних гравців.
	Аналіз внутрішнього середовища	аналіз підприємства з точки зору позиціонування, товарообігу,

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

		окупності інвестицій, структури компанії.
2. Розробка індивідуальної маркетингової стратегії для підприємства	Формування цілей	розробка філософії, місії підприємства, загальне бачення, позиція на ринку.
	Сегментування	визначення факторів, вибір методу сегментування, розроблення профілів груп споживачів, оцінювання сегментів, вибір пріоритетних сегментів ринку і позиціонування підприємства.
	Маркетинговий комплекс	розробка політики ціноутворення, організації продажу послуг, спілкування із споживачами, управління персоналом, модифікації товару та поповнення послуг, управління обслуговуванням клієнтів, формування процесів створення послуг.
3. Реалізація маркетингової стратегії підприємства на ринку	Планування реалізації	оперативне планування маркетингу, розробка річного маркетинг-плану; створення і підтримка позитивного іміджу підприємства.

В результаті довгого шляху становлення маркетингової стратегії виникає концепція маркетингу, яка зосереджена на потребах клієнтів та цільових ринків. За цієї концепції маркетинг переноситься до початку виробничого циклу та має місце у кожній фазі бізнесу. Відтепер саме маркетинг буде впливати на планування виробництва продукції та на розподіл збуту. Орієнтація бізнесу на споживача, тобто задоволення потреб цільової аудиторії. Сучасний маркетинг - це управління відносинами з клієнтами, постачальниками, посередниками та громадськістю в цілому.

Загалом маркетингова стратегія вимагає комплексного підходу до її розробки. Мається на увазі поєднання усіх ресурсів підприємства: матеріальних, інтелектуальних та фінансових, залучення максимальної кількості працівників компанії, щоб на виході забезпечити інноваційні шляхи розвитку та успішну маркетингову стратегію.

На сьогодні, ринкова економіка України більшою мірою орієнтована на прибуток, а не на задоволення потреб людини, динамічний розвиток сучасного

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

маркетингу відбувається саме в цих умовах. Найбільш важливими проблемними питаннями маркетингу є визначення основної мети маркетингу та маркетингової діяльності, яка полягає у тому, щоб збути, продати, реалізувати товар будь-яким способом і будь-якої якості. Така економіка ніколи не буде працювати на потреби людей, її завданням є стимуляція попиту людей на товари за допомогою реклами і моди, щоб їх реалізація приносила максимальний прибуток. Тому маркетингологи представляють інтереси не споживача, а виробника (підприємця) [3].

Підсумовуючи вищезазначене, процес формування маркетингової стратегії проходить серію з трьох основних фаз: дослідження ринку, розробка маркетингової стратегії та реалізація маркетингової стратегії. Ефективне використання маркетингових інструментів у процесі запуску забезпечує використання різноманітних варіантів і ресурсів при реалізації маркетингової стратегії.

Бібліографічний список

1. Балабанова Л. Стратегічний маркетинг / Л. Балабанова, В. Холод, І. Балабанова // Стратегічний маркетинг – Київ, 2012. – (Центр навчальної літератури). – С. 630.
2. Євтушенко Г. Особливості сучасних маркетингових стратегій Українських підприємств [Електронний ресурс] / Г. Євтушенко, А. Суза, В. Харькова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – Режим доступу до ресурсу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2019/40-2019/12.pdf>.
3. Шульга Л. Сучасні маркетингові стратегії управління підприємством [Електронний ресурс] / Л. Шульга, І. Терещенко, О. Шарлай // "Ефективна економіка". – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2020/65.pdf.
4. Яковенко В.Б. Менеджмент і маркетинг : підручник. Київ : Вид-во Європейського ун-ту, 2007. С. 143.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Нанюк В.І.

Науковий керівник: викладач вищої категорії

Савчук О.Я.

Івано-Франківський фаховий коледж ЛНУП

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ГЛОБАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Менеджмент є невід'ємною частиною розвитку ринкової економіки і виступає об'єднувальним інструментом для формування вектору розвитку соціально-економічних систем. Все більшої актуальності набувають питання дослідження сучасних концепцій міжнародного менеджменту, визначення механізмів управління міжнародним бізнесом, пошуку ефективних стратегій управління, залучення міжнародного досвіду в умовах нестабільності.

У процесі стрімкого розвитку глобалізації, зумовленої міжнародною міграцією капіталів, використанням міжнародного поділу праці, поглибленням спеціалізації країн, поширенням їх економічних взаємовідносин та взаємозалежності, які у свою чергу посилюють роль міжнародного бізнесу. Запорукою успіху в управлінні такими потоками капіталів та економічними взаємозв'язками є ефективне здійснення міжнародного фінансового менеджменту.

Фінансовий менеджмент в глобальному підприємстві – особливий вид менеджменту, головними цілями якого виступають формування, розвиток та використання конкурентних переваг фірми за рахунок можливості ведення бізнесу в різних країнах з використанням економічних, соціальних, демографічних особливостей цих країн та взаємодії між різними країнами.

Міжнародний фінансовий менеджмент ґрунтується на основних теоретичних концепціях і моделях фінансового менеджменту з урахуванням специфіки міжнародного інвестування, управління фінансовими ризиками, оборотним та власним капіталом у світовому фінансовому середовищі. Фінансовий менеджмент у сфері зовнішньоекономічної діяльності є сукупністю визначених інструментів, які компанії використовують у своїй фінансовій діяльності на міжнародних ринках. Серед цих інструментів: планування фінансових потоків, купівля і продаж валют для обслуговування різноманітних операцій, купівля і продаж акцій та інших цінних паперів на міжнародних фінансових ринках, оперування власними цінними паперами на закордонних ринках, управління валютними ризиками та ін.

Можна виділити такі основні завдання міжнародного менеджменту:

- комплексне вивчення, аналіз та оцінка зовнішнього середовища міжнародного бізнесу з метою пошуку та використання джерел конкурентних переваг фірми;

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

- поглиблений аналіз та оцінка культурного фактора в кожній країні перебування та використання можливостей цих країн при прийнятті стратегічних, тактичних та оперативних рішень у діяльності фірми, як у даній країні, так і в цілому;

- оцінка, вибір і практичне використання організаційних форм, у межах яких здійснюються операції іноземних фірм, для того щоб максимізувати ефект використання економічного потенціалу та правових можливостей країн перебування;

- формування та розвиток мультинаціонального колективу фірми та її підрозділів у країні базування в інтересах максимального використання особистого потенціалу працівників, можливостей окремих колективів та крос-національних ефектів від їх взаємодії в середині фірми;

- пошук, розвиток та ефективне використання різноманітних можливостей міжнародного бізнес-сервісу.

До основних функцій фінансового менеджменту в глобальному підприємстві можна віднести: розробка фінансової політики компанії: інвестиційної, цінової, облікової і податкової; формування у відповідності зі стратегією розвитку компанії щорічних і щоквартальних фінансових планів і контроль за їх виконанням; розробка внутрішніх фінансових нормативів, моніторинг доходів і витрат, бюджетування бізнес-процесів; координація фінансової діяльності дочірніх компаній, складання консолідованої звітності для власників міжнародної компанії.

В умовах сучасних глобальних процесів міжнародний менеджмент виступає процесом формування управлінських концепцій, що впливають на розвиток міжнародної підприємницької діяльності й міжнародну систему торгівлі, формуючи нове бачення транснаціонального бізнесу.

Сучасні транснаціональні компанії є головним фактором світової економічної системи і відіграють роль міжнародного регулятора виробництва і розподілу товарів. Залежно від того, як організація досягає цієї збалансованості, розрізняють чотири концепції міжнародного менеджменту:

- етноцентрична концепція, що передбачає використання єдиного стилю міжнародного менеджменту, який орієнтований на умови ведення бізнесу в країні розміщення головної компанії;

- поліцентрична концепція, що передбачає наявність різних стилів управління міжнародним бізнесом залежно від країни базування;

- регіоцентрична концепція, основана на баченні міжнародного ринку як єдиного та однорідного простору, в якому використовуються базові стилі менеджменту незалежно від пріоритетів ринку;

- геоцентрична концепція, що визначає управління міжнародним бізнесом як єдиним цілим, і це передбачає об'єднання головної компанії та її зарубіжних підрозділів, які мають бути пов'язані між собою як складові глобально-орієнтованої мережі поділу праці; тому міжнародний менеджмент переслідує

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

використання найефективнішої стратегії, яка дасть змогу отримати максимальну глобальну вигоду [1, с. 44-45].

Характерні риси міжнародного менеджменту мають економічний, сутність економічного аспекту повинен включати в себе управління процесом міжнародного виробництва, в ході якого досягається комбінація матеріальних і трудових ресурсів, які необхідні для реалізації поставлених цілей. Соціально-культурний аспекти повинен включати діяльність певної групи осіб щодо організації і керівництва зусиллями всього персоналу компанії, які проявляються в традиціях та звичаях суспільства. Правовий аспект міжнародного менеджменту повинен включати структуру державних і міжнародних політичних та економічних інститутів, політику, яка ними проводиться, і визначене ними законодавство. Велике значення повинно приділятися торговому праву при укладанні договорів та заключенні контрактів. Організаційно-технічний аспект повинен включати постановку цілей та завдань, розробку стратегій, організацію, керівництво та контроль, мотивацію персоналу, які здійснюють роботу. соціально-психологічний, правовий і організаційно-технічний аспекти [2, с.10].

Процеси глобалізації виявили цікаву закономірність: останнім часом переважна більшість успішних бізнес-проектів в своїй основі мають не тільки розрахунки, а й інтуїцію. Знижується провідна роль класичних аналітичних ринкових досліджень і прогнозів авторитетних фахівців. Найчастіше достовірно прорахувати економічну ситуацію неможливо, а рішення необхідно приймати швидко. Виникло протиріччя між зростаючою кількістю і складністю проблем, і здатністю людей їх вирішувати. Тому глобалізація – час панування інтуїції. Зростаючі темпи змін вимагають нових підходів до міжнародного менеджменту, в тому числі і до планування і прийняття рішень. Стереотипи «класичного» менеджменту застаріли, вони поступаються місцем новим моделям, заснованим на ймовірності та варіантності, на консенсусі всіх зацікавлених сторін, на розумінні того, що економічні явища і процеси не є детермінованими в часі і просторі, а корпорація – складна відкрита система, реакція якої на зміни в середовищі її функціонування не є однозначною і часто буває непередбаченою [3, с. 189].

Тому, враховуючи вищесказане, можна сказати, що процес глобалізації на сьогодні проявляється все активніше, змушуючи учасників міжнародних економічних відносин підкорятися єдиним стандартам поведінки, формувати нові інноваційні стратегії розвитку та є найважливішою передумовою прискореного розвитку теорії і практики міжнародного менеджменту.

Бібліографічний список:

1. Доронін А. В., Либа В. О., Ревенко Д. С. Роль міжнародного менеджменту у формуванні сучасних підходів до міжнародного бізнесу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія:*

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 11. 2017. С. 43-46

2. Мащенко С. О. Систематизація теоретичних підходів до визначення сутності міжнародного менеджменту. *Економічний простір. № 135. 2018. С. 5-13*

3. Пічугіна М. А., Федун В. В. Зміна парадигми менеджменту в контексті глобалізації. *Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»*. М. Київ, 22 квітня 2021 року. С. 188-189

Пазюк Д. В.
Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри
обліку та оподаткування Жидовська Н. М.
Львівський національний університет
природокористування

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ТРАНСПОРТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Транспорт є однією з найважливіших інфраструктурних галузей матеріального виробництва, яка забезпечує виробничі і невиробничі потреби народного господарства та населення в усіх видах перевезень. Транспортна система є однією з базових галузей економіки, стабільне функціонування якої забезпечує необхідні умови обороноздатності, національної безпеки, цілісності держави, підвищення рівня життя населення.

На сьогоднішній день транспортний сектор України – це значний і важливий сегмент для економіки країни, адже ефективна та злагоджена робота цілої транспортної системи являється рухомою силою для загального розвитку країни. Розвиток інтеграційних процесів та зростання конкуренції на ринку транспортних послуг, вимагає нових підходів до розвитку транспортних відносин, створенню нових технологій та підвищенню контролю якості надання послуг. [4]

Держава має вплив на відносини, що виникають між перевізником та замовником шляхом проведення державного контролю, який здійснюється Укртрансбезпекою та її територіальними органами [5]

Державний контроль транспортного законодавства в галузі міжнародних автомобільних перевезень включає перевірку автомобільних транспортних засобів, а також дозволів і інших документів, передбачених чинним в Україні

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

законодавством та міжнародними угодами України в галузі міжнародного автомобільного сполучення.

Транспортний контроль покладається на центральний орган виконавчої влади в галузі транспорту і урядовий орган державного управління на автомобільному транспорті та його територіальний орган – службу міжнародних автомобільних перевезень - СМАП.

Перевезення вантажу у міжнародному сполученні автомобільним транспортом здійснюється у відповідності з положеннями Конвенції МДП, 1975 року та митного законодавства України.

Кабмін затвердив Порядок здійснення посадовими особами митних органів контролю за дотриманням автомобільними перевізниками законодавства України щодо міжнародних автомобільних перевезень (постанова від 04.12.2019 р. № 1040), що запрацював 18.12.2019 р.

Транспортний контроль може здійснюватися працівниками ДАІ, Головавототрансінспекції та СМАП. Повноваження органів транспортного контролю наведено в таблиці.

Таблиця

Органи, що мають право здійснювати транспортний контроль в галузі міжнародних автомобільних перевезень

<i>Повноваження працівників ДАІ перевіряти у водія</i>	<i>Повноваження працівників Головавототрансінспекції перевіряти у водія</i>	<i>Служба міжнародних автомобільних перевезень в пунктах пропуску через державний кордон України та в пунктах видачі дозволів автомобільним перевізникам України здійснює</i>
1	2	3
посвідчення на право керування транспортним засобом і талон, що додається до посвідчення	ліцензійну картку на транспортний засіб	контроль за виконанням перевізниками вимог міжнародних договорів України з питань міжнародних автомобільних перевезень

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

реєстраційний документ на транспортний засіб, а у разі відсутності в транспортному засобі його власника, крім того, - свідоцтво про право спільної власності на цей транспортний засіб чи тимчасовий реєстраційний талон	сертифікат відповідності щодо безпеки руху, екологічної безпеки та енергозбереження вимогам країн, по території яких буде здійснюватися перевезення	контроль технічного, санітарного та екологічного стану транспортних засобів, що впливає на безпеку руху, екологію та санітарні норми
у разі встановлення на транспортних засобах пробліскових маячків і (або) спеціальних звукових сигнальних пристроїв - дозвіл, виданий Державтоінспекцією МВС; у разі розміщення реклами, - погодження, що видається підрозділами Державтоінспекції МВС	дотримання режиму праці та відпочинку водіями	перевірку вагових і габаритних параметрів транспортних засобів
поліс (сертифікат) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів	справність тахографу	контроль та оформлення дозвільних документів на міжнародні перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом
перевірити відповідність вагових та габаритних параметрів установленим нормам і правилам	наявність розпізнавального знаку держави реєстрації транспортного засобу	облік автомобільних транспортних засобів, які здійснюють міжнародні перевезення пасажирів і вантажів

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

<p>у встановлених законодавством випадках дорожній лист і документи на вантаж, що перевозиться (при здійсненні міжнародного перевезення не передбачена наявність дорожнього листа); на транспортних засобах, що здійснюють перевезення великогабаритних чи великовагових вантажів, - дозвіл на рух; на транспортних засобах, що здійснюють перевезення небезпечних вантажів, - технічні умови на перевезення, свідоцтво про допуск водія і допуск транспортного засобу до перевезення небезпечного вантажу та дозвіл на дорожнє перевезення</p>		<p>перевірку транспортно-експедиторської документації та ліцензій на здійснення міжнародних перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом. У разі виявлення порушення складається протокол та передається до Головавотрансінспекції</p>
НЕ МАЮТЬ ПРАВА		
вимагати надання інформації щодо вмісту вантажу		
<p>притягувати до відповідальності за відсутність дорожнього листа, за відсутність штампу про медичний огляд водія, за порушення ст. 47, 48, 49, 50, 51, 52 Закону України «Про автомобільний транспорт», оскільки вимоги цих статей стосуються тільки внутрішніх перевезень. Відповідальність при здійсненні міжнародних перевезень вантажу передбачається за порушення ст. 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59 Закону України «Про автомобільний транспорт». При здійсненні міжнародного перевезення вантажу не можуть застосовуватись санкції передбачені абз. 2,3,4,5,6,8,9 ст. 60 Закону України «Про автомобільний транспорт». Ці санкції не стосуються міжнародного перевізника вантажу-резидента України.</p>		

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

До перевізника у міжнародному сполученні можуть застосовуватись санкції передбачені абз. 7,8,10,11, 12 ст. 60 Закону України «Про автомобільний транспорт»	
--	--

Систематизовано авторами на основі [1,2]

Отже, для здійснення контролю наявності дозвільних документів на виконання перевезень під час виконання міжнародних перевезень вантажів водії або уповноважені особи повинні подавати посадовій особі під час в'їзду транспортного засобу в Україну: свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу; дозвіл на в'їзд (ввезення) та рух територією України вантажного транспортного засобу в міжнародному автомобільному сполученні, виданий уповноваженим органом України, або дозвіл Європейської конференції разом з бортовим журналом (для перевізників-нерезидентів) [3], крім випадків, коли відповідно до вимог законодавства України такий дозвіл не потрібен.

Бібліографічний список

1. Загальні поради водію при здійсненні міжнародного перевезення вантажу. Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України. URL: <http://www.asmap.org.ua/index1.php?idt>
2. Закон України «Про державне регулювання міжнародних перевезень пасажирів та вантажів автомобільним транспортом». Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України. URL: <http://www.asmap.org.ua/index1.php?id=57508>
3. Компанія «ЛІГА:ЗАКОН». КМУ визначив документи, необхідні для міжнародних перевезень вантажів та пасажирів. БУХГАЛТЕР.UA. БУХГАЛТЕР.UA - сайт для бухгалтерів. Новини бухгалтерського та податкового обліку. URL: https://buh.ligazakon.net/news/191932_kmu-viznachiv-dokumenty-neobkhdn-dlya-mzhnarodnikh-perevezen-vantazhv-ta-pasazhirv
4. Мохова Ю.Л. Значення транспортної галузі в системі національної економіки України. Державне управління. Менеджер. №1. 2015. URL: [314-Article%20Text-975-1-10-20201026.pdf](https://www.researcher.ua/en/article/view/314-Article%20Text-975-1-10-20201026.pdf)
5. Транспортні перевезення. основні правові моменти 2022. Адвокат у Києві. Гродовська Олеся Павлівна. URL: <https://go-advocate.com/transportni-perevezennya-chastyna-1-osnovni-pravovi-momenty/>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Рудий В.В

Науковий керівник: викладач економічних дисциплін

Болюбаш Н.Б.

ВСП «Золочівський фаховий коледж ЛНУП»

ЗНАЧЕННЯ ЛОГІСТИКИ ДЛЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Виведення агропромислового комплексу України в режим стійкого зростання забезпечить продовольчу безпеку держави і тому є одним з пріоритетних завдань державних і регіональних органів влади. Поряд з традиційними методами та засобами виведення українського агропромислового комплексу з кризи підвищується роль і значення нових для вітчизняної економіки інструментів господарювання, таких як маркетинг і логістика.

Реалії сучасного бізнесу такі, що без впровадження нових підходів, технологій і рішень утриматися на ринку дуже складно. Логістика з фундаментальної науки все більше перетворюється на практичну домінуючу діяльність підприємств. Застосування логістичного інструментарію дає змогу знизити витрати на виробництво, підвищити продуктивність праці, вдосконалити обслуговування споживачів, а отже отримати значні конкретні переваги на внутрішньому та зовнішніх ринках. Що, у свою чергу, є необхідним для однієї з галузей вітчизняного народного господарства – аграрної, що володіє потужним експортним потенціалом та має безліч шляхів для вдосконалення.

Логістика – це сфера діяльності, об'єктом якої є організація та регулювання процесів надходження продукції, що виготовляється, від виробника до споживача. Тобто це управління матеріальними ресурсами під час їх закупівлі або виробництва, перевезення, зберігання.

На думку західних спеціалістів, логістика – це інтеграція процесу перевезень з виробничою сферою і включає вантажно-розвантажувальні операції, зберігання і транспортування товарів, а також необхідні інформаційні процеси [1, с. 47].

Необхідність застосування логістики на сучасному підприємстві пояснюється рядом причин: розвиток ринку, забезпечення конкурентних переваг логістично-організованих систем товароруку за рахунок зниження собівартості продукції і поліпшення якості поставок, енергетична криза, розвиток науково-технічного прогресу і насамперед комп'ютеризація процесу управління [2, с. 11].

Сьогодні здійснюються спроби подальшого розширення сфери застосування логістики шляхом виділення нових об'єктів її дослідження енергетичних, трудових та інших потоків, які присутні в економічних системах [5, с. 20].

Розглянувши логістику в різних сферах діяльності, за участі яких підприємство може подолати наслідки фінансово-економічної кризи, можна

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

констатувати, що логістика може зайняти визначне місце у розвитку підприємства. Логістика є не лише наукою, а й галуззю діяльності підприємства, яка охоплює майже всі види його діяльності. Логістику використовують у різних сферах виробництва, розподілу та обміну продукції. Впровадження логістики у сферах інновацій та інвестицій, які є показниками економічної активності діяльності підприємства, дозволить більш раціонально використовувати ресурси, що значно впливають на кінцевий результат, а це завдання ставить перед собою будь-яке підприємство.

Ефективність функціонування діяльності підприємств залежить в більшості від розвитку логістичної інфраструктури. Як стверджують професійні логісти, щоб заробляти більше, необхідно мати добре оснащення, а щоб придбати його – необхідно більше заробляти [3, с. 62].

Спеціалісти з логістики зазначають що, якщо нині транспортно-складські витрати у виробництві становлять до 15%, а у торгівлі – до 25% від загальних витрат, то при застосуванні логістичного підходу до управління витрати можуть бути зменшені на третину, що дає можливість значно збільшити прибуток підприємства [4, с. 49].

Логістика як наукова дисципліна і практика менеджменту може стати надійним помічником в удосконаленні діяльності підприємств.

Розвиток логістики стимулює необхідність швидкого реагування виробників на кон'юнктуру ринку, породжує прагнення за короткий термін адаптуватися в нових умовах. У результаті створюється логістика підприємства. Але основні цілі логістики коригуються у зв'язку з розвитком інтеграційних процесів у світовому економічному просторі.

Майже 80% території України займають сільськогосподарські угіддя. Це набагато більше, ніж у країнах Європи. Тому проблеми сільського господарства в нашій країні є дуже важливими, особливо на сучасному етапі розвитку країни.

Застосування логістичного підходу в агропромисловому комплексі дозволить вирішити безліч питань, зокрема доцільно виділити логістичні системи на макрорівні: виробники продукції, складське господарство, переробні підприємства та споживачі об'єднуються в єдину систему [3, с. 65]. Це дозволить отримати позитивні результати для кожного з її елементів:

- виготовляти продукцію, орієнтовану на ринок;
- зменшити втрати в зв'язку з несвоєчасним збором та недотриманням умов зберігання врожаю;
- реалізовувати продукцію по ринкових цінах;
- забезпечити певну стабільність запасів продовольства;
- виробникам отримувати вищі доходи за рахунок зниження витрат, розширення діяльності та ринкових змін;
- споживачам – купувати якісну продукцію від вітчизняного виробника протягом значно довшого періоду.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Окрім цього, необхідний розвиток логістичної системи і в глобальному масштабі, адже, за висновками експертів, в найурожайніші роки Україна втрачала значну частину прибутків саме через нерозвиненість логістичних систем.

Тому для ефективності сільського господарства потрібно не лише забезпечити виробництво продукції, а й попіклуватися про мережі її збуту і варто акцентувати увагу на розвитку логістики у сфері агропромислового комплексу. Саме ефективне управління матеріальними потоками слід вважати головною умовою розвитку сільського господарства як однієї з основних бюджетоутворюючих галузей економіки України.

На основі сказаного вище можна зробити висновок. У сучасних умовах розвитку економіки виникає потреба досягнення підприємством стабільності на ринку та закріплення його позицій серед конкурентів. Вирішення цієї проблеми пов'язане із формуванням власної ринкової стратегії, проведенням постійних маркетингових досліджень, моніторингу мікро- і макросередовища фірми та виробленням певної моделі поведінки, що дасть змогу розвиватися та освоювати нові ринкові сегменти. Для підприємства дуже важливим є раціональне підприємництво, що означає вдало організовану в часі і просторі комерційну діяльність, яка забезпечується відповідним механізмом та технологією його розвитку. Саме підприємство можна розглядати як логістичну систему, оскільки в широкому розумінні логістика охоплює всі процеси, забезпечуючи планування, регулювання, управління і контроль.

Таким чином, проблема полягає в тому, що в практичній діяльності українських підприємств логістичним підходам не завжди надається належне значення, тому особливої актуальності набуває проблема пошуку шляхів розвитку логістики на підприємствах та в потенційно конкурентоспроможних галузях народного господарства України, що в підсумку має не лише збільшити експортний потенціал вітчизняних підприємств, а й забезпечити певну стабільність розвитку як окремих галузей, так і економіки в цілому.

Бібліографічний список

1. Богач А. Принципи та напрямки аналізу витрат на функціонування логістичних систем // Логістичні системи. – 2018. – №2. – С. 46-51.
2. Івженко А.С. Проблеми сучасної логістики та шляхи їх вирішення / А.С. Івженко // АПЕ, 2018. – 26 с.
3. Кобзева К.В. Теоретичне обґрунтування становлення логістики як науки // Економіка, Менеджмент, Підприємництво. Збірник наукових праць // Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2017. – №18. – С. 61-66.
4. Москвітін Т.Д. Торговельна логістика: Навч. посіб / Т.Д. Москвітін // К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 161 с.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

5. Судакова О. Логістизація як засіб забезпечення економічної безпеки підприємства / О. Судакова // Схід. – 2019. – №3 (87). – С. 19-24.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

РОЗДІЛ V

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Кожель П.О.
Науковий керівник:
доцент кафедри МЕВ та маркетингу Федів І.М.
Львівський національний університет
природокористування

СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ІНСТИТУТАМИ (З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ)

Участь України у міжнародних організаціях та співробітництво з міжнародними інститутами - це складова зовнішньої політики держави. Україна відкрита до співпраці та входить до більш ніж вісімдесяти міжнародних організацій у форматі членства або спостерігача [1]. Участь у діяльності цих організацій дає можливості для взаємодії практично з усіма державами світу.

З поміж багатьох організацій у сфері фінансів, Україна від самого початку незалежності тісно співпрацює із Міжнародним валютним фондом (International Monetary Fund). Міжнародний валютний фонд (МВФ) - це організація про яку чув, чи не кожен українець, проте не кожен розуміє зміст та принципи роботи даної організації.

У 1945 році за для стабільності у світовій економіці, а також для якісної співпраці між країнами, 44 уряди підписали Бретон-Вудську угоду, під час конференції у США. Фактично створили МВФ, який мав першочергово забезпечити зростання економіки і зменшити рівень бідності. МВФ мав покращувати макроекономічні та фінансові сектори, а саме домашні господарства, підприємницький сектор, державні установи та закордонний сектор.

«Історія, яку ми сьогодні творимо – це вже не остання сторінка в книжках про війну, а чистий лист, на якому ми пишемо нову історію, де панує мир і процвітання» (Фредерік Мун Вінсон 53 міністр фінансів США).

Фонд отримує статус спеціалізованої установи ООН і його метою є регулювання валютно-кредитних відносин країн-членів та надання їм допомоги при дефіциті платіжного балансу шляхом надання коротко- (до 1-го року) і середньострокових (до 5-ти років) кредитів в іноземній валюті. [5]

Головною умовою фінансової підтримки від МВФ є проведення структурних реформ, що мають стабілізувати економіку країни. До того ж

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

потрібно бути офіційним членом МВФ та вносити до нього внески. Членами МВФ, які беруть участь у його роботі та роблять внески до нього, є 189 країн-членів ООН, в тому числі Україна. Внески членів залежать від розміру їх економік і вираховуються за чотирма показниками: ВВП, відкритість, стабільність, резерви. В рамках своїх квот, країни мають право позичати гроші у фонді. Україна також має свою квоту у сумі 2 млрд. доларів США, за якою визначається обсяг до фінансування та вартість кредитів. До порівняння квота США становить 83 млрд. доларів США.

Кредити МВФ є одними із найдешевших грошових ресурсів у порівнянні із іншими фінансовими інституціями, для України вони становлять 2-3 %. Що правда для країн, чиї внески до фонду набагато вищі, кредити можуть бути дешевші.

Щоб отримати допомогу від МВФ країна узгоджує із МВФ Меморандум про співробітництво. У ньому містяться пропозиції уряду щодо того, як досягнути макроекономічної стабільності та збалансованої фінансової системи. Іноді це рекомендації провести конкретні реформи.

Україна стала членом МВФ відповідно до Закону України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» від 3 червня 1992 р.[2]

Україна з 1994 р. активно співпрацює з МВФ, використовуючи його фінансові і технічні ресурси з метою досягнення макроекономічної стабілізації та створення необхідних передумов для проведення економічних реформ.

Основними цілями співробітництва України з МВФ є стабілізація фінансової системи країни, проведення структурних реформ та створення підґрунтя для сталого економічного зростання. Також співпраця з Фондом надає можливості додаткового фінансування від інших міжнародних фінансових установ та урядів інших держав.

Таке співробітництво з МВФ здійснювалось переважно в рамках реалізації 8 спільних програм – STF (системна трансформаційна позика), «Stand-By» (стабілізаційна позика), Механізм розширеного фінансування (позика на підтримку розвитку), попереджувальний «Stand-By».

Активна співпраця України з Фондом починається з 1994 року. Перша програма, за якою МВФ надав Україні позику (0,8 млрд доларів), мала назву «Механізм фінансування системних змін» і розпочалася в 1994 році. [3] Тоді Україна повинна була знизити темпи інфляції, зменшити різницю між офіційним та ринковим обмінними курсами та підвищити реальні відсоткові ставки.

У 1995-1998 роках Україна бере позики, щоб підтримати платіжний баланс та курс національної валюти. Умовою надання позики було скорочення дефіциту держбюджету до 3,3% від ВВП, нарощування імпорту, скасування частини

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

податкових виключень та надання субсидій, а також уповільнення падіння ВВП до 10% на рік. [3]

У 1998-2002 роках Україна отримує кредит на поповнення валютних резервів НБУ. Працювала програма «Механізм розширеного фінансування»: Україна отримала кредит в розмірі 1,6 млрд доларів. Україна мала забезпечити зростання ВВП на 4% до 2001 року та утримання рівня інфляції в 7% до 2001 року. [3]

У 2003-2007 роках Україна намагається перейти до без кредитних стосунків і концентрує спільні зусилля на сфері технічної допомоги. Втім, вже у наступний період через світову фінансову кризу Україна знову звертається до Фонду по кредитну допомогу.

У 2008-2009 роках за програмою «Stand by» передбачалося отримання траншів на загальну суму 10,6 млрд доларів. Вимоги МВФ були спрямовані на посилення банківського сектору: запровадження плаваючого валютного курсу, посилення незалежності НБУ, ліквідація проблемних банків, рекапіталізація життєздатних банків, коригування політики в енергетичному та соціальному секторах. [3]

Наступна програма «Stand by» у 2010-2013 роках передбачала надання 3,4 млрд доларів. До попередніх вимог МВФ про посилення незалежності НБУ та реформування банківської системи додалися реформування податкових та пенсійних систем та енергетичного сектору. [3]

Зазначимо, що частина обіцяних траншів у період 2008-2013 рр. так і не дійшла до України через невиконання урядом низки вимог Фонду.

У 2014 році Україна входить у тривалу економічну кризу через російську агресію. У 2014-2015 роках за програмою «Stand by» Україна мала отримати позику в 4,3 млрд доларів. Натомість МВФ вимагав обмежити практику спрощеного оподаткування, скасувати мораторій на продаж землі с/г призначення, підвищити тарифи на послуги ЖКГ та підвищити пенсійний вік. [3]

Програма розширеного фінансування у 2015-2018 роках передбачала позику у 8,7 млрд доларів. Україна мала вивести з ринку неплатоспроможні банки, легалізувати видобуток бурштину та гральний бізнес, здійснити пенсійну реформу, розділити тарифи на газ та його доставку, скасувати мораторій на продаж землі с/г призначення. [3]

Новий цикл співпраці з МВФ було розпочато у 2018 році. Зусилля сторін були переважно спрямовані на покращення податкової системи та зменшення інфляції. На впровадження цих та інших реформ було отримано додаткові транші. У 2018 році Фонд виділив Україні транш у розмірі 1,4 млрд доларів. Пріоритети фінансової допомоги було дещо переглянуто через коронавірус, однак сама підтримка лишилася незмінною. У 2019 від Міжнародного валютного фонду грошей не було.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Згідно з домовленостями, укладеними у 2020 році, Україні необхідно було сконцентрувати зусилля на вдосконаленні податкової, фінансової, енергетичної та антикорупційної політики. За 2020 рік Україна отримала від МВФ 2,1 млрд доларів.

Загалом в рамках співробітництва з МВФ (включно з 2021 роком) Україна отримала 23,9 млрд СПЗ (еквівалент 35 млрд доларів США).

Через російську агресію 24 лютого 2022 року, Україна опинилася у непростому економічному становищі. За словами прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, від початку російської агресії країна отримала від союзників 17,5 мільярдів доларів.

Одним із перших фінансових інститутів який швидко відреагував на події в Україні став МВФ. Уже на початку березня 2022 року фонд виділив 1,4 мільярда доларів за програмою екстреної підтримки Rapid Financing Instrument. Ці кошти допомогли профінансувати першочергові видатки держбюджету та підтримати платіжний баланс України. У вересні Міжнародний валютний фонд вирішив виділити Україні ще 1,4 млрд доларів.

У період війни фінансові потреби бюджету України є значними. За оцінками уряду бюджетна «діра» складає 5-7 млрд. доларів щомісяця. Зважаючи на це, обговорюється питання узгодження фінансової підтримки України на суму 50 мільярдів доларів. Сума коштів значна, проте МВФ та Світовий банк можуть її мобілізувати якщо країни «Великої сімки» погодяться надати Україні частину своїх спеціальних прав запозичень так званих грошей МВФ.

Можна впевнено стверджувати, що МВФ є невід'ємною складовою сучасної глобальної фінансової системи. Фонд десятиліттями знаходиться на глобальному фінансовому ринку, має серед своїх членів переважну більшість країн світу і готовий запропонувати грошову допомогу навіть у тих випадках, коли інші джерела фінансування у ній відмовляють. Діяльність фонду в будь якому випадку не є об'єктом ідеалізації. Ми чітко повинні усвідомлювати, що МВФ - це в першу чергу фінансова організація, яка в кожному випадку дбає про власні інтереси.

Бібліографічний список:

1. Членство України в міжнародних організаціях.
URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/Членство_України_в_міжнародних_організаціях
2. Закоу України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» від 3 червня 1992 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

3. Які вимоги висував МВФ до України за останні 26 років. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/04/23/infografika/finansy/yaki-vymohy-vysuvav-mvf-ukrayiny-ostanni-26-rokiv>

4. 30 років Незалежності: як змінювався розмір кредитів МВФ для України. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/24/infografika/finansy/30-rokiv-nezalezhnosti-yak-zminyuvavsya-rozmir-kredytiv-mvf-ukrayiny>

5. Міністерство закордонних справ України (офіційний сайт). URL: <http://mfa.gov.ua/ua>

6. Урядовий портал (офіційний сайт). URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

**Кондратюк К. В.,
Стецюк О. О.**

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування Східницька Г. В.**

**Львівський національний університет
природокористування**

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Із розвитком основних і додаткових інструментів цифрової економіки для суб'єктів підприємництва з'являються нові можливості для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств. Серед когорт сучасного інструментарію слід виокремити інформаційні технології, що спрощують окремі аспекти управлінських ланок, економлять час у виконанні поставлених завдань через оперативність обробки інформаційних ресурсів. Такі переваги використання інформаційних технологій слід фінансувати господарству в повному обсязі, при цьому відбуватиметься економія фінансових ресурсів на окремих посадах його управлінського апарату [4, С. 211-213].

Однак, застосування у практичній діяльності підприємства вище згаданого підходу є недостатнім для ефективного управління його фінансовими ресурсами. Пропонуємо на наступному рисунку схематично відобразити інструментарій для комплексного управління фінансовими ресурсами на підприємстві. Переконані, що із застосуванням хоча б кількох інструментів методичної бази дозволить спростити процес прийняття ефективних рішень керівником чи фінансовим менеджером підприємства та оптимізувати систему побудови вертикальної піраміди фінансових відносин у майбутньому. Аналізуючи комплектацію інструментів потрібно підкреслити різносторонність в охопленні дослідження питання вдосконалення управління

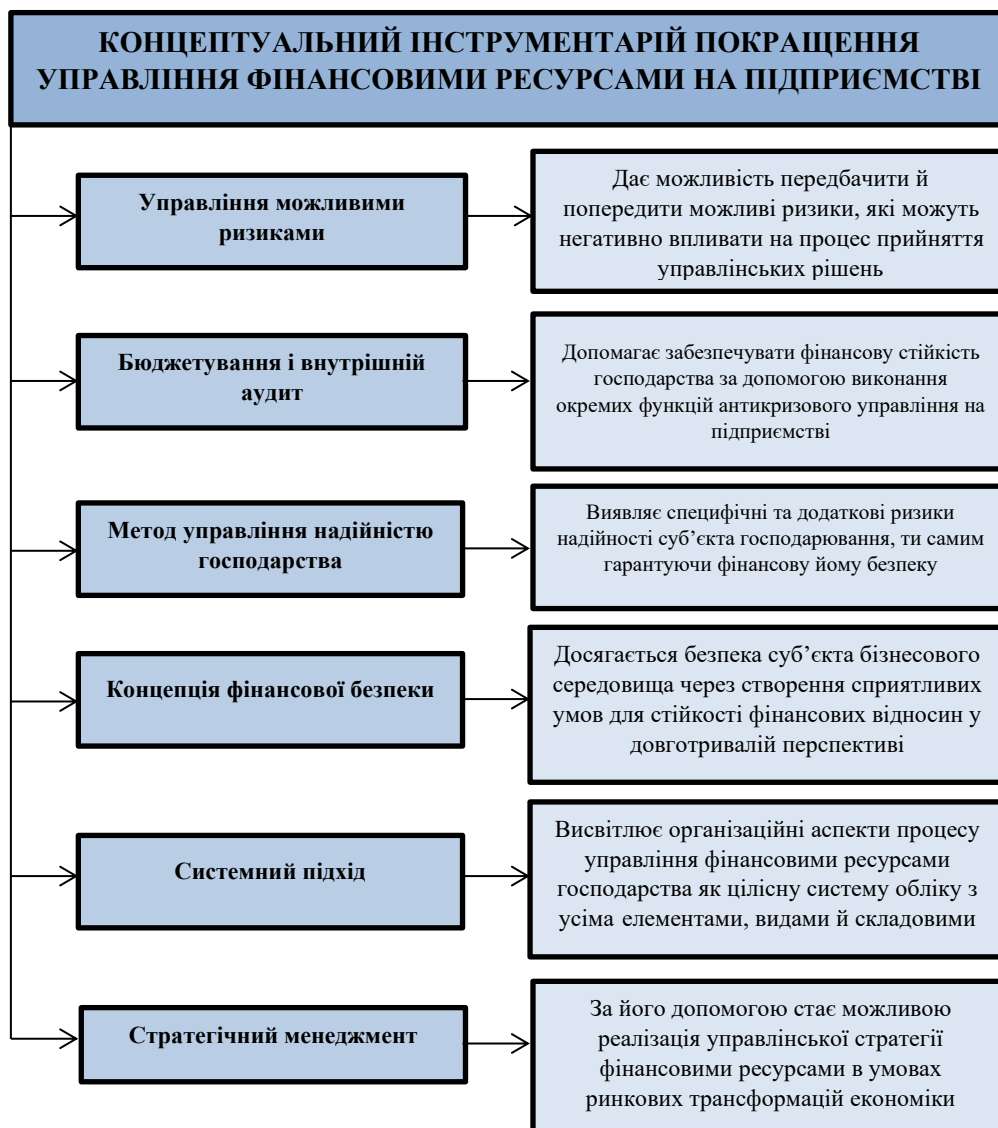

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

фінансовими ресурсами господарюючого суб'єкта, що свідчить про формування базового підґрунтя для процвітання підприємства.

Отже, структурувавши концептуальний інструментарій для покращення управління фінансовими ресурсами у господарстві, як одного із напрямів його вдосконалення, на рис. 6, припускаємо збільшення використання базових та сучасних напрямів моніторингу та імплементації.

Використання навіть кількох із запропонованої елементів цієї системи допоможе розвинути у підприємстві практичні навички до ґрунтового аналізу своїх слабких і сильних сторін а це вплине на оперативність у прийнятті необхідних управлінських рішень. Також слід підкреслити доволі широкий спектр дії інструментів – механізмів, концепцій, методів, підходів, що забезпечить прийнятну вибірку для кожного господарюючого суб'єкта. Для ефективного формування та використання структури фінансових ресурсів доцільно враховувати походження джерел їх мобілізації.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Рис. 1 Концептуальний інструментарій покращення управління фінансовими ресурсами на підприємстві [узагальнено авторами на основі 1,2,3]

Так, одна із ключових ролей належить категорії «прибуток», оскільки функціонування кожного господарства керується її оптимізацією. Неодмінною складовою процесу формування фінансових ресурсів відводиться амортизаційним відрахуванням, а також найменшу питому вагу у їх структурі займають інші внутрішні джерела формування.

Однак, практична більшість суб'єктів господарювання, які здійснюють підприємницьку діяльність залучають позичені фінансові ресурси, бо це додаткові можливості в сучасних непростих умовах діяльності, в часі дії військового стану. Достатній рівень забезпеченості фінансовими ресурсами дозволяє збільшувати обсяги господарської діяльності, а також сприяти зростанню ринкової вартості суб'єкта бізнесу. Такий підхід є запорукою зростання ефективності управління як власними, так і залученими формами фінансових ресурсів. Із використанням запропонованого інструментарію відкриваються додаткові можливості для господарюючого суб'єкта, що в майбутньому забезпечить стабільність надходжень та розтання прибутків.

Поряд із позитивними і перспективними моментами, які запропоновано для використання діючими суб'єктами господарювання, неможливо оминати увагою прогалин вітчизняного нормативно-правового забезпечення підприємницької діяльності в нашій країні. Знаходить своє відображення дія тих факторів, які сповільнюють процес розвитку підприємництва в Україні, а саме: зміни у структурі капіталу господарств, недостатній розвиток вітчизняного фінансового ринку в частині «плаваючих курсових різниць», рівнем облікової ставки НБУ, відсотковими ставками фінансово-кредитних установ та валютного курсу, інфляційні «стрибки», а також в умовах війни гострим є державне недофінансування. Це далеко не весь перелік факторів, які мають руйнівну дію на рівень розвитку економічного сектору економіки та сільських територій.

Здійснювати аналіз на предмет ефективності використання фінансових ресурсів господарюючим суб'єктом доцільно за напрямками оцінки його фінансового стану.

Таким чином, практичність процесу формування та використання фінансових ресурсів потрібно висвітлювати комплексно від локального до державного рівня і його участі у виробничому процесі. На цій основі кожне господарство повинно здійснювати комплекс заходів в частині управління своїми фінансовими ресурсами із врахуванням особливостей видів діяльності – господарської, фінансової, інвестиційної. Власна стратегія управління фінансами дозволить адаптувати господарству загальноприйнятну чи стандартну під свої можливості, переваги діяльності та недоліки. А це важливо,

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

і це необхідно враховувати по тій причині, що в певному проміжку часу, за наявних обставин дія внутрішніх та зовнішніх факторів є різною на один і той самий процес у діяльності господарюючого суб'єкта.

Бібліографічний список:

1. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2011. № 47. С. 227 – 283.
2. Лукіна Ю. В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства. *Фінанси України*. 2013. № 3. С. 113 - 118.
3. Прушківська Е. В. Напрями вдосконалення, формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві. *Вісник Запорізького національного університету*. Запоріжжя, 2011. № 256-2623 (7). С. 256-262.
4. Східницька Г. В., Кондратюк К. В. Концептуальний інструментарій покращення управління фінансовими ресурсами на підприємстві. *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту і оподаткування в умовах глобалізації*: Матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конфер. (22 листопада 2022 р.). Суми: Сумський національний аграрний університет. 2022. С. 211-213.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

РОЗДІЛ VI ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Мазуркевич Н.А.

**Науковий керівник: к.е.н, викладач Варгас В.М
Львівський кооперативний фаховий коледж економіки і права**

ХАКАТОНИ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ІТ ФАХІВЦЯ

В час невизначеності у якому перебувають здобувачі освіти сьогодні потрібно тримати руку на пульсі, щоб бути конкурентоспроможним на ринку до завершення навчання. Зокрема, брати участь у хакатонах, які використовуються для навчання та навчання розробці промислового програмного забезпечення за допомогою інтенсивної співпраці для завершення проекту. Хакатони використовуються не лише в ІТ, але й на підприємствах, корпораціях, віртуальних спільнотах тощо.

Хакатон, також відомий як фестиваль кодів, — це соціальна подія з кодування, яка об'єднує програмістів та інших зацікавлених людей, щоб покращити або створити нову програму.

Слово «хакатон» є набір слів «хакер», що означає розумний програміст, і «марафон» — подія, яка відзначається витривалістю.

Концепція хакатону, який також називають `hack day` або `hack fest`, народилася в спільноті відкритих кодів. Першою подією під назвою хакатон був `OpenBSD Hackathon` у Калгарі, Канада, 4 червня 1999 року.

Сьогодні інженерні відділи, особливо в веб-компаніях, приймають цю практику як спосіб впровадження внутрішнього підприємництва на підприємстві. Хакатони іноді проводяться для досягнення конкретної мети, але часто це шанс для компаній реалізувати нестандартні ідеї, керовані працівниками, у середовищі з низьким рівнем ризику. Співробітникам надається свобода та підтримка для співпраці з колегами в інших відділах протягом заданого періоду часу та без тиску необхідності створювати життєздатний продукт [2].

Хакатон – це змагання розробників і ІТ фахівців (програмістів). Середня кількість учасників івенту – від 100 до 300. Подія проводять з лімітом часу: зазвичай це 1-2 діб, але у виняткових ситуаціях захід займає кілька тижнів.

Типова схема проведення Хакатона:

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Перший день. Збір розробників. Учасники, які прийшли в поодиночку, можуть об'єднатися з іншими в команди.

Постановка завдань. Представники компанії-партнера озвучують завдання або проблему, а організатор озвучує правила. У кожній команді формують мета дій відповідно до формату. Представники команд можуть розповісти про ідеї.

Етап кодингу – для досягнення поставлених цілей. Триває без пауз до закінчення встановлених правилами часу. Зазвичай розробники роблять паузи тільки на їжу і питво: працюють напружено, не сплять і не відволікаються.

Організаторами виступає велика кількість компаній: зокрема, широко відомі в світі Techcrunch і Angelhack. Вони беруть на себе питання підготовки, залучення фінансування та учасників, а також створення інформаційного контенту для ЗМІ та соцмереж.

Стати партнерами хакатонів прагнуть багато компаній: наприклад, в цьому зацікавлені гіганти Google, Microsoft, Facebook, інвестори та венчурні фонди. Вони фінансують проведення івентів, забезпечують призові фонди, організують інформування. Гучні бренди привертають увагу до Хакатони кращих учасників.

Навіщо технологічним гігантам регулярно підтримувати такий формат? Причин багато. ІТ-галузь стрімко розвивається, і сучасним компаніям хочеться бути в курсі сучасних тенденцій і навіть більше – випереджати їх. Ось тільки кілька областей, в яких розвиток технологій зараз найбільш стрімко: блокчейн, машинне навчання і big data.

Гігантам ринку важливо постійно залучати до себе ініціативних і талановитих розробників. Класичний спосіб найму досвідчених «технарів» – дорогий і тривалий. Потрібні альтернативи.

Ними якраз і стали хакатони. Для прикладу: корпорація витрачає на хедхантинг одного досвідченого фахівця розмір його річного окладу (в середньому це \$ 250 тис. – 1 млн). Набагато ефективніше витратити цей бюджет на підтримку технологічного івенту і мати справу з десятками кращих, розглядаючи їх як потенційних співробітників [3].

Хакатони виявилися чудовим засобом для створення ідей для нових технологічних продуктів і послуг.

Наприклад, багато популярних функцій Facebook були розроблені під час проектів хакатону. Кнопка «Подобається», Facebook Chat, відео та навіть Timeline були задумані на хакатонах.

Ще одним яскравим прикладом успіху хакатону є GroupMe, програма для групового обміну повідомленнями, вперше розроблена на хакатоні TechCrunch Disrupt 2010. Невдовзі після розробки GroupMe була придбана Skype за понад 40 мільйонів доларів [2].

Таким чином, щоб бути затребуваним на ІТ ринку здобувач освіти повинен чітко розуміти, ще до початку навчання, що дана галузь потребує надзвичайних і постійних зусиль, потрібно постійно вчитись і вдосконалювати свої скіли. Не можливо працювати з тими навички, які отримав лише у університеті чи коледжі,

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

щоб бути в тренді. І систематична участь у хакатонах прекрасна можливість удосконалення.

Бібліографічний список:

1. Hackathons in computer science education: monitoring and evaluation of programming projects. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://acnsci.org/journal/index.php/etq/article/view/5/24>
2. Hackathon [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/hackathon>
3. Хакатони: що це і навіщо їх проводять і для кого вони підходять? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://arenacs.ua/ua/news/hakaton-cho-to-eto/>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

РОЗДІЛ VII

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМ БІЗНЕСОМ

Веляник В.В.

Науковий керівник: викладач-методист

Кулаєць Г.П.

Івано-Франківський фаховий коледж ЛНУП

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

У наш час глобальних змін у світі, що викликані активним розвитком інтеграційних процесів, стрімким науково-технічним прогресом, розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, практично всі підприємства, незалежно від їх розмірів, власності та сфери діяльності, усе більше залучаються у сферу міжнародного бізнесу. Посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів призводить до загострення конкуренції на всіх рівнях. Тому дослідження проблем, пов'язаних з особливостями розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації, є необхідним та актуальним.

Міжнародний бізнес можна розглядати як підприємництво, що здійснюється в межах світової економіки. Сутність цього поняття розглядається як будь-яка операція, що проводиться контрагентами двох або більше країн. Йдеться про господарські операції, які засновані на нових організаційних технологіях, мають гнучкий характер у процесі оперативного управління з огляду на вплив вимог світового ринку та оптимального задоволення інтересів та потреб партнерів. Міжнародний бізнес базується на можливості отримання переваг (економічних чи технологічних) саме з переваг міждержавних ділових операцій, тобто продажу цього товару в іншій країні або налагодження фірмою однієї країни виробництва в іншій країні, або спільного надання послуг фірмами двох країн третій тощо, що забезпечують залученим у бізнес сторонам більше переваг, ніж вони б мали, якщо б здійснювали аналогічну діяльність як суб'єкти лише національних економік.

Міжнародний бізнес на сучасному етапі розвитку постійно функціонує в умовах:

- наявності великої кількості факторів зниження ефективності інвестицій, інвестиційної привабливості внутрішнього ринку;
- невизначеного середовища;
- постійних змін, до яких компанії змушені не лише пристосовуватись, а передбачити їх та діяти на випередження.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Зважаючи на характерні риси розвитку міжнародного бізнесу, а також враховуючи фактори, що впливають на його розвиток можна виділити декілька ключових проблем розвитку:

1. Основною проблемою в розвитку міжнародного бізнесу являється культурне питання. Компанія повинна мати міжнародне бачення культур. Довгострокова перспектива компанії: прагнути туди, куди рухаються ринкові можливості. Інтроперспективні погляди на культуру залишають компанію на локальному рівні. Таким чином, задля досягнення кращих результатів діяльності варто враховувати культурний фактор не лише під час побудови відносин з потенційними бізнес-партнерами, але й при виборі цільового ринку, розробці нового продукту, плануванні та реалізації маркетингових заходів, тощо.

2. Інша головна проблема в міжнародному рівні – витрати. Конкуренція вимагає якості товарів і конкурентних цін. Якщо ціни занадто високі – ринок відкидає товар. Це базовий принцип сучасного бізнесу. Саме тому, великі компанії задля утримання існуючих позицій на ринку, також збільшення частки в перспективі постійно скорочують постійні витрати з метою зниження ціни продукції та, таким чином, виграти конкурентну боротьбу. Так звана політика «cost savings» (англ. «скорочення витрат») має і негативні сторони, оскільки з одного боку допомагає компанії досягнути бізнес цілей, однак з іншого це може вплинути на якість продукції, продуктивність праці, тощо.

3. Конкуренція в приймаючій країні. Якщо кращі світові компанії виходять на ринок країни, конкуренція загострюється, і відповідно деякі місцеві компанії змушені припиняти свою роботу. Це є небезпекою для багатьох країн, саме тому влада застосовує протекціоністські заходи щодо захисту внутрішнього ринку та підтримання малого та середнього бізнесу, не дозволяючи транснаціональним компаніям поглинути його.

4. З іншого боку, проблемою для міжнародного бізнесу є державний контроль. Держава будує бар'єри для зовнішніх виробників і продавців за рахунок торговельних протекціоністських заходів. Торговельні бар'єри можуть здійснюватися прямо шляхом введення високих митних зборів. Непрямі бар'єри: процедури ліцензування, система квотування, інспекція та документарна робота. При застосуванні торговельних бар'єрів виникають негативні наслідки, зокрема такі як зменшення можливостей вибору для споживачів, переорієнтація споживацьких потреб в напрямку товарів іноземного походження, а разом і зниження попиту на товари внутрішнього виробництва, тощо.

5. Націоналізація також варто розглядати як проблему розвитку міжнародного бізнесу. Відповідно до ідеологічних відмінностей деякі держави не ведуть торгівлю і забороняють вести бізнес на їх територіях країнам, з якими не підтримують дружніх відносин. Яскравим прикладом даної ситуації є практично повне припинення економічної співпраці України та Росії в світлі поглиблення протистояння на Сході України.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

6. Війни і тероризм. Політична нестабільність і війни блокують розвиток бізнесу, що цілком логічно, оскільки ворогуючі держави в першу чергу розривають дипломатичні та економічні відносини. Знову ж таки приклад Росії та України цілком підходить.

7. Одна з основних проблем в області міжнародного бізнесу – короткозорість менеджменту. Деякі програми управління ігнорують величезні можливості для бізнесу за межами національних кордонів. В компаніях не бажають вийти за межі своїх територій, що, насамперед, пов'язано із труднощами виходу на ринок, супутніми витратами, зростанням ризику втрати позицій на внутрішньому ринку, або є підвищенням ризику банкрутства через недосягнення очікуваних результатів.

8. Інша основна проблема в області міжнародного бізнесу – наявність внутрішні чинників: уряд або соціальні обмеження щодо торгівлі та промисловості можуть стати перешкодою для виходу компанії на міжнародний рівень та інтенсифікації міжнародного бізнесу. Чим складнішим є законодавство країни, тим важче вийти на її ринок, що значно стримує компанії під час планування розвитку своєї діяльності за межами країни базування.

9. Суттєва проблема в розвитку міжнародного бізнесу – іноземна робоча сила. Компаніям часто вигідно використовувати працю іноземців або переносити виробництво за межі країни базування. Це може знизити витрати, за рахунок низької заробітної плати. Однак існують і ризики: рівень і кваліфікація в деяких випадках не відповідає вимогам, загроза нелегального використання праці та експлуатація.

10. Питання екологічної безпеки також відіграють важливу роль у розвитку міжнародного бізнесу. Компаніям потрібно здійснювати свою діяльність відповідно до екологічних стандартів і принципів стійкого розвитку. Деякі підприємства, однак, нехтують даними вимогами і завдають шкоди навколишньому середовищу. Погіршення стану навколишнього середовища може також стати стимулом для розвитку міжнародного бізнесу. Для прикладу, у зв'язку із постійною боротьбою із зростанням шкідливих викидів у атмосферу компанії все більше уваги приділяють інноваціям та співпраці [3, с. 97-98].

Аналіз діяльності міжнародних компаній дав змогу виділити такі основні особливості їх розвитку:

- збереження високої концентрації (більше 50% торгівлі та 80% інвестицій припадають на 500 найбільших компаній);
- випереджальне зростання технологічного бізнесу, інтернет-компаній («Apple Inc.», «Alphabet Inc.», «Microsoft Corp.») та компаній, що діють в рамках моделі «на вимогу» за рахунок ІКТ (наприклад, «Uber», «Didi Chuxing»);
- збільшення кількості компаній з країн, що розвиваються, зокрема у технологічному секторі (наприклад, «Didi Chuxing», «Xiaomi»);
- зростання кількості малих та середніх компаній, які діють на міжнародному рівні;

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

- збільшення частки нематеріальних активів [2, с. 51-52].

Цифровізація економіки порізному впливає на якість управління системами міжнародного бізнесу. Застосування позитивних результатів та зведення до мінімуму негативних надзвичайно важливим для нерозвинених регіонів, адже для них характерна відсутність механізмів створення ефективних інноваційних та об'єктивних управлінських рішень, слабкий зв'язок з інноваційними досягненнями інших регіонів і галузей, що стримує підйом їх бізнес-сфери та економік в цілому [1, с. 82].

Процес адаптації та втримання належного рівня конкурентоспроможності на міжнародній арені в сформованих умовах вимагає поетапних системних дій, які можна інтерпретувати в вигляді концептуальної моделі управління.

Концептуальна модель управління бізнесом в умовах формування нової парадигми менеджменту містить:

- формування стратегій та постановка завдань;
- формування команд по управлінню змінами;
- розробка планів впровадження змін;
- створення взаємозв'язку команд;
- розробка системи моніторингу впровадження розроблених ініціатив.

Отже, результати та плани на майбутнє повинні стати саме тими ключовими кроками на шляху до цілі, але з урахуванням ряду факторів впливу (узгодженість з основними учасниками процесу, визначення фокусу змін, моніторинг ключових індикаторів процесу змін, забезпечення цільової аудиторії програмованих змін, розподіл функціональних обов'язків та делегування повноважень серед основних учасників процесу підприємницького перетворення та розвитку міжнародної підприємницької діяльності.

Бібліографічний список:

1. Лещенко М. М., Пасенко В. М. Сучасні фактори активізації міжнародного бізнесу в Україні та світі. *Modern Economics*. № 26(2021). 2021. С. 74-83
2. Поляков М.В. Особливості розвитку міжнародного бізнесу в умовах становлення глобальної економіки знань. *Економічний простір*. № 121. 2017. С. 47-57
3. Разінькова М. Ю. Міжнародний розвиток бізнесу: проблеми та шляхи їх вирішення. *Економічний простір*. № 151. 2019. С. 91-100.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Яшан П.А.

**Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри
МЕВ та маркетингу Булик О.Б.**

**Львівський національний університет
природокористування**

СЕРТИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ЯК ГАРАНТІЯ ЯКОСТІ

В умовах конкуренції розвиток відповідного ринкового сегмента в Україні та інших розвинутих країнах можливі тільки за надання потенційному споживачеві достовірної інформації про якість товару (продукції, послуг, робіт, виробництва тощо). Це можливо зробити за рахунок здійснення такого виду контролю, як сертифікація. Як би дивно це не прозвучало, але все частіше споживачі вже не вірять красивим словам і обіцянкам рекламодавців. Вони тепер стали звертати увагу не так на яскраве пакування продукту, як на його корисні властивості та склад. Тому виробникам у першу чергу варто звернути увагу на необхідність сертифікації своєї продукції, яка гарантує успіх на ринку. Без нього виробник може просто програти битву за покупців. І підприємці повинні знати, що наявність документа, що доводить високу якість продукції, є безпрограшним варіантом. Адже такий документ показує, що продукція за державним стандартом відповідає всім необхідним вимогам.

Сертифікація – це підтвердження відповідності третьою стороною, яке стосується продукції, процесів, послуг, систем або персоналу [1]. Сертифікацію можна розглядати в широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні – діяльність компетентних державних органів, установ, організацій та їх посад, осіб, пов'язана з видачею і отриманням юридичними або фізичними особами відповідного сертифіката. У вузькому – підтвердження відповідності якісних характеристик продукції визначеним вимогам (нормативам) або рівню, встановленому стандартами [2]. Сертифікація продукції – це процес випробувань товару на відповідність стандартним вимогам під час його реалізації. Це визначення було розроблено спеціальним комітетом із питань сертифікації Міжнародної організації зі стандартизації (ІСО) [3].

Метою стандартизації в Україні є:

- 1) забезпечення відповідності об'єктів стандартизації призначенню;
- 2) керування різноманітністю, застосовність, сумісність, взаємозамінність об'єктів стандартизації;
- 3) забезпечення раціонального виробництва шляхом застосування визнаних правил, настанов і процедур;
- 4) забезпечення охорони життя та здоров'я;
- 5) забезпечення прав та інтересів споживачів;

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

- б) забезпечення безпечності праці;
- 7) збереження навколишнього природного середовища і економія всіх видів ресурсів;
- 8) усунення технічних бар'єрів у торгівлі та запобігання їх виникненню, підтримка розвитку і міжнародної конкурентоспроможності продукції.

Якщо споживач хоче придбати якісну продукцію, що відповідає вимогам безпеки (вироби не шкідливі для здоров'я, безпечні для навколишнього середовища тощо), в першу чергу він повинен звернути увагу на знак відповідності та має право вимагати сертифікат якості - документ, що підтверджує якість продукції, послуги, їх відповідність міжнародним або національним стандартам або вимогам нормативно-технічної документації. У деяких країнах подібний документ називається сертифікатом відповідності. Залежно від важливості й рівня виробництва на продукцію можуть розроблятися різні види стандартів. Так, державні стандарти (ДСТУ) розробляють здебільшого на продукцію, яку використовують у машинобудуванні, для населення і народного споживання, а також на продукцію, що використовується як комплектуючі для інших галузей народного господарства. Особливі вимоги, котрі підлягають обов'язковому дотриманню всіма суб'єктами підприємницької діяльності, встановлюються щодо продукції і тих її параметрів, які можуть загрожувати здоров'ю та життю людей, їх майну, не забезпечують достовірність і єдність вимірювань, технічні характеристики виготовлення й експлуатації тощо. Галузеві стандарти (ГСТУ) розробляють лише тоді, коли відсутні державні, або за необхідності встановлення таких вимог, які доповнюють або поліпшують їх. Ці стандарти також важливі. Всі суб'єкти підприємницької діяльності певної галузі повинні безумовно дотримуватись їх [4].

В окремих випадках підприємства можуть створювати власні стандарти (СТП) на певні види продукції, послуги, види робіт або окремі технологічні операції (наприклад, на поліетиленові горщики для розсади овочів, які виробляє у підсобному цеху підприємство). Ці стандарти узгоджуються в територіальних органах зі стандартизації, метрології й сертифікації і є обов'язковими для підприємства.

Таким чином, сертифікат відповідності – це індикатор якості продукції. І, чи це буде обов'язкова сертифікація (з більш високими вимогами до безпеки та іншими характеристиками, регламентованими законодавчими актами), чи добровільна (яка проводиться лише за ініціативою її виробника чи продавця), сертифікат - як її результат - доказ того, що товар відповідає певним вимогам та перевірений державою. А це уже переконливий плюс як для виробника, так і для споживача. Наявність цього сертифіката істотно покращує імідж компанії, сприяє збільшенню попиту на продукцію, залученню більшої кількості клієнтів та є беззаперечним доказом гарантії якості продукції.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Сертифікація є необхідними та вагомими інструментами управління якістю і безпекою продукції підприємства, які за допомогою свого взаємозв'язку здатні здійснювати вагомий вплив на виробничі процеси підприємства та є необхідною умовою його розвитку.

Бібліографічний список:

1. Закон України «Про сертифікацію продукції». URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4_24609-05#Text (дата звернення: 09.11.2022).
2. Сертифікація продукції і систем якості. URL: <https://buklib.net/books/28713/> (дата звернення: 10.11.2022).
3. Витрати на сертифікацію товару. URL: <https://online.dtkk.ua/2015/08/46116> (дата звернення: 08.11.2022).
4. Сертифікат якості на продукцію. URL: <https://evrovektor.com/ua/article/sertifikat-kachestva-na-produkciyu> (дата звернення: 10.11.2022).

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

РОЗДІЛ VIII РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

**Волощук Р.
Науковий керівник:
ст. викладач кафедри міжнародних економічних відносин та
маркетингу Федів Р.Д.
Львівський національний університет
природокористування**

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЙ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Кінець ХХ-го століття продемонстрував, наскільки важливим елементом еволюції світової та національних економік стало посилення глобальної конкуренції, що у наш час вирішальним чином впливає на процес стратегічного планування та управління не лише у найбільших ТНК, але й в компаніях, котрі традиційно орієнтуються на національний ринок. Компанії прямо чи через інтереси власних стейкхолдерів включаються в ці процеси, котрі розвиваються у міжнародному бізнесі.

Міжнародний бізнес багато в чому схожий з національним бізнесом, однак є й суттєві відмінності, які необхідно враховувати для успішної реалізації міжнародних стратегій. Головна проблема - подолання відмінностей національних культур, які проявляються в особливостях ведення справи. Міжнародний бізнес працює в різних культурах, тому одні й ті ж формальні параметри початку бізнесу (обсяг залученого капіталу, чисельність службовців, виробничі фонди, методи стимулювання продуктивності тощо) можуть при реалізації в різному культурному середовищі надавати різні результати. Особливо це важливо для бізнесу в Україні та для виходу українського бізнесу на міжнародний ринок.

На сьогодні існує безліч причин для розробки підприємством міжнародного варіанту стратегічного розвитку. Відомий американський теоретик менеджменту П. Копер виділив дві групи факторів, які визначають, чи буде для компанії привабливим міжнародний бізнес [1].

По-перше, це чинники виштовхування. Вони породжуються браком можливостей для розвитку бізнесу на місцевому ринку у зв'язку з низькими цінами на продукцію або обмеженнями з боку уряду (наприклад, антимонопольне законодавство). В багатьох випадках це є причиною того, що компанія вивчає можливості щодо діяльності на міжнародних ринках.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

По-друге, фактори втягування. Вони виникають при існуванні за кордоном кращих умов для розвитку бізнесу.

Р. Луффман та інші вчені проводять розмежування між первинним і вторинним мотивами, що викликають інтерес до міжнародної діяльності [2].

Первинні мотиви включають в себе орієнтовані на зарубіжний ринок вкладення, що ведуть до зниження витрат, а також вертикальні закордонні вкладення, спрямовані на зниження витрат на сировину або інші основні ресурси на вході.

Вторинні мотиви можуть включати наступне: ситуацію з можливостями інвестування у своїй компанії, реакцію фірми на зовнішні умови середовища, такі як труднощі постачання ринку іншими способами.

При плануванні міжнародної діяльності на перших етапах компанія буде дуже уважно ставитися до ризику, пов'язаному з іноземними інвестиціями, а що стосується невеликих компаній, то для них потрібні серйозні стимули навіть для того, щоб лише почати розглядати можливість інтернаціоналізації власного бізнесу. Ці стимули можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми і зазвичай викликають дії, що включають заходи по збору інформації в іншій країні, ретельний облік усіх міжнародних чинників перед прийняттям рішення і чіткого визначення цілей діяльності. Таким чином, для розробки і реалізації міжнародної стратегії компанія повинна бути готова до зіткнення з труднощами та мати достатню кількість ресурсів, у тому числі й адміністративних, щоб їх подолати.

Типовими труднощами міжнародних стратегій є наступні [3]:

1. можуть існувати проблеми у вирішенні того, якими і наскільки різними повинні бути продукти (послуги), щоб бути привабливими для різних закордонних ринків;

2. завжди існує значна складність в управлінні переказом валюти та курсами обміну валют;

3. можуть існувати в тій чи іншій мірі проблеми, пов'язані з прогнозом витрат і прибутковості, так як вони повинні ґрунтуватися на прогнозуванні руху курсів валют, а неправильне прогнозування може коштувати дуже дорого;

4. компанія може піддаватися впливу різних культур, що може створити значні управлінські проблеми, особливо у випадках, якщо існує практика переходу керуючих з країни в країну [4];

Стратегічне управління проявляється через конкретні функції, серед яких важливе місце займає стратегічний аналіз. Загальновідомо, що основне в управлінській діяльності - процес прийняття рішень. Цей процес включає три основні етапи [5]:

- 1) збір інформації;
- 2) аналітичні розробки;
- 3) прийняття рішення.

Стратегічний аналіз займає серединне місце між функціями збору і обробки інформації й функціями прийняття рішень. Завдання стратегічного

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

управлінського аналізу полягає в тому, щоб з різного роду даних, часом розрізнених, що відображають окремі явища і факти, скласти загальну, цілісну систему досліджуваного об'єкта, виявити притаманні йому тенденції та закономірності та надати об'єктивний інформаційний матеріал для прийняття найбільш обґрунтованого рішення.

Передумовою до осмислення ролі й завдань стратегічного управління став, з одного боку, бурхливий промисловий та економічний розвиток провідних країн Європи та США, а з іншого - широке проникнення в практичну діяльність людини інноваційних технологій.

До таких технологій відносяться й технології управління, які набирають чинності та стають все більш потужними об'єктами. Для опису процесу розробки та реалізації стратегії протягом багатьох років використовувалися різні поняття, такі як бюджетування, довгострокове планування, стратегічне планування та стратегічний менеджмент. Ці терміни тотожні за змістом та взаємозамінні. Однак, якщо розглядати їх в історичній ретроспективі, можна помітити ряд важливих відмінностей.

Створення систем бюджетування відноситься приблизно до початку 1900-х рр., коли проводився контроль порушень бюджету і збоїв в управлінні. Для всіх підрозділів компанії розроблявся річний бюджет, відхилення від якого ретельно вивчалися для виявлення причин і визначення потреби в оздоровчих заходах. При цьому враховувалося, що аналогічні події можуть повторитися в майбутньому [6].

Ринкове оточення і технології можуть змінюватися так швидко, «потрясіння» в зовнішньому оточенні підприємства бувають настільки несподіваними, що прив'язка до циклу планування може привести підприємство до кризи і навіть до катастрофи. Якщо процес планування не дозволяє відповідати на стратегічні виклики поза рамками циклу планування, це може негативно позначитися на фінансових результатах діяльності підприємства, насамперед у галузях, які динамічно розвиваються.

Сучасні тенденції формування структури міжнародних відносин в рамках світового ринку свідчать про об'єктивну необхідність розробки підприємствами стратегій, сформованих з урахуванням потреб і вимог споживачів, параметрів якості продукції, визначення потенційно можливої частки ринку. До першочергових завдань фахівців з маркетингу ставиться досягнення цілей виробництва і збуту продукції, що на практиці може виявитися як в збільшенні обсягу продажів в зайнятому (раніше освоєному) секторі ринку, так і в розширенні обсягів збуту за рахунок захоплення нових ринків [7].

Вихід на зарубіжні ринки обирається підприємствами, як правило, після освоєння внутрішнього ринку і у разі наявності достатньої кількості фінансових, інформаційних та інших ресурсів. Найбільш динамічними стратегіями у міжнародному бізнесі є стратегії зростання.

Формування стратегії зростання підприємства включає: стратегічний

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

аналіз видів виробництва, необхідних для успішного функціонування на ринку, аналіз цільових ринків, а також вибір напрямків діяльності з урахуванням різних варіантів зростання (табл. 1).

Таблиця 1

Вибір варіанту стратегії зростання на зовнішніх ринках

	<i>Товар, що виробляється</i>	<i>Новий товар</i>
<i>Існуючий ринок</i>	<i>Стратегія глибокого проникнення на ринок</i> Застосовується у разі успішного продажу пробної партії товару і сприятливих кон'юнктурних умов	<i>Стратегія розвитку товару</i> Застосовується у разі відповідності товару вимогам споживачів за основними властивостями, але з необхідністю адаптації до умов зовнішніх ринків
<i>Новий ринок</i>	<i>Стратегія розвитку ринку</i> Застосовується після проведення маркетингових досліджень: визначення місткості ринку, конкурентної ситуації, вибору перспективних сегментів, особливостей поведінки споживачів тощо	<i>Стратегія диверсифікації</i> Застосовується у разі чіткої ідентифікації потреб споживачів на зовнішніх ринках, місткості ринку, сприятливій конкурентній ситуації, наявності ресурсів для зміни товарної політики

Від вибору стратегії проникнення в міжнародний бізнес залежить подальше планування і організація інших видів діяльності, успішність підприємства на зовнішніх ринках. Проблеми вітчизняних підприємств АПК при виході на зовнішні ринки багато в чому спричинені вадами пропонованої товарної політики, зокрема неузгодженістю між продавцями і покупцями щодо єдиних стандартів якості продукції та упаковки, нестиківки із загальносвітовими стандартами, принципами сертифікації. Крім того, проблемою може стати недостатній рівень сервісу, неефективна цінова політика, неузгодженість дій учасників ринку.

Реалізація маркетингових стратегій у міжнародному бізнесі ускладнюється об'єктивними несприятливими зовнішніми умовами. Досвід свідчить про те, що, незважаючи на здійснення масштабних експортних поставок, угоди вітчизняних виробників в рамках міжнародного бізнесу мають переважно епізодичний характер. Слід визнати той факт, що недостатність уваги до питань обґрунтування стратегії проникнення в міжнародний бізнес позначається на втраті можливостей зростання підприємства в міжнародній торгівлі.

На основі вищеподаного варто зазначити, що від ефективності управління організацією залежить не лише успіх її оперативних та тактичних цілей а й факт її існування. В умовах економічного розвитку початку XXI століття зростає важливість застосування маркетингової стратегії, сформованої із урахуванням потреб і вимог споживачів.

Вибір маркетингової стратегії у міжнародному бізнесі необхідно здійснювати із урахуванням галузевих факторів, факторів макросередовища та

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

внутрішнього середовища підприємства.

Бібліографічний список:

1. Юхименко П.І. Міжнародний менеджмент: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2011. - 488 с.
2. Гуткевич С. О. Міжнародний менеджмент: підручник. К.: Атлас. 2015. 535 с.
3. Вихор М.В. Міжнародний менеджмент : [навч. посіб.]. К. : Центр учбової літератури, 2021. 487 с.
4. Ревенко Д.С. Формування стратегій міжнародної конкурентоспроможності машинобудівних підприємств. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 5. С. 35-38.
5. Співаковська Т.В. Формування міжнародної маркетингової стратегії [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?o1&z1845>
6. Куденко Н.В. Стратегічний маркетинг: Навч. посібник. - Вид. 2-ге, без змін / Н.В. Куденко. К.: КНЕУ, 2006. - 152 с.
7. Сокол К.М. Формування маркетингової стратегії виходу ІТ-компанії на світовий ринок інформаційних технологій [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2014/5-6\(76-77\)/uazt_2014_5-6_10.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2014/5-6(76-77)/uazt_2014_5-6_10.pdf)

Рибка Соломія

**Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Зеліско Н.Б.
Львівський національний університет природокористування**

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Важливою складовою соціальної та економічної відповідальності ведення бізнесу, що займається виробництвом та переробкою сільськогосподарської продукції є виробництво якісної та безпечної продукції. Унаслідок нерационального та бездумного використання природних ресурсів із кожним роком погіршується екологічна ситуація у світі, тому досить стрімкими темпами розвивається ринок органічної продукції. Значна увага приділяється виробництву продуктів харчування, які не приносять шкоди організму та є корисними для здоров'я. На світовому рівні ринок органічних харчових продуктів щороку збільшується на 10–15%, а попит на органіку зростає швидше,

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

ніж пропозиція. Найвищі темпи розвитку органічного ринку спостерігаються в країнах ЄС, Північної Америки, Близького Сходу та Азії [5].

Україна поміж інших країн займає чільне місце в розвитку сертифікованого органічного виробництва, все більше споживачів пред'являє попит на українську органічну продукцію, пропозиція якої має тенденцію до зростання, значна частина (близько 80 %) вироблених українських органічних товарів відправляється на експорт, так як попит на вітчизняну органіку достатньо високий, в основному за рахунок невисоких цін. Ціни на органічну продукцію значно вищі (на 20-30 %), ніж на товари традиційного виробництва, все ж попит особливо на європейських ринках із року в рік зростає.

До цілей Сталого розвитку на період до 2030 року, які опубліковані Організацією Об'єднаних Націй, входить ціль № 12 – відповідальне споживання та виробництво [4]. Одним з важливих аспектів цілі є те, що до 2030 року більшість людей в усьому світі повинні бути проінформованими про сталий розвиток та способи життя в гармонії з природою. Компанії повинні пояснювати, де вони знаходяться в ланцюжку. Результатом буде збільшення попиту на прозорість: те, що в нашій їжі, звідки походить наш одяг, куди вкладаються наші гроші і який вид енергії ми використовуємо. Це важливий елемент соціальної відповідальності бізнесу перед суспільством. Україна як аграрна країна має великий потенціал для розвитку органічного сільського господарства, оскільки має найбільші запаси високоякісних родючих земель, тому розвиток агропромислового сектора для економіки країни є досить важливим і частка сільськогосподарської продукції в загальному ВВП досить висока. За останні кілька років зростає не тільки традиційний ринок сільськогосподарської продукції, а й ринок органічної сільськогосподарської та харчової продукції.

Ринок органічної сільськогосподарської продукції може бути надзвичайно привабливим для потенційних інвесторів. У цілому в економічно розвинених країнах Європейського союзу (Німеччина, Франція, Бельгія та інших) або в Швейцарії 15-20% споживачів готові платити більше за екологічно чисті продукти або продукти без ГМО [1]. Але специфічним у вирощуванні органічних продуктів є те, що існує дуже висока частка ручної і механізованої праці у витратах, а продуктивність культивування деяких з цих продуктів значно нижче, ніж існуючі агропромислові технології. Це призводить до значного збільшення цін на органічні продукти.

Відповідно до світових стандартів та вимог система органічного господарства і загалом сільськогосподарська продукція повинні відповідати певним стандартам до виробничих процесів, які спрямовані на підтримку оптимального стану екосистеми на соціальному, екологічному та економічному рівнях [3]. У світі використовуються різні стандартизовані регулятори якості продуктів харчування, до яких відносяться і міжнародні стандарти серії ISO, зокрема, серія стандартів ISO 14000 та ISO 22000. В Україні була створена компанія, яка займається сертифікацією та інспекцією органічного виробництва.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Цією компанією є ТОВ «Органік стандарт». Дана компанія була створена в рамках україно-швейцарського проекту в 2007 році. Компанією було розроблено сайт, де всі охочі, а також ті, хто хочуть переходити до органічного виробництва, можуть переглянути інформацію про вимоги до органічного виробництва як в Україні, так і в країнах Європи. Також на сайті є онлайн форма, заповнивши яку, можна замовити послуги із сертифікації чи інспекції виробництва.

Станом на 2021 рік під органічним виробництвом у світі зайнято 43,7 млн. га земель, або близько 1% від загальних площ фермерських земель світу. На рис.1 подано тенденції розвитку ринку органічної продукції у світі.

Рисунок 1 - Тенденції розвитку ринку органічної продукції у світі [2]

Багаторічна практика інших країн демонструє екологічні, екологічні та соціальні переваги органічного виробництва, серед яких:

- підвищення незалежності виробника від зовнішніх джерел фінансування, поставок отрутохімікатів, мінеральних добрив, зменшення енерго- і трудовитрат на одиницю продукції;
- нарощування кількості робочих місць в сільській місцевості, розвиток місцевих ринків екологічної продукції;
- високі смакові і поживні якості виробленої продукції;
- мінімізація негативного впливу на природу, в тому числі зменшення забруднення ґрунту, ґрунтових і поверхневих вод, атмосфери, збереження біорізноманіття;
- більш етична і природна поведінка людини в екосистемі, частиною якої вона є, зокрема, зменшення страждань сільськогосподарських тварин.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Протягом останнього десятиліття органічне сільське господарство відчуває небувалий економічний підйом. В основному, збільшення попиту пов'язане зі зростаючою тривогою з боку споживачів з приводу безпеки харчових продуктів, вироблених загальноприйнятими способами. У свою чергу, сільгоспвиробники усвідомили, що споживачі готові платити більш високу ціну за продукти, вирощені органічним способом.

Незважаючи на існуючий прогрес у розвитку органічного виробництва в Україні, експерти відмічають низку факторів, які гальмують реалізацію масштабного потенціалу України у цьому сегменті аграрного сектору. Це передусім недосконалість діючого нормативного – правового регулювання для органічного виробництва; відсутність ефективної системи державного нагляду (контролю) з боку держави за виробництвом та якістю продукції, що спричиняє недобросовісну конкуренція серед виробників, роздрібних продавців та призводить до шахрайства (псевдоорганічні продукти) на внутрішньому та міжнародних ринках; відсутність системи ефективного захисту прав споживачів та дієвої системи санкцій щодо фальсифікатів продукції тощо.

Бібліографічний список:

1. Грановська В. Тенденції та перспективи розвитку органічного ринку в Україні. Економіка АПК. 2017. № 4. С. 31-41.
2. Динаміка та перспективи розвитку ринку органічної продукції в світі та в Україні. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/dynamika-ta-perspektyvy-rozvytku-rynku-organichnoyi-produkciyi-v-sviti-ta-v-ukrayini> (дата звернення: 13.11.2022).
3. Органічне виробництво в Україні URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini> (дата звернення: 30.10.2022).
4. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP210179.html (дата звернення: 30.10.2022).
5. Прокопчук Н.І. Органічне сільське господарство – свідомий і правильний вибір сучасного фермера. Тваринництво сьогодні. 2021. №3. С. 4-12.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Стегніцький П.Я.
Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри МЕВ та маркетингу
Линдюк А.О.
Львівський національний університет
природокористування

УКРАЇНИ У СВІТОВОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Враховуючи, що Україна належить до країн з відкритою економікою, тому загальносвітові закономірності впливають і на внутрішні процеси нашої країни. Лише протягом крайнього десятиліття було декілька подій на глобальному та національному рівнях, які суттєво відобразились на економіці загалом, та стані туристичної індустрії, зокрема.

В короткому часі вкрай негативно на український туризм вплинула Революція Гідності та початок російсько-української війни у 2014 році. Проте стратегічно, враховуючи, що про Україну згадували усі світові засоби масової інформації пізнаваність нашої країни серед потенційних туристів зростає, а отже, згодом потік іноземних туристів до України також почав зростати. Також поступово зростали реальні доходи українців, що позитивно відображалось і на внутрішньому та виїзному туризмі.

Суттєвим негативним чинником для світової індустрії туризму стала пандемічна криза пов'язана із поширенням COVID-19. Це також суттєво вплинуло і на туристичну галузь України, а враховуючи, що вона не мала інституційної стійкості, тому кризові явища на ній особливо відчутно відобразились.

Вітчизняна туристична індустрія не є на стільки розвинутою та вагомою в структурі національної економіки України, проте в ній прямо та опосередковано задіяно чимало структур, які надають туристичні послуги. Зазначимо, світова пандемічна криза суттєво вплинула на надавачів туристичних послуг, так у 2020 році відносно 2019 року зменшилась кількість офіційних надавачів туристичних послуг за всіма категоріями. У відсотковому відношенні найсуттєвіше, на 16 відсотків зменшилась кількість туроператорів, які є юридичними особами. У той же час, кількісно турагентів у статусі фізичних осіб підприємців скоротилась на 338 одиниць, що становить 13 %.

Цілком логічно, що таке зменшення надавачів послуг відбулось як наслідок зменшення кількості реалізованих туристичних послуг, що проаналізовано у таблиці 1.

Наведені дані свідчать, що і кількісно, і вартісно туристичних пакетів у 2020 році в Україні реалізовано менше ніж у 2019 році. Найбільший спад у реалізації туристичних пакетів спостерігався турагентами, які зменшили реалізацію на майже 72 %. У той же час кількість ночівель туристів, що включені до реалізованих туристичних пакетів турагентами зменшилась на 65 %. Не на

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

стільки суттєво зменшилась кількість реалізованих туристичних послуг турагентами. Зокрема, їх менше реалізовано у 2020 році на 50,7 %, що у вартісному вираженні становить 20,8 млрд грн, що на 42,4 % менше ніж у базовому році.

Таблиця 1.

Кількість і вартість реалізованих туроператорами та турагентами України туристичних пакетів

Показник	Роки		2020 р. до 2019 р., %
	2019	2020	
Кількість реалізованих туристичних пакетів, тис. од			
Туроператори	1879,6	926,7	49,3
Турагенти	1054,0	298,4	28,3
Вартість реалізованих туристичних пакетів, млн грн			
Туроператори	36081,3	20767,2	57,6
Турагенти	23970,5	6850,7	28,6
Кількість ночівель туристів, що включені до реалізованих туристичних пакетів, млн. од			
Туроператори	16,6	8,3	50,2
Турагенти	10,3	3,7	35,3

Туристична індустрія базується на привабливості різного виду відпочинку та фінансових можливостях потенційних туристів. Власне їх чисельність і є первинним індикатором стану функціонування цієї галузі. Враховуючи, що згідно вітчизняного законодавства надавачами туристичних послуг в Україні можуть бути підприємницькі структури у статусі фізичних або юридичних осіб, тому окремо проаналізуємо яку кількість вони обслуговували у докризовому 2019 році та першому році в, коли почалась пандемічна криза (табл. 2. і табл. 3).

Таблиця 2.

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами України, які мають статус юридичних осіб

Показник	2019 рік			2020 рік			2019 р. до 2020 р., %
	Усього	Обслуговувані		Усього	Обслуговувані		
		Туропера-торами	Тураген-тами		Туропера-торами	Тураген-тами	
В'їзних (іноземних) туристів, осіб	83,7	37,9	45,8	11,8	8,4	3,4	14,1
Виїзних туристів, осіб	4786,6	2759,7	2026,9	1758,1	1275,7	482,5	36,7

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Внутрішніх туристів, осіб	449,7	336,5	113,2	187,5	128,8	58,7	41,7
Разом	5320,0	3134,1	2185,8	1957,4	1412,9	544,6	36,8

Аналіз кількості туристів, обслугованих туроператорами та турагентами України, які мають статус юридичних осіб свідчить, що пандемічна криза найсуттєвіше вплинула на притік іноземних туристів, яких у 2020 році відносно 2019 року зменшилось на 85,9 %. У той же час кількість виїзних туристів з України на 63,3 %. Найменше криза вплинула на вітчизняний внутрішній туризм. Так, згідно наведених даних Державної служби статистики України число внутрішніх туристів обслуговуваних вітчизняними туристичними операторами та туристичними агентами юридичними особами у 2020 році порівняно із базовим 2019 роком скоротилось на 58,3 %.

Таблиця 3.

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами України, які мають статус фізичних осіб підприємців, осіб

Показник	2019 рік	2020 рік	2020 р. до 2019 р., %
В'їзних (іноземних) туристів	3137	191	6,1
Виїзних туристів	738272	367595	49,8
Внутрішніх туристів	70736	35082	49,6
Разом	812145	402868	49,6

Подібні закономірності спостерігаємо і серед туроператорів та турагентів України, які мають статус фізичних осіб підприємців. Проте, серед цих підприємницьких структур зменшення кількості в'їзних (іноземних) туристів відбулось ще суттєвіше у 2020 році і становило 85,9 %. Скорочення кількості виїзних і внутрішніх туристів, обслуговуваних цими підприємницькими структурами відбулось на більш-менш однаковий відсоток, що становить близько 50 %.

Ще одним чинником, який вкрай негативно відобразився на національній економіці України, а особливо на туристичній індустрії стало повномасштабне вторгнення росії в Україну. Зростання цін на нафту і паливо, складна логістика і руйнування традиційних туристичних маршрутів – це лише частина ризиків, пов'язаних з глобальним туризмом цією війною. А що стосується України, то це ще і небезпека для туристів, суттєве зниження доходів українців тощо. Загалом це все призвело до того, що туризм, а особливо міжнародний туризм в нашій країні скорочений до нуля.

Російсько-українська війна відобразилась не тільки на туристичній індустрії України, а й на світовій туристичній галузі. Так, Всесвітня туристична організація очікує, що світові доходи від туризму в 2022 році скоротяться на 14 млрд дол США в разі тривалої війни між росією і Україною. У зоні найбільшого

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

ризиком знаходиться європейський туризм. Причому мова йде не тільки про Східну Європу, в якій безпосередньо йде війна, а й про весь континент в цілому. Основна причина – питання безпеки. Російська збройна агресія змушує туристів, зокрема, з інших континентів, задуматися про доцільність подорожей до Європи. Саме тому вони все частіше вибирають більш безпечні альтернативи, при тому що Україна взагалі не розглядається туристами як країна для відпочинку.

Цілком зрозуміло, що всі міжнародні логістичні маршрути, що проходять через територію України, зараз не функціонують. Однак український ринок не єдиний, хто постраждав від цієї війни. Згідно з даними Євроконтролю, опублікованими на його сайті Всесвітньої організації туризму, на окремих європейських напрямках після 24 лютого спостерігається падіння кількості рейсів, в порівнянні з аналогічним періодом 2021 року. Наприклад, кількість рейсів в Молдові впала на 69%, в Словенії на 42%, в Латвії на 38%, а в Фінляндії на 36%.

За даними Державного агентства розвитку туризму, за півроку повномасштабної війни надходження до держбюджету від туристичної галузі впали на 25,7%. Логічно, що якщо активна фаза війни продовжиться, ця рецесія продовжиться. Проте український туристичний бізнес розраховує на стрімке повоєнне відновлення.

Підводячи підсумок, можна констатувати, що в результаті російсько-української війни перед світовим туризмом постало досить багато завдань. Однак туристичну галузь України чекають ще більше викликів. Більшість експертів стверджують, що про відродження галузі варто задуматися вже зараз. Адже криза – це можливість раз у житті рухатися до більш справедливих, стійких і стабільних моделей розвитку туризму. Пандемія вкотре оголила структурні недоліки туристичної системи та вразливість до зовнішніх потрясінь. Існує нагальна потреба диверсифікувати та зміцнити стійкість туристичної економіки, краще підготуватися до майбутніх потрясінь, усунути давні структурні слабкості та заохотити цифрові, низьковуглецеві трансформації, які будуть необхідними для переходу до сильніших, справедливіших та стійкіших моделей розвитку туризму. А щодо України, то варто в майбутньому максимально ефективно скористатись нинішнім поширенням інформації про нашу країну серед потенційних туристів у майбутньому.

Бібліографічний список:

1. Атаманчук З. Розвиток міжнародного туризму в умовах пандемії COVID-19 : тенденції та очікування. Бізнес Інформ. 2020. №5. С. 94–99.
2. Державна служба статистика України. Статистична інформація. Туризм. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Зануда А. Коронавірус: скільки втрачає туризм // BBC. NEWS. Україна. 16.03.2020. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51870285>

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

4. Коронавірус коштуватиме туризму до семи років зростання – UNWTO // Укрінформ. 30.03.2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2908241-koronavirus-kostuvatime-turizmu-do-7-rokiv-zrostanna-unwto.html>.
5. Закон України «Про туризм» №1282/4 від 18.11.2003.// Відомості Верховної Ради України. – 2003.-№29
6. UNCTAD statistics : website. URL: <http://www.unctad.org>.

Стеців О.Г.
Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри
МЕВ та маркетингу Брух О.О.
Львівський національний університет
Природокористування

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Зміст процедури глобалізації світової економіки виявляється у стрімкому зростанні кількості і форм світових відносин, поширенні процесів, структур та практик від національного простору аж до глобальних масштабів. Підсилюється економічна взаємозалежність держав, а також формується практично цілісна економічна система, яка майже охоплює територію цілої планети та диктує свої правила гри для національних господарств [4].

У теперішньому етапі світогосподарського розвитку проходить формування інформаційної (цифрової, електронної чи нової) економіки, котра, на відміну від цілої індустріальної епохи, відзначається пріоритетною роллю знань, принадою інтелектуальної складової у створенні доданої вартості. Саме тому залучення інтелектуального ресурсу такого як консультування стає зрозумілою необхідністю задля виконання довгострокового стратегічного розвитку сьогоденного підприємства.

В умовах глобалізації мають місце тенденції розвитку консультування: деякі консалтингові установи залишають міжнародний ринок консультування через збільшення конкуренції. З однієї сторони, вони об'єднуються разом із крупними компаніями, підсилюючи концентрацію бізнесу, з іншої – чим раз більше лідерів малих фірм схиляються до індивідуальної діяльності, мінімізуючи у цей спосіб загальні затрати. Угрупування транснаціональних гігантів переважає на сучасному ринку всіх консалтингових послуг. Свідченням такої активної експансії стають представники «Великої Четвірки»: «Pricewaterhouse Coopers», «Deleite Toache Tohmatcu», «Ernct & Yaung» та «KPNG». Перелічені компанії звертають увагу на збільшенні спектру послуг, досягнувши формату

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

багатофункціональних консультантів, і посіли лідерські позиції вже на світовому ринку з консультування [3].

Зі становленням світового ринку консалтингових послуг з'явилася об'єктивна необхідність в інстанціях, котрі би організовували, регулювали і сприяли результативності діяльності численних світових консалтингових фірм. Уніфікація консалтингової діяльності повинна визначити правила, інструкції, подати характеристики всіх консалтингових продуктів та послуг чи їх результатів, із метою досягнення учасниками процедури консультування консенсусу. Створення стандартів для сфери управлінського консультування повинно привести до:

- формування еталонних принципів роботи членів професійного товариства;
- знищення бар'єру закритості та непрозорості консалтингового процесу.

Найпершими завданнями інституціоналізації консультування стає уточнення галузевих меж, розробка стандартів надання всіх консалтингових послуг, закріплення фахових норм, статусів, правил та ролей, котрі виконують консультанти по управлінню.

З приходом ери інформаційних технологій спеціалізація всіх світових лідерів консалтингу виходить більш умовною, а вже політика злиття і поглинань спонукає до їх універсалізації. Саме тут широко вживається визначення «інтегрований консалтинг», яке визначає такий тип консультаційної діяльності, в якому об'єднано кілька типів консалтингу задля вирішення певних задач: діагностування проблеми, розроблення і реалізація найкращих консалтингових рішень.

Із розвитком економіки знань, практично одним із головних чинників успіху консалтингової компанії є накопичення інтелектуального капіталу. Все це досягається також за рахунок збереження і розвитку висококваліфікованого персоналу. Іноземні консалтингові компанії притягують найкращі кадри експертів по управлінню, забезпечують їх подальше покращення шляхом постійного підвищення кваліфікації і накопичення досвіду, а ще формують достатні стимули задля продовження роботи в підприємстві.

Розвиток маркетингових технологій в консалтингу. Трансформації консалтингу у могутній і перспективний бізнес давала змогу радикальна зміна відношення крупних консалтингових фірм до самих маркетингових технологій. Спершу традиційною позицією в цій галузі стала повна відмова від усіх цільових маркетингових програм і від прямої реклами у засобах масової інформації. Донедавна більшість лідерів міжнародного консалтингу сформували могутні маркетингові підрозділи, котрі займаються плануванням крупномасштабних рекламних кампаній, і ще створенням відповідного іміджу компанії в ЗМІ і з допомогою крупних транснаціональних інформаційних агентств.

Осучаснення клієнто-партнерських стосунків. Останнім стандартним підсумком всієї роботи консультантів приймався звіт по проекту разом з висновками і рекомендаціями. Сьогодні клієнти переважно очікують від

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

консультантів запровадження наданих рекомендацій і доведення їх саме до дієвих результатів. Осучаснення відносин клієнта і консультанта полягає в тому, що клієнт притягається до процесу консультування і стає повноправним учасником всієї консультаційної команди.

Бібліографічний список:

1. Воронкова А. Е. Ринок консультаційних послуг в сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / А. Е. Воронкова, Т.О. Робакова. –Режим доступу: http://manved.at.ua/publ/rinok_konsultacijnikh_poslug_v_sferi_zovnishno_ekonomichnoji_dijalnosti_pidpriemstv/2-1-0
2. Гончарова М. Л. Управлінське консультування в Україні: основні проблеми, тенденції та напрями розвитку. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 2 (164). С. 136 – 141.
3. Критерії, система показників та особливості функціонування ринку консалтингових послуг [Електронний ресурс]. - Офіційний сайт консалтингової компанії «Бізнес-Центр» - Режим доступу: <http://business-center.com.ua>.
4. Петрушенко М. М. Основи управлінського консультування: конспект лекцій. – Суми: Сумський державний університет, 2011. 65 с.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

РОЗДІЛ ІХ ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Купин М.П.

**Науковий керівник: викладач-методист
економічних дисциплін Барило О.М.
ВСП «Золочівський фаховий коледж ЛНУП»**

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Сільськогосподарське виробництво є однією з важливих галузей національної економіки, яка покликана забезпечувати продовольчу, а отже і економічну безпеку країни. В умовах світових глобалізаційних процесів міцні, економічно та фінансово потужні сільгоспідприємства стають активними учасниками та гравцями як на внутрішньому ринку, формуючи продовольчу безпеку держави, так і на світових ринках, забезпечуючи просування вітчизняної продукції на світовий продовольчий ринок, валютні надходження та стабілізацію національної валюти. З метою збереження та нарощування економічного потенціалу підприємств, частку отриманого від реалізації продукції прибутку необхідно спрямовувати на інвестиції у власний розвиток через запровадження нових технологій виробництва, пошук нових ринків збуту продукції, удосконалення власної організаційної структури. Всі ці нововведення являють собою впровадження у виробництво інновацій.

Переважна більшість сільськогосподарських підприємств самостійно не займаються інноваційною діяльністю, а впроваджують уже готові інноваційні продукти та технології. Всі взаємовідносини між виробниками інноваційної продукції та її покупцями регулюються передусім Законами України "Про інноваційну діяльність" та "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій". Законом трансфер технології визначений як передача технології, що оформляється шляхом укладення двостороннього або багатостороннього договору між фізичними та/або юридичними особами, яким устанавлюються, змінюються або припиняються майнові права і обов'язки щодо технології та/або її складових.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Технологічний розвиток будь-якої країни світу неможливий без ефективного функціонування механізму трансферу технологій як складових національної інноваційної системи.

Знання мають практичну цінність та є імпульсом для перетворень лише за умов, коли вони набувають форми інновацій, здатних оновлювати виробничі сили, створювати передумови для технологічних і виробничих змін. Для цього необхідні організаційно-управлінські зусилля, спрямовані на перетворення знань в інновації і використання інновацій для досягнення цілей виробничо-господарської системи.

Інноваційна діяльність у країнах-лідерах, таких як США, Німеччина, Японія та ін., здійснюється на основі горизонтальної інтеграції науково-технічних досліджень, державної підтримки розвитку нових технологій, широкого використання глобальних інформаційних та обчислювальних мереж. Це створює передумови для продукування сучасних наукомістких технологій у тих сферах діяльності, які є визначальними на даному етапі історичного та науково-технічного розвитку суспільства; формує певний монополізм, отриманий завдяки власним розробкам і винаходам.

У розвинутих державах створюються найсприятливіші умови для розвитку інновацій: на загальнодержавних рівнях розробляються програми, покликані стимулювати НДДКР, зближувати наукову та економічну політику; відбувається перехід від традиційної науково-технічної політики до інноваційної науково-технологічної, яка дає змогу значно збільшити темпи економічного зростання країн, які її використовують.

З метою підвищення ефективності застосування трансферу технологій у діяльності сучасного підприємства в Україні необхідно:

- сформулювати економіко-правову базу для трансферу технологій через розроблення нових і внесення змін та доповнень у чинні законодавчі акти, що забезпечить формування на державному рівні сприятливих соціально-економічних умов для передачі інноваційних технологій;
- ввести в нормативно-правові акти положення, що регулюють залучення зарубіжних фахівців для виконання НДДКР в напрямі дослідження актуальних проблем науково-технологічного розвитку;
- підвищити ефективність роботи інформаційної системи у сфері інноваційної діяльності;
- стимулювати участь працівників підприємств у процесах трансферу технологій, у тому числі й за допомогою внесення відповідних функцій до посадових інструкцій;

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

– розробити й реалізувати заходи щодо створення і розвитку інноваційних інститутів, таких як технопарки, інноваційні агентства та центри, інноваційні бізнес-інкубатори, з метою активізації взаємодії науки і виробництва.

Бібліографічний список:

1. Денисюк В. Міжнародний трансфер технологій: сучасний зміст, аналіз закордонної та національної статистики / В. Денисюк // Економіст. – 2005. – № 2. – С.42-47.
2. Інноваційна діяльність в агропромисловому виробництві України / [М.М. Кулаєць, М.М. Лучник, М.Ф. Бабієнко та ін.] // Економіка АПК. – 2010. – № 6. – С.113-119.
3. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40->
4. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.
5. Чабан В.Г. Трансфер інноваційних технологій в аграрному секторі / В.Г. Чабан // Агроінком. – 2006. – № 2. – С.46-50.

Лавришин А.С.
Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри
МЕВ та маркетингу Брух О.О.
Львівський національний університет
природокористування

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНСАЛТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В Україні економічна криза спровокувала появу управлінських та ділових проблем, котрі необхідно вирішувати за сприяння оптимізації бізнесу, збільшення результативності функціонування фірм та організацій, тобто завдяки прогресивним змінам в роботі суб'єктів господарювання. Нині зростає потреба в фаховому консалтингу, так як керівництву фірм та організацій складно ухвалювати ефективні управлінські рішення через недостатність вмій і навиків роботи в період економічної кризи. Проте, на відміну від держав з розвинутою ринковою економікою, в яких консультаційне співробітництво має високий попит, в Україні консалтинг використовувався до сьогодні лише епізодично та,

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

найчастіше, в тому випадку, коли суб'єкт господарювання дійсно знаходиться в кризовому стані [2]. Консалтинг є видом економічної діяльності, який полягає у розробці консалтинговими компаніями рекомендацій фінансово-аналітичного, науково-технічного, технологічного і прогностичного характеру задля визначення концепції, заходів, напрямів і засобів підвищення результативності роботи суб'єктів господарювання і планів їхнього розвитку. Завдяки консалтингу вирішуються наступні завдання:

- діагностування проблем і ідентифікація наявних можливостей роботи суб'єкта господарювання;
- оцінювання стану та динаміки розвитку самого суб'єкта консультування;
- надання допомоги і рекомендацій із введення змін у роботу суб'єктів господарювання, доцільність котрих обґрунтована в момент консультування;
- пояснення вибору вектору розвитку суб'єкта господарювання та розробка заходів стосовно його реалізації;
- пошук та розробка альтернативних варіантів з вирішення виявлених невідповідностей в роботі суб'єкта господарювання [2].

Серед переваг використання консалтингу в роботі підприємств стає те, що консультанти всіх консалтингових компаній мають ті знаннями, яких не мають працівники звичайних підприємств, на момент діяльності вони нагромаджують суттєвий досвід роботи із багатьма клієнтами, в них достатньо часу задля детального дослідження проблеми, вони незалежні і здатні втілювати в життя свої рекомендації.

Однак є ряд проблем, котрі спиняють розвиток консалтингової діяльності на Україні: 1) брак узгоджених стандартів усіх консалтингових послуг; 2) брак єдиної класифікації усіх консалтингових послуг; 3) відставання національного консалтингу від консалтингу держав з розвинутою економікою; 4) недостатній ступінь професіоналізму українських консультантів, їх досвіду і навичок роботи та, як результат, низька якість послуг, які надаються; 5) невідповідність до нововведень; 6) нездатність пошуку нових продуктів та ринків [4].

Основними причини, які зумовили низький ступінь розвитку консалтингу на Україні, по учасниках консалтингу є: в консалтингових послугах працюють два учасники: 1) консалтингові компанії; 2) юридичні і фізичні особи – тобто клієнти консалтингових компаній. Макет їхньої взаємодії зображено на рисунку. Відповідно до макету, поданого на рисунку, присутні на Україні проблеми у розвитку консалтингової діяльності теж можна розділити за її учасниками. Незвертаючи уваги на проблеми у розвитку консалтингової діяльності на Україні, є визначені перспективи їхнього подолання. Найперше, треба розробити чіткий та узгоджений порядок стандартів консультування, котрий дасть можливість спеціалістам-консультантам конкурувати поміж собою згідно із

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

правилами і законами ринкової економіки. Далі треба розробити і запровадити єдину класифікацію всіх консалтингових послуг на Україні, котра дасть змогу ідентифікувати роботу окремої підприємницької структури, а саме консалтингової компанії і вивчити її предметну спеціалізацію. Ми вважаємо, що така класифікація повинна бути не тільки чітко структурованою, а також відкритою для змін, інакше кажучи передбачати можливість усунення непотрібних та виникнення нових товарів і послуг. З ціллю забезпечення виживання, фіксація на ринку і розширення впливу національних консалтингових компаній на момент тотального проникнення зарубіжних експертів на ринки консалтингових послуг, варто подолати їхнє відставання завдяки: 1) високій самоорганізації, 2) інтеграції, 3) взаємодії, 4) оволодінню світовим досвідом, 5) адаптації західних ноу-хау до вітчизняних умов ведення бізнесу, 6) внесенню українського конструктивного внеску до теорії і практики консалтингу. Головне завдання сьогодні – забезпечити високу якість всіх консалтингових послуг при одночасній високій доступності вітчизняного консалтингу.

Систематизація проблем розвитку консалтингової роботи в Україні:

- 1) Повне зниження ділової активності на Україні.
- 2) Невисока платоспроможність клієнтів.
- 3) Незлагоджена ідентифікація всього спектру консалтингових послуг.

Суб'єкти консалтингових компаній (юридичні і фізичні особи):

- 1) Брак культури роботи із незалежними експертами.
- 2) Нездатність оцінити корисність всіх консалтингових послуг.
- 3) Побоювання стосовно порушення конфіденційності; брак гарантій конкретних результатів та позитивного результату від консультивання.

4) Важкість одержання об'єктивної інформації щодо консультаційних фірм та їх можливостей. Такі зміни дозволятимуть зростанню попиту на всі консалтингові послуги. Зокрема, в майбутньому за умов рішення проблем розвитку консалтингової роботи неодмінно зростатиме професіоналізм національних консультантів, вдосконалюватимуться навички роботи та методи виконання замовлення. Розвиток консалтингової роботи на Україні окреслюватиметься готовністю консалтингових фірм до нововведень, адаптивністю їх роботи до потреб клієнтів, використанням нових методів втручання і внесення змін на момент реалізації консалтингових рекомендацій. Таким чином, на етапі економічної кризи Україна вимагає нововведень і інновацій, які забезпечать вдалий її розвиток в майбутньому. Крім цього, значний розвиток ринку консалтингових послуг поряд з перетвореннями у різних видах економічної діяльності гарантуватиме вихід України з кризи і покращення добробуту в державі.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

Бібліографічний список:

1. Верба В. А. Консалтинговий проект: сутність, ознаки та передумови успішної реалізації. Вісник Хмельницького національного університету. 2010. № 4., Т. 4. С. 274 – 280.
2. Вергуненко Н. В. Трансформація ринку консалтингових послуг. Вісник КНТЕУ. 2013. № 4. С. 15 – 24.
3. Воронкова А. Е. Ринок консультаційних послуг в сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств [Електронний ресурс] / А. Е. Воронкова, Т.О. Рибаківа. –Режим доступу: http://manved.at.ua/publ/rinok_konsultacijnikh_poslug_v_sferi_zovnishno_ekonomichnoji_dijalnosti_pidpriemstv/2-1-0
4. Гончарова М. Л. Управлінське консультування в Україні: основні проблеми, тенденції та напрями розвитку. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 2 (164). С. 136 – 141.
5. Критерії, система показників та особливості функціонування ринку консалтингових послуг [Електронний ресурс]. - Офіційний сайт консалтингової компанії «Бізнес-Центр» - Режим доступу: <http://business-center.com.ua>.

Манько С.І.

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри МЕВ та маркетингу

Федів І.М.

**Львівський національний університет
природокористування**

СТРУКТУРНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА У ПЕРЕХІДНИХ ЕКОНОМІКАХ

Кінець ХХ-го століття ознаменувався розпадом Соціалістичного табору, та, відповідно - Радянського Союзу. Наслідком цього процесу стала поява цілої низки новоутворених (окремі із них - відновили власну незалежність) держав, що породило новий тип проблем, невідомих у сучасній економічній теорії [1].

Характерно, що із моменту розпаду Союзу й до цього часу пройшло понад чверть століття, тож природньо, що відбулась певна диференціація розвитку державних утворень, окремі із новостворених держав зуміли реалізувати структурні реформи, досягнувши макростабілізації та відкритості, розбудували повноцінну інституційну інфраструктуру. Інші ж, пішли шляхом авторитарного управління, обравши диктатуру замість демократичних перетворень.

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

У зв'язку із цим низка дослідників у наш час сумніваються у самій актуальності застосування понять «транзитивна» чи «перехідна» економіка [2].

Проте, провідні світові організації досі виділяють цю групу.

Зокрема, Організація об'єднаних націй (ООН) класифікує держави світу на розвинуті, транзитивні та ті, що розвиваються, спираючись на рівень розвитку, що вимірюється відношенням валового національного доходу на душу населення. Європейський банк реконструкції та розвитку (далі - ЕБРР), а також Міжнародний валютний фонд виділяють країни з транзитивною економікою, як важливу групу для дослідження [3].

У 1990-х роках більшість постсоціалістичних країн обрали євроінтеграційний напрям розвитку. Тому можна стверджувати, що процеси перехідного періоду та євроінтеграції співпали в часі, тобто країнами Центральної та Східної Європи (далі ЦСЄ) реалізовано модель транзитивності через євроінтеграцію, що є унікальним явищем в міжнародній економіці.

Нині більшість країн з перехідною економікою є членами Європейського Союзу (далі ЄС). Попри те, що не всі завдання з переходу до ринкової економіки досягнуто, для транзитивних країн, як і для всього Євросоюзу, однією з центральних цілей на сьогодні є досягнення сталого розвитку, що закріплено в європейських договорах, галузевих політиках та ініціативах [4]. Зважаючи на те, що Україна обрала євроінтеграційний шлях розвитку, постає необхідність чіткого окреслення нової парадигми транзитивності та особливостей країн з перехідною економікою в умовах євроінтеграції та політики сталого розвитку ЄС, що сформуvala нові завдання як для країн співдружності, так і для країн з перехідною економікою зокрема.

На жаль, до останнього часу вітчизняними вченими проведено відносно небагато досліджень особливостей «перехідного» етапу економіки України. У цьому контексті варто виділити В. Гейця.

Він вважає, що в умовах транзитивності «реальний перехід здійснюється не від адміністративно-командної економіки до ринкової, а від змішаної одного типу до змішаної іншого типу» [5, с. 11]. А в перехідній економіці відбувається «трансформаційний» процес, тобто переструктурування економіки та створення нових форм розвитку [5]. Погоджуємося з міркуваннями автора, оскільки в сучасному світі не існує ринкової економіки у чистому вигляді, де держава не відігравала б жодної ролі.

На нашу думку, перехідні процеси – це свідомі системні зміни, що формуються не в процесі еволюції, а за цілеспрямованої діяльності, тобто мають реформаторський характер, оскільки їх успіх чи невдача залежать від впровадження політичних і економічних реформ [1]. Трансформаційні ж процеси необмежені у часі та носять історико-еволюційний характер. Трансформаційний процес притаманний і сучасній стадії розвитку світової економічної системи, оскільки характеризується глобалізацією, інформатизацією та науково-технічним прогресом. Порівнявши прогрес у реформах у наш час із початком

VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»

перехідного періоду для постсоціалістичних країн, можна умовно розділити їх на декілька груп (рис. 1).

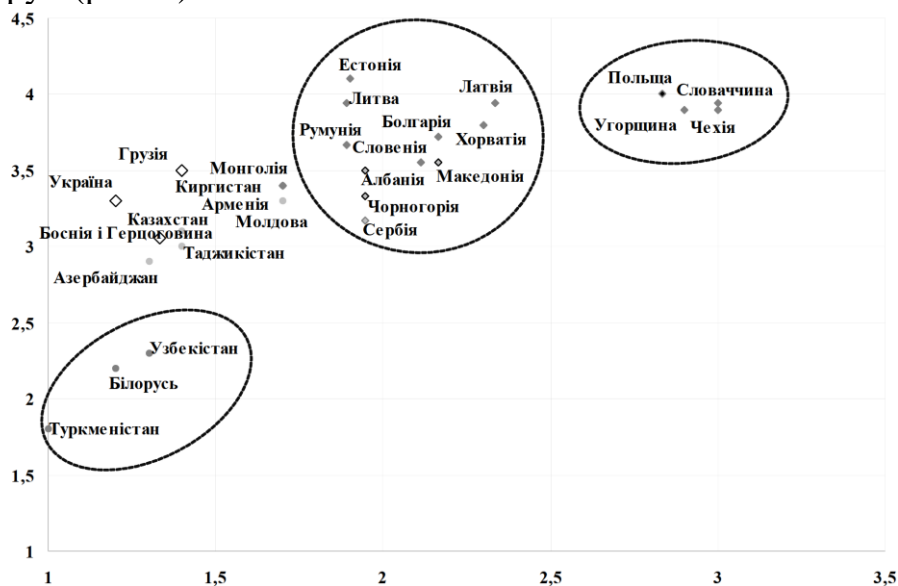

Рис. 1. Прогрес у реформуванні “транзитивних” економік.

Найбільш успішними виявилися Польща, Словаччина, Угорщина та Чехія. Слід зазначити, що саме ці країни обрали "шокову терапію", як шлях реформування економік. Друга група, що також має значний прогрес - це всі інші країни, що стали членами ЄС, а також ті, що зараз є кандидатами до вступу в ЄС. Тобто прослідковується чітка залежність прогресу у реформуванні та євроінтеграції. До того ж, країни члени ЄС мають середнє значення реформування вище за 3,5; в той час як кандидати на вступ - нижче цієї позначки. Наздоганяють країни Азії та деякі зі Східної Європи. В цій групі знаходиться і Україна. Загалом це країни, що зволікали з початком реформ. Найгірші результати у країн, що мають обмеження у економічній та політичній свободах.

Особливості процесу економічних трансформацій у транзитивних країнах і, зокрема, в Україні, накладають свої риси на здійснення інноваційної політики.

Як зазначалося вище, у перехідній економіці, яка характеризується нестабільністю економічних відносин та інституційною та інфраструктурною недовершеністю, реалізація повного інвестиційного циклу є складним завданням і потребує значних витрат [6].

Додаткові труднощі пов’язані з інтеграцією перехідних країн у глобальну економіку. Перед урядами, які здійснюють економічні трансформації, постає завдання щодо здійснення структурної перебудови економічних відносин відповідно до потреб ринкової економіки, відкритої економіки та запровадження інноваційної моделі розвитку й побудови основ постіндустріального суспільства.

Інноваційний тип зростання є вельми важливим для підвищення національної конкурентоспроможності постсоціалістичних транзитивних країн, структура економіки яких характеризується значною кількістю застарілих

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

виробництва [7].

Особливо значення ця проблема набуває у зв'язку з уже визначеним курсом деяких європейських постсоціалістичних країн щодо вступу до ЄС.

Зволікання у модернізації структури національного виробництва загрожує консервацією цих країн у ролі європейської периферії, їхньою економічною дезінтеграцією та позиціонуванням в якості об'єкта у світовому поділі праці. Відновлення економічного зростання без активізації інноваційної складової веде у перехідній економіці, яка характеризується значною ресурсодефіцитністю, до поступового вичерпання резервів екстенсивного зростання і наростання загрози економічної кризи та подальшої деіндустріалізації [8].

Тому реалізація синергетичного ефекту інноваційного розвитку є єдино можливим способом зменшення технологічного та економічного відриву від провідних країн світу, завданням, яке необхідно вирішити постсоціалістичним транзитивним країнам [9]. Однак на сьогодні фінансові можливості Уряду є вкрай обмеженими, що пов'язано широкомасштабною Україно-Російською війною.

Дійсним показником ефективності державної трансформаційної політики в інноваційній сфері має стати створення за результатами економічних реформ передумов для органічного переходу до інноваційної моделі розвитку. Зважаючи на те, що інноваційна модель зростання є об'єктивно наступною стадією трансформаційного процесу, її успішне втілення має визначити, наскільки адекватними та ефективними були реформи, запровадженні Урядом.

Таким чином, можемо стверджувати, що маючи схожі стартові позиції на початку 1990-х років постсоціалістичні держави (у межах яких функціонують «транзитивні» економіки) досягли різного рівня прогресу (чи регресу). При цьому, найбільшого успіху досягли держави Центрально-Східної Європи, котрі, здійснивши низку важливих реформ політичного та економічного характеру. Найбільш депресивними є держави, котрі, маючи значні сировинні ресурси, обрали авторитарний шлях «розвитку», орієнтуючись на організації, очолювані Росією.

Бібліографічний список:

1. Seliutina, A. (2019), "The modern concept of transition and financial markets: the experience of european countries", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 9, pp. 103-108. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.9.103
2. Козак Ю.Г. Економіка зарубіжних країн: навч. посібник / Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський. - Київ: "Центр учбової літератури", 2013. - 292 с. - (4).
3. World Economic Situation and Prospects 2019 [Електронний ресурс] // United Nations publication. - 2019. - Режим доступу до ресурсу: https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/WESP2019_BOOK-web.pdf

*VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція:
«Україна у міжнародних економічних відносинах в умовах інтеграційних процесів:
стан, проблеми та перспективи розвитку»*

5. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [Електронний ресурс] // United Nations. - 2015. - Режим доступу до ресурсу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/en/home/sustainable-development-goals.html>
6. Трансформація моделі економіки України (ідео-логія, протиріччя, перспективи) / За ред. В.М. Гейця. - К.: Логос, 1999. - С. 498.
7. Бондарець, М.В. (2015). Особливості розвитку інноваційних процесів провідних і транзитивних країн в умовах глобалізації. Глобальні та національні проблеми економіки. (7). с. 15-19.
8. Білорус О.Г. Проблеми глобальної модернізації та імперативи неоіндустріалізації транзитивних країн / О.Г. Білорус. - Економічний часопис. - XXI. - 2013. - № 9-10. - С. 3-6.
9. Чухно А.А. Сучасна фінансово-економічна криза: природа, шляхи і методи її подолання / А.А. Чухно. - Економіка України. - 2010. - № 1. - С. 4-16.
10. Перспективи інноваційного розвитку України. Аналітична доповідь [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Table/Zhalilo21/003.htm>.

